

Filozofická fakulta

Univerzita Karlova

Katedra Archivnictví a pomocných věd historických

Bakalářská práce

Radka Veselá

Vedoucí práce Doc. PhDr. Jiří Šouša, Csc.

**Karel Svoboda (1912–1982),
muž, který se nestal hrdinou**

**Karel Svoboda (1912–1982),
man who did not become a hero**

2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu docentu Šoušovi, za jeho čas, podněty a cenné rady. Protože nelze postihnout všechny osoby, které mi byly nápomocny, přeji jim všem hromadně, protože ony vědí...

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Neratovicích dne 6. ledna 2025

.....

Radka Veselá

Seznam zkratek

- AČR – Armáda České republiky
AHMP – Archiv hlavního města Prahy
AMZV – Archiv ministerstva zahraničních věcí
ČSR – Československá republika
ČSN – Československá národní rada
ČSNS – Československá strana národně socialistická
gen. – generál
Gestapo – Geheime Staatspolizei – Tajná státní policie
GŠ – Generální štáb
HaV – Historie a vojenství
HÚ – Historický ústav
K. H. Frank – Karl Hermann Frank
Kripo – Kriminalpolizei – Kriminální policie
KRMV – Kontrarozvědka Ministerstva vnitra
KSČ – Komunistická strana Československa
KT – koncentrační tábor
MNO – Ministerstvo národní obrany
MO SPB – Městská organizace Svazu protifašistických bojovníků
MO – SR Ministerstvo obrany Slovenské republiky
MV – Ministerstvo vnitra
MZM – Moravské zemské muzeum
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
NA – Národní archiv
NVČs – Národní výbor československý
ON – Obrana národa
o. p. s. – obecně prospěšná společnost
PNVR – Přípravný národně revoluční výbor
pplk. – podplukovník
PRV – Přípravný revoluční výbor
PÚ – Politické ústředí
PVVZ – Petiční výbor Věrní zůstaneme

RAF – Royal Air Force
ŘOP – Ředitelství opevňovacích prací
SD – Sicherheitsdienst – Bezpečnostní služba
Sipo – Sicherheitspolizei – Bezpečnostní policie
SIS – Secret Intelligence Service
SOA – Státní oblastní archiv
SOE – Special Operations Executive
StB – Státní bezpečnost
ŠVBM – Štáb pro vybudování československé branné moci
T. G. M. – Tomáš Garrigue Masaryk
ÚV ČSPB – Ústřední výbor českého svazu protifašistických bojovníků
ÚVOD – Ústřední vedení odboje domácího
VB – Velká Británie
VHÚ – Vojenský historický ústav
VS – Výzvědné středisko
VÚA – VHA – Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv
z. s. – zapsaný spolek

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je představit téměř neznámou osobnost Karla Svobody, původně vybraného člena paradesantní skupiny Anthropoid, který z úkolu odstoupil z důvodu zranění při výcviku. Autorku oslovil jeho pohnutý a smutný osud a zamýšlí se nad jeho jednáním v souvislosti s jeho povahou a situací, ve které se nacházel, a také nad kontextem doby. Ústředním mottem práce je myšlenka, že ani pokud má člověk odvalu a odhodlání pro věc, není to zárukou zdárného konce. Současně se práce dotkne reálií souvisejících s průběhem II. světové války na území Protektorátu Čechy a Morava jak s odbojem, tak s politickou situací.

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to introduce the almost unknown personality of Karel Svoboda, the originally selected as a member of the Anthropoid paratroop group, who withdrew for the task due to injuries sustained during training. The author is drawn to his troubled and sad fate and reflects on his actions in relation to his character, the situation he was in and the context of the times. The central theme of the work is the idea that even if one has courage and commitment to a cause, there is no guarantee of a successful end. At the same time, the work touches the realia related to both the resistance and the politician situation during World War II in the Protectorate of Bohemia and Moravia.

Klíčová slova

Karel Svoboda, operace Anthropoid, II. světová válka, Exilová vláda v Londýně, Československý odboj, poválečné Československo

Keywords

Karel Svoboda, Operation Anthropoid, World War II, The Czechoslovak Government in Exile in London, The Czechoslovak Resistance, Post War Czechoslovakia

Obsah

Úvod.....	9
1. Nástin historického rámce.....	30
1.1. Mnichovská zrada, vznik protektorátu a vypuknutí II. světové války	30
1.2. Vznik čs. zahraničního odboje v Polsku a ve Francii	31
1.3. Čs. zahraniční odboj ve Velké Británii.....	33
1.4. Operace Anthropoid a Wolfram	34
1.5. Domácí odboj v protektorátu	36
1.6. Od osvobození k únoru 1948	37
2. Osobnost Karla Svobody a jeho osudy	39
2.1. Rodné město Slaný	39
2.2. Školní léta	40
2.3. Život za první republiky	41
2.4. Odchod do zahraničí a působení v Anglii.....	43
2.5. Příprava a návrat do protektorátu	54
2.6. Návrat do země a nový život	63
2.7. Poválečné osudy	65
3. Závěr	72
Obrazová příloha	75
Prameny a literatura	96
Archivní prameny.....	96
Nevydané prameny.....	97
Edice.....	97
Literatura	97
Studie	99
Orální historie	100
Internetové zdroje:	100
Varia.....	101

Motto: „*Odvaha neznamena mít sílu na to, abys pokračoval, ale pokračovat i když nemáš sílu.*“

Theodore Roosevelt

Úvod

O osobě Karla Svobody jsem se dozvěděla před mnoha lety v tisku a jeho osud mě zaujal. Pravdou je, že moje rozhodnutí ovlivnila skutečnost, že pracuji ve Vojenském historickém archivu. Mám tedy blízko k vojenské tematice a současně snadnější přístup k historickým pramenům, úzce souvisejícím s předmětem práce. Dalším faktorem, který měl podíl na mém rozhodnutí, bylo to, že jsem se na podzim roku 2022 zúčastnila historické konference ve Slaném, rodišti ústřední postavy mé práce. Toto město s bohatou historií, ale i historickým rázem mě ihned oslovilo svým *geniem loci*.

Bakalářská práce si klade za cíl popsat život Karla Svobody, kterého bezesporu v raném věku ovlivnil vznik Československé republiky a v dospělosti II. světová válka, Únor 1948 a následná komunistická éra. Svoboda mě zajímá především po lidské stránce a snažila jsem se ve své práci vyzdvihnout nové poznatky týkající se jeho dovedností a charakteru. Součástí procesu bádání bylo i dohledávání jeho rodinných příslušníků a pamětníků. Mojí ambicí je poukázat na to, že lidské jednání je ohraničené a limitované dobou, ve které člověk žije. Také mě zaujalo, že je veřejností negativně vnímán v souvislosti s případem bývalého štábního kapitána Václava Knotka. Knotek byl stejně jako Svoboda během války zařazen k druhému odboru MNO, tzv. Zvláštní skupině D v Londýně. Po únoru 1948 emigroval do Velké Británie, kde pracoval pro britskou tajnou službu a rovněž se angažoval v tzv. třetím odboji. V důsledku politické situace v Československu a nešťastné souhry náhod v návaznosti na setkání se Svobodou Knotek zemřel. Naše společnost je nadmíru kritická a zajímají ji pouze úspěšní lidé či hrdinové. Vybrat si za téma práce kontroverzní osobu je určitý způsob, jak vybočit ze stereotypu, vystoupit z komfortní zóny a přemýšlet v jiných dimenzích, než je člověk v běžném životě zvyklý.

V práci jsem použila biografickou metodu, metodu orální historie a komparativní metodu. V největší míře je v práci uplatněna biografická metoda, která je při psaní o člověku nejběžnější a nejvyužívanější. Patří do ní všechno, co se jakýmkoli způsobem dotýká životního příběhu Karla Svobody. Metoda orální historie byla využita při komunikaci s pamětníky. Komparativní metodu představuje srovnání operací Anthropoid a Wolfram.

Psaní práce předcházela heuristika v podobě studia historických pramenů, literatury, periodik, dohledávání pamětníků a dalších, s tím spojených činností. V práci byly využity prameny z deseti různých archivů. Ráda bych poukázala na to, že při pátrání po pramenech v archivech záleží na ochotě jeho pracovníků. Osobně jsem měla štěstí, že mi byly zpřístupněny i nezpracované fondy.

Nejvíce informací jsem vytěžila v rámci pramenné základny Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze. Nejprínosnější pro mě byla sbírka č. 37. Tato sbírka má zajímavé pozadí z hlediska jejího uspořádání. Jedná se o uměle vytvořenou sbírku s původním názvem Velitelství vojenské zpravodajské služby. Byla zachována v té podobě, v jaké ji získal Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze v roce 1992 od Studijního ústavu Ministerstva vnitra, ale přejmenována na sbírku 37. Obsahuje převážně spisy I. a II. odboru MNO v Londýně, vzniklé v době II. světové války. Pro potřeby této práce poskytuje hodnotné zprávy o výcviku a paraskupinách, včetně osobních spisů jednotlivých členů. Práci s touto sbírkou mi usnadnila skutečnost, že je kompletně zdigitalizována. Dalším jedinečným pramenem je Osvědčení účastníka národního osvobození podle zákona č. 255/1946 Sb. Jedná se o abecedně řazený seznam příslušníků čs. armády v zahraničí, příslušníků domácího odboje a osob vězněných v době II. světové války, kteří si v letech 1947–2005 o toto osvědčení požádali. Pramenem, který dokládá Svobodovu prezenční vojenskou službu je fond Hraničářský prapor 2. Posledním pramenem je Svobodův Odvodní prezentační lístek, který je součástí fondu Náhradní těleso ve Velké Británii.

Dalšími dokumenty, které poskytují informace o Svobodově prezenční vojenské službě, ale rovněž mapují jeho další vojenské zkušenosti jsou Kmenový list a Krátký osobní spis, uložené ve Vojenském historickém archivu v Bratislavě. Do této instituce se archiválie dostaly v rámci archivní rozluky po vzniku samostatné Slovenské republiky.

Poznatky z doby, kdy Svoboda působil na Ministerstvu zahraničních věcí, poskytl jeho osobní spis, který se dochoval v Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze.

Využila jsem rovněž materiál z Archivu bezpečnostních složek v Praze ze sbírky tajných spolupracovníků, mapující Svobodovu spolupráci s StB, a fondu 325, který poskytuje informaci o internaci Svobodovy sestry Alžběty Pužmanové.

Státní okresní archiv Kladno dokládá prostřednictvím fondu I. střední školy chlapecké Slaný údaj o Svobodově školní docházce. K postihnutí životních reálií Svobodova otce a jeho neteří posloužily policejní přihlášky příslušníků protektorátu, z Archivu města Slaný.

Zajímavé životní údaje lze vyčíst z matrik. Kniha narozených Karla Svobody se nachází ve Státním oblastním archivu Praha a matriční údaje jeho rodičů spravuje Archiv hlavního města Prahy.

Ve Státním okresním archivu České Budějovice existuje záznam ve fondu Archiv města Týn nad Vltavou. Ten dokládá Svobodův několikaměsíční pobyt v této lokalitě z přelomu let 1938 a 1939, kdy zde pracoval.

Fond Policejní ředitelství Praha II. 1941–1950 v Národním archivu v Praze osvětluje, jak Svoboda po válce získal byt.

V práci jsem čerpala údaje především ze dvou studií, které dosud o Svobodovi byly napsány. První z nich je od Václava Krůty a vyšla v rámci ročenky Slánský obzor v roce 1999 pod názvem: „*K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny.*“ Sluší se alespoň krátce představit autora, který je archivářem a jehož předmětem zájmu je především protifašistický odboj. Studie začíná dubnem 1942, kdy byly nedaleko Křivoklátu shozeny tři odbojové skupiny Steel II, Biouvac a Bioscop. Nedlouho poté Josef Svoboda poskytne příslušníkům výsadku Biouvac nocleh, za což zaplatí spolu s dalšími dvěma členy rodiny daň nejvyšší. Součástí životního příběhu rodinných příslušníků Karla Svobody se stal, byť za nešťastných okolností, Viliam Gerik, člen skupiny Zinc (autor užívá počeštěnou formu jména Vilém, ačkoli Gerik byl Slovák – pozn. aut.). Gerik byl gestapem vyslán k Josefu Svobodovi do Slaného, aby zjistil, kam odešli členové paraskupiny Biouvac, ale odpověď od něj nedostal. Po válce byl ve společném procesu s Karlem Čurdou odsouzen mimořádným lidovým soudem k smrti. Byla mu přičítána vina za smrt Josefa, Aloisie a Ireny

Svobodových a internace Svobodovy sestry Alžběty Pužmanové. Nutno říci, že neprozradil gestapu nic, co by už nevědělo z výsledku člena paraskupiny Biouvac rt. Jindřicha Čoupka. Naopak, Gerikovi nelze upřít, že neprozradil přítomnost Alžběty Pužmanové, která byla svědkem rozhovoru svého otce s Gerikem v jeho domácnosti.

Autor ve studii kromě jiného vyzdvihuje pomoc vlastenců nejméně třinácti parašutistům, kteří se za války ocitli ve slánském okrese. Existuje domněnka, potvrzená na základě popisu obou zúčastněných plk. gšt. Karlem Palečkem, že sodovkář Svoboda poskytl nocleh rovněž Jozefu Gabčíkovi ze skupiny Anthropoid a Josefu Valčíkovi ze skupiny Silver A, kteří seskočili v druhé polovině dubna 1942 nedaleko Slaného.¹ Autor přibližuje další reálie Svobodova života od jeho vzdělání přes první republiku a odchod do zahraničí koncem června 1939. Zdůrazňuje skutečnost, že Svoboda patřil k prvním dobrovolníkům, kteří se hlásili na jaře 1941 k náboru v rámci zvláštního použití v týlu nepřítele. Samozřejmě se věnuje zásadnímu Svobodovu životnímu okamžiku, kdy byl vybrán pro operaci Anthropoid. Autor sleduje jeho další válečné osudy. Zmíní, že se Svoboda dozvěděl o vyvraždění části jeho rodiny, a proto neměl být v rámci operací v protektorátu využit. Polemizuje nad tím, zda bylo záměrem, že Svobodovo krycí příjmení Hájek bylo shodné s dívčím příjmením jeho nacisty popravené manželky. Popisuje účel a činnost výsadkové skupiny Wolfram i Svobodovy osudy.

Ocenila jsem autorovu nezájatost v podobě poznámky z doby, kdy byl v rámci operace Wolfram Svoboda zajat gestapem: „*protože nemáme jiné zprávy než vlastní Svobodovo líčení události, nechme jej mluvit dále.*“ Je zde uvedena skutečnost, že Svobodovi bylo během následného věznění v Kounicových kolejích Franzem Schauschützem, který řídil protiparašutistický referát brněnského gestapa, určeno krycí jméno Sobota. Autor se pozastavuje nad věcností Svobodovy výpovědi ohledně přesunu z Kounicových kolejí. Svoboda nebyl o cíli cesty samozřejmě zpraven. Líčí Svobodovo absolvování pochodu smrti na konci války a záchranu v podobě osvobození americkou armádou. Zde dochází k jeho

---

¹ KRŮTA Václav, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, str. 60.

pochybení v podobě uvedení, že se tak stalo u města Cam². Jednalo se totiž o Cham. S pochopením na Svobodovu adresu předeslal: „*Plnil své povinnosti v zaměstnání a čas by nepochybně zahojil jeho šrámy na duši, jako dobrá strava a bezpečí mírového života vyléčily jeho strádáním zeslabený organismus. Jenomže K. Svoboda musel být podroben ještě jedné životní zkoušce.*“ Měl na mysli tzv. Knotkovu aféru, kterou nastínil. Na závěr uvádí, že počínaje rokem 1949 se stal Svoboda pozorovatelem meteorologické stanice v Praze-Ruzyni. Autor Svobodu nesoudí.

Druhá studie od Jiřího Plachého z roku 2008 s názvem: „*Muž, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912–1982)*“, vyšla v odborném časopise Historie a vojenství. Autor je historik, který působí ve Vojenském historickém ústavu v Praze. V letech 2000–2007 pracoval v Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Jeho specializací jsou zvláště dějiny druhého zahraničního odboje a poučování perzekuce jeho účastníků.

Již v úvodu své studie polemizuje nad tím, jak je možné, že spousta těch, kteří čelili odvážně nacismu, selhali při konfrontaci s komunistickým režimem. Poukazuje na to, že Svoboda měl smůlu ohledně zranění při výcviku na operaci Antropoid. Předdeslal, že „*operace by jej stála sice život, ale získala by mu dějinnou nesmrtelnost.*“ Vyslovil domněnku, že v návaznosti na jeho věznění gestapem v rámci operace Wolfram a skutečnosti, že se dožil osvobození, vedlo k dohadům ohledně jeho spolupráce s nepřítelem. Úsudek autora: „*Možná to všechno bylo katalyzátorem toho, že po únoru 1948 se snažil být za každou cenu na té „správné straně“ a nezastavil se ani před udáním člověka, který spoléhal na jeho přátelství, a pozdější institucionalizovanou spoluprací se Státní bezpečností (StB).*“

Pozitivně vnímám, že je studie řazena chronologicky. Oproti Krůtově studii uvádí novum, že v mládí Svoboda sportoval v rámci Federace dělnických tělocvičných jednot. Koncem června 1939 odešel z domova. Autor uvádí, že se jeho těhotné manželce, kterou už nikdy nespatriil, narodil syn na jaře následujícího roku³. Toto tvrzení je nepravdivé, protože jeho syn Karel se narodil v září 1939. Dalším

---

² KRŮTA Václav, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, str. 70.

³ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912–1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 81.

chybným údajem je jméno lodi, na které se Svoboda plavil z Francie do Velké Británie. Autor uvedl jméno Mohamed Rod el Farag, ale loď se jmenovala pouze Rod el Farag.

V části studie, která pojednává o vyvraždění části Svobodovy rodiny, jsou hned dvě chybně uvedené reálie. Autor uvádí, že Svobodova manželka a matka byly obě popraveny dne 9. června 1942. Toho dne skončila na popravišti v Kobyliště střešnici pouze Aloisie Svobodová, Svobodova matka. Jeho manželka Irena Svobodová již byla tou dobou několik dní mrtvá. Byla popravena dne 31. 5. 1942 společně se svým tchánem, Josefem Svobodou. Následně autor zmiňuje, že: „z celé rodiny zůstala naživu jen jeho sestra (myšleno K. S.) Alžběta Pužmanová, která se krátce předtím provdala, a její dvouletý syn.“⁴ Sestra Karla Svobody však měla dceru a v době tragédie byla mladší. Dalším vysvětlením, které se nabízí, je, že měl autor na mysli Karlova syna, a tudíž šlo o chybu tisku, kde mělo být uvedeno zájmeno „jeho“. Poslední anomálii, kterou jsem odhalila, byla chyba v názvu instituce, která v roce 1944 vypravila skupinu Wolfram na území protektorátu. Dle autorovy terminologie: „úkol skupiny definoval Štáb pro výstavbu branné moci.“⁵ Správný název zní „Štáb pro vybudování branné moci.“

Autor kvalitně mapuje Svobodovy poválečné osudy, zmiňuje jeho vyšetřování pro podezření z konfidentství, skutečnost, že získal byt, ve kterém žil po zbytek svého života. Znovu se oženil a narodila se mu dcera. Dovolím si poukázat na opomenutí důležité skutečnosti, že se po válce setkal se svým pětiletým synem, kterého viděl poprvé v životě. Autor mapuje poúnorové poměry, Svobodovy nesnáze s přijetím do KSČ, Knotkovu aféru, odchod z Ministerstva zahraničních věcí a jeho spolupráci s StB. Dotkl se i Svobodova vážného zdravotního stavu, který byl dle jeho soudu „bezpochyby následkem válečných útrap.“ V závěru Svobodu nazývá „truchlivým hrdinou tohoto příběhu.“ Autor zná vojenské prostředí a měl povědomí o tom, že Svoboda po válce žil s dalším příslušníkem čs. zahraniční armády Jaroslavem Klemešem. Ten byl v době, kdy

---

⁴ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912–1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, tamtéž, s. 82.

⁵ Tamtéž, s. 83.

psal tuto studii, ještě než žil. Mohl ho oslovit a získat o Svobodovi nové informace, které by daly studii nový rozměr.

Vzhledem k tomu, že pochybuji o relevantnosti knihy Olina Jurmana „*Čeští jidášové: Největší zrádci v našich dějinách*“, ve své práci jsem ji nepoužila. Autor v knize věnoval Svobodovi kapitolu „*Hrdina z Anthropoidu byl také zrádcem?*“ Domnívám se však, že je v rámci kritického myšlení přínosné na tomto místě předložit k posouzení dva údaje, které mě zaujaly. Oproti studiím Krůty a Plachého je zde barvitě popsáno, že příslušníci StB při zatčení Knotka důkladně prohledali, hodili ho nahého a spoutaného na samotku. Svou preciznost dovršili jeho připoutáním k potrubí, aby si nemohl ublížit. Jsou zde uvedeny detaily, že měl kapsli s cyankáli ukrytou v zubu a že mu po jejím požití šla pěna z úst⁶. Druhou informací je zmínka o tom, že po vyvraždění většiny Svobodovy rodiny byl jeho malý syn odeslán na výchovu do Bavorska.⁷

Periodika

Součástí mého výzkumu bylo dohledávání článků v periodících. Našla jsem jich zhruba deset, ty, které jsem vyhodnotila, že stojí za zmínku, uvádím níže. Všechny mají v podstatě stejný scénář: „že byl vybrán pro operaci Anthropoid, ale že se nestal hrdinou“, „Knotkovu aféru“ a následnou Svobodovu spolupráci s StB. Nikdo si nedal práci s tím pátrat po detailech Svobodova života z dřívější nebo pozdější doby. Stejně citace, stejná šablona, stejný úhel pohledu...

Připravoval se na Heydricha, skončil jako zlomený muž, autor článku Jan GAZDÍK. Mladá fronta Dnes, rok vydání 2012, ročník 23, datum vydání 16. 1. 2012, číslo 13, s. 4.

Autor polemizuje nad tím, zda měl Svoboda přežít nebo padnout?

V článku se vyjadřuje Eduard Stehlík, tou dobou působící ve Vojenském historickém ústavu: „Karel Svoboda byl skvělým vojákem. Ovšem i velmi tragickou postavou české historie.“

---

⁶ Olin JURMAN, *Čeští jidášové: Největší zrádci v našich dějinách*, Fortuna Libri, Praha 2019, s. 200.

⁷ Tamtéž, s. 200.

Smutný osud muže, který nezabil Heydricha. Autor Miroslav ŠIŠKA.

Magazín Práva, rok vydání 2012, ročník 18, číslo 16, datum vydání 21. 4. 2012, s. 26–29.

Obsahuje kromě jiných i svatební fotografii Svobody s jeho první ženou z roku 1937. Obrazová dokumentace jeho nejbližších je velmi sporá, z tohoto důvodu je uvedená fotografie cenná. I tento autor Svobodu „šetřil“. Jeho vlastními slovy: „Z vlasteneckých pohnutek kdysi opustil rodnou zemi, bojoval za její svobodu. Ztratil nejbližší příbuzné, prošel nástrahami zajetí. Nakonec se po únoru 1948 zamíchal do hry, v níž byl jenom pěšcem. Smutný hrdina truchlivého příběhu zemřel v roce 1982.“

Výsadkář obětí gestapa i StB. Autor Jan BOHATA. Mladá fronta Dnes, rok vydání 2021, 17. 6. 2021, rubrika: Střední Čechy, ročník 32, číslo 139, s. 19.

Autor cituje historika Jiřího Šolce. Zmiňované informace sice nepřinášejí nic objektivního, ale ani tento autor Svobodu nesoudí, naopak ho „postavil“ do role oběti.

Slánský rodák – parašutista Karel Svoboda (1912–1982), autor Mgr. Zdeněk VÍŠEK, Slánská radnice č. 10, rok vydání 2012, ročník 13, číslo 154, datum vydání listopad 2012, s. 15.

Navzdory faktu, že neobsahuje medailonek žádné nové informace, vnímám jej jako hodnotný, protože jím město Slaný vzpomíná na svého rodáka v rámci 100. výročí jeho narození.

Díky panu doktorovi Břečkovi jsem se dostala nejen ke spoustě pro mě nových informací, k úžasné obrazové příloze, ale také k výjimečnému článku. Je z roku 1967, takže bych nikdy neměla šanci jej dohledat. V Národní knihovně v Praze je možné dohledat maximálně 30 let stará periodika, protože ta starší nejsou dosud zdigitalizována. Jedná se o článek „*Stopy vedou do Slaného*“ z deníku Svoboda ze dne 31. května 1967, číslo 76, ročník 129, s. 4. Autor článku, Jindřich Jirásek, se po čtvrt století vrací k nevyjasněným okolnostem souvisejícím se zahraničním odbojem, potažmo s atentátem na Heydricha. K poodkrytí roušky tajemství mu napomohla výpověď Svobodovy sestry Alžběty Pužmanové (místo Alžběta je zde chybně uvedeno křestní jméno Eliška). Tu jmenovaná poskytla v roce 1964 MO SPB ve Slaném. Mě osobně nejvíce zaujala informace, že po zatčení Svobodovy matky Aloisie Svobodové a jeho manželky Ireny Svobodové v Praze s sebou Gestapo vzalo i jejího syna. Tehdy dvou a půl letý Karlík byl

ušetřen, vyhodili ho před dveře bytu a postaral se o něj správce domu. V zájmu kritického myšlení bych ráda poukázala na 3 věty pana Jiráska, který mi mluví z duše: 1) „*Fakta jsou neúplná, někdy si musí člověk vystačit jen s dohady.*“ 2) „*Nechce vzpomínat, nepřeje si, aby se o tom psalo* (míněno pamětník) *Má na to v zájmu historické pravdy právo?*“

Práce je rozdělena do dvou kapitol. Každá kapitola je dále členěna na podkapitoly. První kapitola se skládá z šesti podkapitol, jejichž úkolem je poskytnutí alespoň základního nástínu historického rámce, který tvořil obrysy životního osudu Karla Svobody. V první podkapitole je zmíněna Mnichovská dohoda, která předznamenala vznik protektorátu a posléze vedla k vypuknutí II. světové války. Druhá podkapitola se zabývá vznikem čs. zahraničního odboje nejprve v Polsku a následně ve Francii. Tématem třetí podkapitoly je rovněž čs. zahraniční odboj, avšak na půdě Velké Británie, kam se přemístil v návaznosti na porážku Francie. Ve čtvrté podkapitole je srovnávána operace Anthropoid a Wolfram. Zatímco v prvně jmenované nebyl Karel Svoboda kvůli zranění nasazen, té druhé se zúčastnil. Svůj úkol v rámci skupiny však vzhledem k nepředvídatelným událostem nesplnil. Pátá podkapitola má za úkol rámcově vystihnout domácí odboj v protektorátu. Šestá podkapitola přibližuje situaci v Československu od osvobození k významnému mezníku „únoru 1948“, který odstartoval totalitní režim.

Druhá kapitola tvoří jádro práce o osobnosti Karla Svobody a skládá se ze sedmi podkapitol. První podkapitola se věnuje rodnému městu Slaný, kde prožil významnou, formující část života. Druhá podkapitola mapuje jeho školní vzdělání. Ve třetí podkapitole nahlédneme do jeho života v době první republiky. Čtvrtá podkapitola přibližuje podmínky jeho odchodu do zahraničí se zvláštním zřetelem na působení ve Velké Británii. Pátá podkapitola se zaměřuje na přípravu spojenou s návratem do protektorátu. Šestá podkapitola líčí Svobodův návrat do země a jeho nový život. Sedmá, poslední podkapitola, popisuje jeho životní peripetie úzce související s poválečným postojem nového režimu k osobám, které přežily válku v zajetí či bojovaly na Západě.

Jak v nástínu historického rámce, tak v kapitole o Karlu Svobodovi jsem využívala knihy „*Jak šly dny, měsíce a roky*“ a „*XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech.*“ Autorem prvně jmenované je Roman Cílek, jehož předmětem

zájmu je literatura faktu. Možná proto se zhostil tématu období II. světové války s pokorou a jinou optikou než historik. Na druhé knize, která přibližuje nejvýznamnější události dvacátého století formou dokumentů, se vedle profesora Roberta Kvačka spolupodíleli další tři renomovaní historici.

Ve druhé a třetí podkapitole o čs. zahraničním odboji v zahraničí jsem nejvíce čerpala ze sborníku prací historiků a pamětníků *„Národ se ubránil 1939–1945.“* Jedná se o studie pojednávající o stěžejních událostech II. světové války. V několika případech autobiografického rázu zprostředkované přímými účastníky bojů. K přiblížení struktury a fungování Zvláštní skupiny D v rámci II. odboru MNO ve Velké Británii ve třetí podkapitole, posloužila studijní pomůcka *„Schématická rekonstrukce vývoje organizačních prvků, vazeb a personalii československého vojenského výzvědného zpravodajství v letech druhé světové války (1939–1945)“*, vydaná Inspektorátem zpravodajské služby AČR Generálního štábu.

Čtvrtá podkapitola se věnuje srovnání operací Anthropoid a Wolfram, byly v ní využity reálie z knihy *„Bylo málo mužů. Čs. parašutisté na západní frontě druhé světové války.“* Autor Jiří Šulc, který byl vojenským historikem, působícím ve VHÚ, v době normalizace nemohl publikovat. Kniha poskytuje ucelený přehled o všech výsadekových operacích na území protektorátu, jak provedených, tak nerealizovaných. Obecně lze říci, že se jedná o základní dílo všech milovníků vojenské historie, jejichž předmětem zájmu jsou výsadekové operace čs. parašutistů. Tato kniha vzhledem ke své významnosti najde uplatnění i ve druhé kapitole.

Pátá podkapitola pojednávající o domácím odboji se opírá nejvíce o publikaci *„Český lid proti fašismu 1939–1945“*. Vydavatel Český svaz protifašistických bojovníků v ní poskytuje pro rozsah nástinu tematiky dostačující faktografii.

V poslední, šesté podkapitole, která mapuje časovou osu od osvobození k únoru 1948, byly využity dvě publikace. První z nich sestává ze studií s příznačným názvem *„Kapitoly z osvobození Československa“*, které vyšly z dílny historika Jana Němečka a kolektivu. Část podkapitoly o událostech, jež vedly v poválečném Československu k uchopení moci KSČ, přibližuje kniha *„Československo v období socialismu“*, od historika Jana Rychlíka, specializujícího se na moderní dějiny.

V první kapitole hlavní části práce o osobnosti Karla Svobody o jeho rodném městě Slaném jsem využila knihy „*Zmizelé Čechy – Slaný*“ od autorů Ivany Hušákové a Vladimíra Příbyla. Vedle toho byly přínosné i „*Umělecké památky Čech*“ od Emanuela Pocheho a kolektivu. Rovněž kniha regionálního historika a místního rodáka Libora Dobnera „*Slaný – kapitoly z historie královského města*“ přispěla k utvoření představy o tomto městě, které Svobodu formovalo.

Druhá kapitola se snaží postihnout Svobodova školní léta. K tomu přispěl především fond I. střední školy chlapecké Slaný, nacházející se ve Státním okresním archivu v Kladně.

Třetí kapitola mapuje Svobodův prvorepublikový život. O tom, odkdy se datuje rodinná historie příchodem Josefa Svobody, Karlova otce do Slaného, se dovídáme z policejní přihlášky z fondu archivu města Slaného uloženého ve Státním okresním archivu v Kladně. Jeho sňatek, pracovní zkušenosti a dobu vojenské prezenční služby nám přibližují záznamy ze sbírky 37 a fondu Hraničářský prapor 2 z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze. Jeho životní reálie z tohoto období dokládá rovněž Kmenový list uložený ve Vojenském historickém archivu v Bratislavě.

Čtvrtá kapitola se zabývá odchodem Karla Svobody do zahraničí. Zde jsou využity prameny z fondu Policejního ředitelství z Národního archivu v Praze a z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze. K vykreslení poměrů v táboře Agde ve Francii výborně posloužila kniha Eduarda Čejky „*Československý odboj na západě (1939–1945)*“. Prostředí výcviku na území Velké Británie barvitě líčí Jindřich Marek v knize „*Pátou kartu bere smrt*“, ale také Jiří Šolc ve svém z mnoha počinů pojednávajících o výcviku na území Velké Británie „*A zpívali jsme Tipperary*“. V této kapitole bylo čerpáno rovněž ze studie Jiřího Plachého „*Muž, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912–1982)*“.

Pátá kapitola se zabývá Svobodovou účastí v rámci operace Wolfram na území protektorátu. Informace byly čerpány nejčastěji ze sbírky 37 z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze. Užitečné byly poznatky z knihy Martina Vaňourka: *Podplukovník Otisk „Až válka ukáže kvality každého jedince...“*, a rovněž kniha „*Akce Tetřev*“ od Miroslava Ivanova.

V šesté kapitole pojednávající o Svobodově návratu do republiky a nadějích na nový život se uplatnily nejvíce prameny z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze. Vedle nich byla přínosná kniha Jitky Neradové „*Doskočiště Protektorát*“, která se zaměřila na Svobodův špatný zdravotní stav v době jeho návratu a šťastné shledání se synem.

Závěrečná kapitola poválečných osudů Karla Svobody se opírá o prameny z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze a také z Vojenského historického archivu v Bratislavě. Informaci o získání bytu v roce 1946, ve kterém strávil Svoboda zbytek života, dokládá fond Policejní ředitelství v Národním archivu. Vedle uvedených pramenů se v této kapitole uplatnila velmi přínosná kniha Jiřího Plachého mapující poúnorové osudy čs. parašutistů ze Západu „*Horší než doba války...*“ Využití zde našly rovněž v úvodu obě zmiňované studie Plachého a Krůty.

Výpovědi pamětníků

Specifickou a pro mě určitě nejzajímavější částí práce bylo vedle bádání nad archivními prameny také hledání pamětníků. Už když jsem se pro téma své práce rozhodla, předsevzala jsem si, že i když je po více než 40 letech od Svobodova úmrtí mizivá naděje, zkusím po nich pátrat. Podařilo se mi kontaktovat jeho dceru Marii z druhého manželství (* 1947), ale bohužel neměla o komunikaci zájem. Kontaktovala mě pouze telefonicky a prohlásila, že po špatných zkušenostech s poskytnutím 2 rozhovorů a rodinných fotografií a pro ni nepřijatelných článkách o jejím otci, už nemá o medializaci zájem. Jediné, co zmínila, že jí poznamenaly rodinné poměry, ve kterých vyrostla, nemohla studovat a že její otec byl nemocný a nešťastný člověk. Od ní jsem se mimoděk dozvěděla, že její nevlastní bratr Karel Svoboda ml. (* 1939), je stále naživu.

K pamětnici, která znala většinu rodiny Svobodovy pouze zprostředkovaně, jsem se dostala přes přítelkyni, která pochází ze Slaného. Vzpomněla jsem si, že často mluví o babičce, a zeptala se jí, zda se do Slaného přivdala, nebo je zdejší rodačkou. Paní Jenšovská, rozená Hrabánková (* 1921) se k mému štěstí ve Slaném narodila. Osobně se znala se sestrou Karla Svobody, Alžbětou (provdanou Pužmanovou) a ostatní členy rodiny znala pouze zprostředkovaně od své sestry

Antonie, která bydlela ve stejném domě, a dokonce na stejném patře se Svobodovými v Lázeňské ulici ve Slaném.

Paní Jenšovská je téměř slepá, a proto mám pouze nahrávku na otázky, které jí přetlumočila zmíněná přítelkyně. Z ní se dovídáme, že Svobodovi byla rodina s dobrou pověstí, vycházeli s lidmi, byli to hodní lidé, v terminologii vypravěčky „se k sobě měli“. Nebyli movití, ale uživili se. S odovkárnou měli dlouho, lidé od nich kupovali, ale to by k obživě nestačilo. Vedle toho měli i odbyť prostřednictvím hospod, kam také dodávali. Z toho důvodu vlastnil Josef Svoboda automobil. Část jeho pracovní náplně totiž představoval rozvoz zboží zákazníkům. Pamětnice potvrdila, že Irena Svobodová po tom, co její manžel v létě 1939 odešel do Polska, navštěvovala tchána s tchýní ve Slaném. Kromě toho i poznatek o její fyziognomii, že byla drobné postavy.

O Karlovi pamětnice toho moc nevěděla, jen zmínila, že se od dětství zajímal o letadla, a myslela si, že byl letec. O pozadí tragédie vyvraždění rodiny jí také nebylo nic známo. Prohlásila, že tato záležitost byla pro místní tabu, lidé ze strachu po ničem nepátrali. Alžběta Pužmanová byla její přítelkyní a všichni jí říkali Ela. To, že je Alžběta, se dozvěděla, až když jí posílala kondolenci k úmrtí jejího manžela Ladislava Pužmana. Napsala na obálku Eliška a byla upozorněna svou přítelkyní na její správné jméno. Alžběta bývala prý zamlada nadšená sokolka. Po vyvraždění rodiny se ujala malého synovce a vychovávala ho spolu se svou dcerou. Paní Jenšovská rovněž uvedla, že jí malého Karlíka chodila v rámci výpomoci vozit v kočárku Alžběty kamarádka, protože sama měla dost starostí s dcerou v kojeneckém věku.

Její vzpomínky mají pro mě cenu v tom ohledu, že se pro mě rovná zázraku dožít se tak vysokého věku, natož si uchovat takovou duševní svěžest. A jí naopak potěšilo, že se mohla ve vzpomínkách vrátit do doby svého mládí. Byla nadšená z toho, že má někdo zájem o to, co se událo před tak drahnou dobou.

Dalším předmětem mého zájmu byl Český hydrometeorologický ústav v Komořanech, kde strávil Svoboda devět let svého pracovního života. Původně jsem se pídila po nějaké dokumentaci, ale osobní spisy z této instituce se bohužel nedochovaly. Sledovala jsem tedy jejich webová stránka této instituce a měla jsem štěstí, protože pořádali Den otevřených dveří. V rámci něj byl zpřístupněn i zámek, ve kterém hydrometeorologický ústav v době Svobodova působení sídlil. Nová

budova byla otevřena v červnu 2021. V rámci Dne otevřených dveří jsem bohužel na žádného pamětníka nenarazila, ale nejsem zvyklá se tak snadno vzdávat, proto jsem oslovila písemně jednoho z pracovníků a volba byla šťastná. Pan Ing. Ďurčanský mi slíbil, že zkusí kontaktovat několik bývalých zaměstnanců a také mi poskytl informaci o tom, že ústav každoročně pořádá pro své důchodce vánoční besídku. Protože jsem byla na Dni otevřených dveří v měsíci březnu 2023, bylo to pro mě zklamání.

Nicméně jsem od pana Ďurčanského v řádu několika týdnů dostala kontakt na bývalého pracovníka RNDr. Vladimíra Seiferta (*1936), který se snažil být nápomocen, ale Svobodu znal jen od vidění. Zmínil, že to byl příjemný a usměvavý pán, ale že o něm nic neví, protože to byl spolupracovník jeho kolegy RNDr. Vladimíra Brůžka (1935–2011), který už bohužel není mezi námi, takže se nic nedozvíme.

Později se mi ozvala i RNDr. Magdalena Lípová (*1938), která je stále aktivní a připravuje předpověď počasí pro hvězdárnu Žebrák. Když jsem jí poprosila o její vzpomínku na Svobodu, napsala mi toto: *„Nejprve, tak jak jsem Karlíka Svobodu poznala, nikdy bych nevěřila, že by se dopustil nějaké podlosti. Pracoval v ČHMÚ jako asistent meteorologa. Šušovalo se, že je tam jaksi uschován, ale myslím si, že nikdo jsme nevěděli, o co by mělo jít. Jako člověk byl nesmírně milý, z mého mladického pohledu stále usměvavý starší pán. Byl spíš tichého vystupování, ale přesto byl velice společenský.“*⁸

Paní Lípová byla velice laskavá a oslovila svého bývalého kolegu RNDr. Vladimíra Vondráčka, od nějž jsem také získala písemný skromný nástin osobnosti Karla Svobody: *„Naprostou souhlasím se vším, jak to napsala kolegyně Magda. Karla lépe popsat nelze. Já jsem ho poznal na jaře roku 1959 jako snad nejpečlivějšího asistenta starších kolegů z oddělení výzkumu dlouhodobé předpovědi počasí. V té době bez počítačové techniky bylo správné a bezchybné zapisování a řazení základních napozorovaných údajů do tabulek doslova mravenčí práce. On sám o svém pohnutém životě se už nerad někomu svěřoval, takže téměř vše jsem se dozvídal od našich starších spolupracovníků. Všichni jsme to přičítali tomu, že se nikdy nevyrovnal s pocitem, že „zavinil“ smrt téměř všech blízkých*

---

⁸ Orální historie – pamětnice z Prahy, Magdalena Lípová, nepřála si uvést rodné příjmení (* 1938).

v rodině. Myslím, že jsme o jeho tragické konspirační schůzce a následné sebevraždě nevěděli, já tedy rozhodně ne. Všichni, co jsme ho znali, jsme přesvědčeni, že Karel byl čestný a velmi nešťastný člověk, který nebyl schopný provést něco špatného. Na jeho pohřbu, který se konal jen v malé obřadní síni ve Strašnicích, jsem cítil, že nebyl dostatečně důstojný.“⁹

Ráda bych upozornila na drobnou nuanci v dataci Svobodova působení v ČHMÚ. Pan Vondráček ve své vzpomínce na Svobodu uvádí, že ho poznal na jaře 1959, ale Svoboda ve svém Kmenovém listě uvedl, že zde pracoval od června 1960.

Protože jsem znala adresu, kde Svoboda v Praze bydlel, rozhodla jsem se, že se k jeho bývalému bydlišti vydám. Dlouho jsem s tím otálela, protože zazvonit na cizího člověka vnímám jako vměšování do soukromí. V tomto ohledu jsem však měla štěstí, protože při mém náhodném výběru padla volba na pána, který mi ochotně sdělil jméno nejstarší nájemnice v domě. Ta mi na zazvonění neodpověděla, proto jsem se rozhodla, že jí napíšu. Na můj dopis velice rychle zareagovala, ale moc nových informací mi bohužel neposkytla. Karla Svobodu si nepamatuje vůbec. Paní Svobodovou zaznamenala jen díky tomu, že pracovala jako prodavačka v lahůdkách v Dětském domě, kam často chodila jako dítě s maminkou. Měla správnou poznámku, která vystihuje dobu, že se dospělí bavili před dětmi pouze šeptem. Rovněž jsem se od ní dozvěděla, že Svobodovi bydleli ve 3. patře ve dvoupokojovém bytě. V devadesátých letech tam se svou babičkou bydlel její dospělý vnuk¹⁰.

Existuje ještě jeden člověk, který mi zprostředkoval výpověď pamětníka o Svobodovi. Je jím Vojtěch Šustek, historik a archivář Archivu hlavního města Prahy, jehož předmětem zájmu jsou dějiny protinacistického odboje. Rovněž je autorem rozsahem největší edice pramenů *„Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava.“* Kontakt na něj jsem získala od paní Jitky Neradové, které lektoroval její knihu *Doskočiště Protektorát*. Pan doktor Šustek se celoživotně zajímá o vojenskou historii, tudíž měl tu čest během života poznat spoustu účastníků západního odboje. Patřil k nim i četař aspirant Čestmír Šikola (1919–2008), radista operace Clay, vysazený v protektorátu

---

⁹ Orální historie – pamětník z Prahy, Vladimír Vondráček (* 1935).

¹⁰ Orální historie – pamětnice z Prahy, Zdenka Hadžisadikovičová, roz. Hývllová (* 1950).

na jaře 1944. Šikola Svobodu znal, protože patřil stejně jako on k personálu STS 46 v Chicheley Hall v hrabství Buckingham.¹¹ Při debatách, které mezi sebou doktor Šustek s panem Šikolou vedli, došla řeč i na Svobodu. Doktor Šustek se pana Šikoly zeptal, zda Svobodu pokládá za udavače? Ten na to odvětil: „*Abych ho považoval za udavače a mohl ho odsoudit, musel bych vědět, co věděl a co si při tom, když setkání s Knotkem ohlásil, myslel.*“

Doktor Šustek se znal osobně také s kapitánem Josefem Otiskem. Ten po válce udržoval vřelý vztah se všemi členy skupiny Wolfram kromě Svobody. Pan Šustek zmínil Otiskovo milé gesto, kdy dal Robertu Matulovi v době jeho sňatku peníze na svatbu. Otisk z vlastní iniciativy o Svobodovi nikdy nemluvil. Naznačil, že se Svoboda s největší pravděpodobností kontaktu se členy skupiny Wolfram účelově vyhýbal. Nejprve kvůli jeho kontaktům s StB a později kvůli tomu, že byl pod jejím neustálým dohledem.

Vojtěch Šustek mi byl kromě zprostředkování vzpomínek pamětníků na Svobodovu nápomocen i v jiném ohledu. Dal mi spoustu cenných rad týkajících se odboje a doporučil mi knihy, které bych neměla ve své práci opomenout. Jednou z nich je „*Akce Tetřev*“ od Miroslava Ivanova. Prozradil mi, že Ivanov knihu zaštilil svým autorstvím, ale ve skutečnosti se jedná o počín PhDr. Zdeňka Jelínka (1936–1994), vojenského historika, který v době normalizace nesměl publikovat. I jeho osobně znal a podílel se s ním na autorství knihy „*Operace Silver A*“.

Další součástí mého výzkumu se stala komunikace s Památníkem koncentračního tábora Flossenbürg, kde byl Svoboda vězněn. Doufala jsem v dochování dokumentace a zjištění nových skutečností. Svoboda ve své poválečné výpovědi uvedl, že byly dne 23. 4. 1945 v táboře spáleny úřední písemnosti a vězni si strhali čísla z šatů, aby zmátli evidenci¹². Navzdory tomu se jeho evidenční karta dochovala, byť je na ní uvedeno pouze jméno Sobota a datum a místo narození, tudíž má minimální výpovědní hodnotu. Zaujalo mě to, že zde byl Svoboda evidován pod jménem Sobota. Při komunikaci s pracovníkem Flossenbürského památníku mě samozřejmě zajímalo, proč tomu tak bylo. Reagoval vysvětlením, že

---

¹¹ Jiří PLACHÝ, *Horší než doba války... Osudy parašutistů z Velké Británie v poúnorovém Československu*, Svět křídél, 2014, s. 21.

¹² VÚA-VHA, Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č. j. 32311596.

v době Svobodova přijetí do Flossenbürgu se vězni zřejmě hlásili pouze ústně, a tak došlo k chybě při hláskování, protože jména „Svoboda“ a „Sobota“ zní foneticky velmi podobně. Později jsem při studiu materiálů ze Svobodova poválečného soudu přišla na skutečnost, že Sobota bylo Svobodovo krycí jméno, které mu přidělilo gestapo.

Knihovny, muzea a paměťové instituce

Předmětem mého zájmu byly i knihovny, muzea a paměťové instituce. Co se knihoven týče, navštěvovala jsem Národní knihovnu, síť poboček Městské knihovny v Praze a také knihovnu Vojenského historického ústavu. Využívala jsem rovněž služeb Národní digitální knihovny Kramerius. Protože pracuji jako archivářka ve Vojenském historickém archivu, občas jsem sáhla i po knize nacházející se v naší knihovně. Několikrát jsem navštívila Vlastivědné muzeum ve Slaném včetně jeho knihovny. Ochotná knihovnice mi pomohla dohledat v místním periodiku článek o Svobodovi. Také mi poradila, ať projdu kroniky, ve kterých jsem bohužel nic o odboji během II. světové války neobjevila. Vlastně tam nebylo nic, což bylo dle její informace údajně běžnou praxí, aby to nemohlo být použito proti českému obyvatelstvu.

Navštívila jsem také Lidice, protože mě zajímalo, zda bude v expozici uvedeno Svobodovo jméno. Součástí výstavy o Anthropoidu, která je umístěna mimo hlavní budovu památníku, byl veřejnosti známý dokument ze schůzky konané 3. října 1941, kdy Svoboda spolu s Gabčíkem převzali úkol. Nicméně o tom, proč byl později Svoboda nahrazen Kubišem, tu nebyla ani zmínka.

Další institucí, která se stala předmětem mého zájmu, bylo Armádní muzeum Žižkov, jehož prostory nedávno prošly zdárnou rekonstrukcí. Expozice napěchovaná artefakty a informacemi mě zaujala a strávila jsem tam celé odpoledne. I zde jsem objevila skromný panel s několika údaji o Svobodovi týkající se jeho účasti ve výsadečkové skupině Wolfram. Byl zmíněn také u operace Anthropoid.

Na jaře roku 2024 jsem se od jednoho mého tehdejšího známého Marka Kryla (nynějšího kamaráda) zabývajícího se vojenskou historií dozvěděla, že se chystá akce „*Alej československých parašutistů*“, počín spolkem Válečných veteránů

České republiky, z. s. Oslovila jsem jeho předsedu pana Tomáše Slámu s dotazem, kdy bude vysazen strom za Karla Svobodu a bylo mi sděleno, že v listopadu. Na akci jsem měla v plánu vyrazit, ale bohužel byla z kapacitních důvodů odložena až na duben roku 2025. Mottem akce je, že: „*Každý strom nese životní příběh některého z mužů, kteří se nesmířili s okupací své země německým vojskem v období druhé světové války. Jméno žádného hrdiny nesmí být nikdy zapomenuto.*“¹³ K této vybrané společnosti se bude od dubna roku 2025 počítat i Karel Svoboda.

Památník národního útlaku a odboje v Panenských Břežanech

Měla jsem v plánu shlédnout také expozici Památníku národního útlaku a odboje v Panenských Břežanech. Nakonec se mi jeho návštěvu podařilo skloubit s velmi podnětnou přednáškou o odbojové skupině Wolfram. Přednášející PhDr. Jan Břečka z Moravského zemského muzea v Brně navíc akci perfektně načasoval, a konala se přesně v den 80. výročí výsadku dne 13. 9. 2024. Wolfram je jeho dlouhodobým předmětem zájmu a v minulosti osobně poznal i jeho 4 zbývající členy (Bierský byl zavražděn a Svoboda zemřel v roce 1982 – pozn. aut.). Pan doktor Břečka mě potěšil kromě jiného také svým profesionálním postojem, kdy před tím, než začal popisovat část Svobodova života týkající se „Knotkovy aféry“, prohlásil památná slova „nesud’me“.

Přínosem účasti na této přednášce je obrazová příloha, kterou mi pan doktor Břečka laskavě dovolil použít v mé práci. Jedná se o vyšívání prapor s nápisem Partizánská skupina Wolfram a 4. ukrajinská odb. Hostěnice, Mokrý, Horákov, který vznikl v roce 1945 těsně po osvobození v obci Hostěnice a jímž místní vzdávali hold osvoboditelům. Vyšila ho místní děvčata, a kromě úcty zrcadlí i trpělivost a zručnost. Prapor věnoval v roce 2020 do MZM pan Hubert Hanika z Hostěnic, který je synem Huberta Hanika, hajného ze stejnojmenné obce, na konci války spolupracujícího s parašutisty. A protože mýliti se je lidské, dalším rozměrem

---

¹³ Alej československých parašutistů, z: <https://alejceskoslovenskychparasutistu.cz/o-nas/> [10.10.2024].

tohoto díla je zhmotnění chybného údaje. Chybou je číslice, protože místo čtyřky tam správně patří dvojka. Jednalo se totiž o 2. ukrajinský front.

Pamětní deska

Další mojí aktivitou související s bádáním byl dotaz ohledně možnosti umístění pamětní desky na Svobodův dosud stojící rodný dům ve Slaném. Na tuto myšlenku mě přivedl soukromý badatel Marek Kryl, se kterým jsem se seznámila během psaní své práce. Nezištně mi poskytl nejen unikátní, dosud nepublikované fotografie, ale hlavně spoustu informací o Svobodových příbuzných. Předmětem zájmu pana Kryla jsou osoby, které byly zavražděny během obou stanných práv za II. světové války, ke kterým patří Svobodovi rodiče i jeho první manželka. Posteskl si, že se před lety o to bezvysledně snažil, a proto jsem si řekla, že to zkusím znovu. Nasměroval mě, ať oslovím Městský úřad ve Slaném.

Napsala jsem tedy na Odbor kultury a památkové péče panu Jakubu Hložkovi, který mě informoval, že to není v kompetenci úřadu a odkázal mě na ředitele Vlastivědného muzea ve Slaném, Mgr. Jana Čečrdleho. Ten mi obratem napsal, že je poněkud zaneprázdněn a že se mi ozve, až mu to povinnosti dovolí. Naše komunikace trvala několik měsíců a resumé bylo takové, že tento dotaz, ani rozhodování o něm není v dikci této instituce. Nicméně mi dotyčný sdělil, že Svobodův případ projednával se společností Patria (Patria, z. s. je společnost pro ochranu kulturního dědictví – pozn. aut.), jejímž předmětem zájmu je kromě jiného realizace pamětních desek. Naznačil mi však, že ani tato koncová instituce není tomuto počínu nakloněna.

Řekla jsem si, že psát tam by nemělo cenu, prohlédla si jejich stránky a pořádané aktivity, a rozjela se do Unhoště na přednášku o Slánském obzoru (ročenka města Slaného založená v roce 1893 – pozn. aut.). Unhošť se mi líbila a akce také. Dozvěděla jsem se, že vypracování motivu obálky, kterou ročenka používá dodnes, s použitím znaku města zpracoval známý malíř Mikoláš Aleš. Předseda výše zmiňované organizace, Mgr. Zdeněk Víšek, sice nebyl v roli přednášejícího, nicméně se akce zúčastnil, což mě samozřejmě potěšilo. Po skončení akce jsem se mu představila a nastínila mu, o co mi jde. Následně jsem mu připomněla, že o tématu „pamětní deska pro Karla Svobodu“ debatoval

s ředitelem slánského muzea. Okamžitě se zorientoval a začal mi odříkávat reálie ze Svobodova života. Taktně jsem mu naznačila, že je mi to, co říká, vše známo, a že ho nechci okrádat o čas, a vyzvala ho, ať jde rovnou k věci. Očividně se mu ulevilo, prohlásil, že to byl jistě odvážný muž s tragickým osudem, ale že vzhledem ke „Knotkově aféře“ není možné, aby byl poctěn pamětní deskou. Nakonec věcně dodal, že je to jeho názor.

Oslovení osob, jejichž předmětem zájmu je vojenská historie

Mezi mé další badatelské počiny patřilo rozeslání mailů s prosbou ohledně pomoci v pátrání po jakékoli nové informaci související se Svobodou. Oslovila jsem osobnosti, které jsou buď spisovatelé, historici, či jinak exponované osoby v oblasti vojenské historie. Zmíním dvě osobnosti, které se mi ozvaly a měly upřímnou snahu pomoci.

Prvním z nich je pan Mikuláš Kroupa, ředitel o. p. s. Post Bellum a vedoucí projektu Paměti národa. Zmínil, že o Svobodovi mu kdysi vyprávěl plk. Louda (1920–2015). Rovněž mi poslal odkaz na Loudův medailonek, ale v něm jsem nic přínosného neobjevila. Jako opravdový profesionál ihned navrhl, že by měl zájem, abych napsala článek o Svobodovi do jejich časopisu. Slíbila jsem mu, že se ozvu, až dostuduji. Také se mě snažil přilákat do řad dobrovolníků, což jsem vzhledem k své vytíženosti odmítla. Jejich stránky s oblibou sleduji a jednou se mi podařilo odhalit chybu v časové dataci, na kterou jsem upozornila, což bylo kvitováno s povděkem.

Druhým člověkem, který se mi snažil být nápomocný, je pan Jiří Padevět, český spisovatel, nakladatel a ředitel nakladatelství Academia. Ač není historik, v roce 2014 získal cenu Magnesia Litera za knihu Průvodce protektorátní Prahou. Ozval se mi také obratem, a dokonce z dovolené. Poradil mi sice to, co už jsem podnikla, ale stejně mě jeho povzbudivá reakce potěšila. Navíc jsem se utvrdila v tom, že jdu správnou cestou.

Existuje člověk, kterého bych naopak moc ráda kontaktovala, ale není to možné, protože již není mezi námi. Jedná se o pana Olina Jurmana (1940–2021), Ing. ekonomie a spisovatele, jehož předmětem zájmu byla vojenská historie,

především tajné služby. Ten Karla Svobodu uvedl ve své kontroverzní knize Čeští jidášové: Největší zrádci v našich dějinách. Zajímalo by mě, co ho k tomu vedlo. Myslím si, že dostat se do takové společnosti jako byl Karel Čurda a Emanuel Moravec si opravdu nezasloužil.

Přínos práce

Na závěr bych ráda zmínila ještě několik výstupů mého bádání, které vnímám jako přínos práce. V matrice Karla Svobody jsem našla zajímavý údaj s výpovědní hodnotou. Jedná se o navrácení do církve katolické. Vystoupil z ní jako dítě a na opětovném návratu k víře by nebylo nic zvláštního, kromě doby, kdy se tak stalo. Bylo to 11. 7. 1940 a tou dobou se nacházel na lodi směrem do Velké Británie. Tudiž je záhadou, kdy byl do matriky údaj zaznamenán. S největší pravděpodobností až po válce, kdy byl antitativován. Stojí za úvahu zamyslet se nad tím, proč se tak Karel rozhodl. Nabízí se uvědomění si pomíjivosti lidského života po tom, co se zúčastnil bojů o Francii, kde získal první zkušenost se smrtí.¹⁴

Součástí osobnosti člověka je nepochybně jeho rukopis. Dnes, v době umělých technologií mu není přikládána důležitost, ale v době, kdy Svoboda žil, tomu tak bylo. Psaný projev byl vizitkou každého člověka. Ostatně krasopis byl součástí učebních osnov. V rámci fondu Národního archivu – policejní přihlášky se mi podařilo objevit ručně psanou Karlovu žádost o práci, která je součástí obrazové přílohy. Uvažovala jsem o grafologickém rozboru jeho písma, protože je v něm zašifrován charakter člověka. Bohužel bych potřebovala psaných dokumentů pro srovnání vícero, proto jsem od této myšlenky upustila.

Přínosná je informace o tom, kde se nacházel malý Karlík během pobytu své tety Alžběty Pužmanové v internačním táboře ve Svatobořicích. Poskytla ji dcera Alžběty Pužmanové, Zdeňka Hříbalová, roz. Pužmanová (*1941), kterou objevil badatel Marek Kryl. To ona rozluštila onu záhadu, když prozradila, že Karlík byl u sestry jeho babičky. Anna Holinová, roz. Zíková byla sestrou matky

---

¹⁴ Ebadatelna, SOA Praha, Slaný 62, Kniha narozených 1907–1916, z: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13966/278> [staženo 12.8.2024].

Karla Svobody st., Aloisie Svobodové, roz. Zíkové. Paní Holinová byla rovněž ze Slaného a se svým mužem měli v pronájmu hospodu. Bydleli ve Slaném v ulici Pod horou č. p. 305. Tuto informaci jsem čerpala z Oddacího listu Karla Svobody. Josef Holina st., manžel Anny Holinové, mu dělal svědka na jeho druhé svatbě s Marií Špringerovou v roce 1946.

Přínosem práce jsou rovněž dosud nepublikované fotografie Karla Svobody a jeho rodinných příslušníků, které poskytla také Svobodova neteř. Bohužel nebyla ochotná sdělit sebemenší vzpomínku. Od ní se pan Kryl dozvěděl informaci, že v Praze žije Karel Svoboda ml., ale ani on si nepřeje být kontaktován.

1. Nástin historického rámce

1.1. Mnichovská zrada, vznik protektorátu a vypuknutí

II. světové války

Téměř dvacetiletou existenci ČSR zpřetrhala 29. září 1938 Mnichovská konference, z níž vzešla dohoda čtyř velmocí o postoupení čs. pohraničí, tzv. Sudet, Německu¹⁵. Ačkoli Mnichovu předcházela mobilizace a ČSR měla po vzoru Francie pevnostní opevnění budované od roku 1935, bylo mnichovské rozhodnutí pod nátlakem francouzské a britské vlády přijato.¹⁶ Tímto aktem přišla ČSR o více jak třetinu svého území. Autoritářský režim tzv. Druhé republiky, který trval necelý půlrok, je smutným úsekem nejen „zmrzačené státnosti“, ale především morálky národa.

Dne 15. března na naše území vstoupila německá armáda a postupně došlo k obsazení zbytku republiky.¹⁷ Již den po obsazení ČSR byl Adolfem Hitlerem vydán výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava (Protektorat Böhmen und Mähren).¹⁸

---

¹⁵ Robert KVAČEK – Jan KUKLÍK – Helena MANDELOVÁ – Jana PAŘÍZKOVÁ, *XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech*, Dialog, Liberec 2015, s. 73-74.

¹⁶ Roman CÍLEK, *Jak šly dny, měsíce a roky*, Nakladatelství Čas, Řitka 2018, s. 25.

¹⁷ Tamtéž, s. 52-53.

¹⁸ Jiří FIDLER, *Kronika republiky 1918-1968*, Ottovo nakladatelství, 2020, s. 134.

Dne 1. září začala napadením Polska II. světová válka. To, že Československo Hitlerovi nebude stačit a začne válka, potvrdilo Benešovu tezi, byť jeho prognóza zněla, že se tak stane 6–8 měsíců po Mnichově.¹⁹

1.2. Vznik čs. zahraničního odboje v Polsku a ve Francii

Počátky působení československého vojska v zahraničí spadají do dubna 1939, a to na území Polska. K hlavním střediskům československé emigrace patřily Krakov a Katovice. Na konci dubna vznikla na základě koncepce Dr. Edvarda Beneše pod záštitou krakovského konzulátu vojenská skupina.²⁰ V této době také probíhala jednání s britskou, francouzskou a polskou vládou o začlenění Čechoslováků do jejich armády. První armáda, která přijala 20. května 1939 naše krajany do svých služeb, byla francouzská. V této době bylo jedinou možností, jak se zúčastnit bojů, vstup do Cizinecké legie. Koncem května do Polska přijel generál Lev Prchala, který začal po dohodě s polskou vládou organizovat československé zahraniční akce. Začátkem července sem byl na přání Dr. Edvarda Beneše vyslán generál Sergěj Ingr, prostředník mezi generálem Prchalou a Benešem. Důvodem bylo to, že představy generála Prchaly a Beneše o organizaci československé vojenské moci se značně lišily. Prchala chtěl formovat armádu v Polsku a Beneš na Západě. Později mezi nimi však přece jen k dohodě došlo.

V červnu se velení nad vojenskou skupinou v Polsku ujal podplukovník Ludvík Svoboda, který přijel tajně z protektorátu. Ve stejné době se vojáci přestěhovali z provizoria do barákového tábora v Malých Bronowicích u Krakova. S ohledem na nepříznivé podmínky pro postavení větší československé jednotky na polském území, bylo rozhodnuto přenést těžiště československé vojenské činnosti na Západ. Naše úřady na území Polska neměly dostatek finanční a materiální podpory k zajištění stále narůstajících počtů vojenské skupiny. Z toho důvodu byl

---

¹⁹ Edvard BENEŠ, *Šest let v exilu a druhé světové války*, Orbis Praha, 1946, s. 95.

²⁰ Jan GEBHART – JAN KUKLÍK, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Themis, Praha 1996, s. 75.

na základě jednání čs. vyslanectví v Paříži a tamního vyslance Osuského zajištěn odsun příslušníků polské vojenské skupiny do Francie.²¹

Organizace československé branné moci v zahraničí měla probíhat na podkladě branného zákona a branných předpisů. Sídlem velení se měl stát Londýn a odbočka zahraničního ústředí měla být zřízena v Paříži. Dne 30. srpna 1939, v den vyhlášení mobilizace v Polsku, vyjel ze stanice Mydlniky transport s 632 dobrovolníky pod vedením podplukovníka Svobody²². Generál Prchala stanul po vypuknutí války v Polsku v čele zřízené československé legie čítající přibližně 1000 osob.

Na francouzské půdě začalo formování československého zahraničního odboje 2. srpna 1939 zřízením Československé vojenské kanceláře v Paříži pod vedením generála Ingra. Vojáci byli soustředěni v táboře Agde na jihu Francie.

První vojenskou jednotkou ve Francii byl 1. československý náhradní prapor, vzniklý 28. září 1939. Základem pro organizaci československé zahraniční armády se stal 1. pěší prapor ustavený o den později. Dne 2. října došlo k podepsání smlouvy o zřízení československé armády ve Francii. Po vzniku Československého národního výboru byla dosavadní Československá vojenská kancelář rozšířena na Vojenskou správu, fungující při jmenovaném výboru. V důsledku navyšujících se početních stavů byl 16. října zřízen 1. pěší pluk. V lednu 1940 došlo k vytvoření 1. československé divize, jíž velel generál Rudolf Viest. Její početní stavy v květnu dosáhly 11 400 mužů. V té době došlo v důsledku napadení Francie rovněž k bojovému nasazení 1. československé divize. V červnu její velení převzal generál Bedřich Neumann (krycím jménem Bohuš Miroslav – pozn. aut.). V návaznosti na nedostatečný výcvik padlo rozhodnutí, že na frontu budou místo celé divize nasazeny pouze dva pluky. Obě jednotky byly od sebe odtrženy začleněním do různých divizí. Bojů o Francii se zúčastnili rovněž českoslovenští letci. V důsledku

---

²¹ Sborník prací historiků a pamětníků (vydaný Českým svazem bojovníků za svobodu k 50. výročí vítězného konce II. světové války) *Národ se ubránil 1939-1945*, Národní osvobození, Sdružení MAC, Praha 1995, s. 23-24.

²² Autorský kolektiv, *Vojenské dějiny Československa (1939-1945) IV. díl*, Naše vojsko 1988, s. 31-35.

porážky Francie bylo rozhodnuto o evakuaci československých zahraničních jednotek do Velké Británie, kam odplulo přibližně 4 000 vojáků.²³

1.3. Čs. zahraniční odboj ve Velké Británii

Pádem Francie se stala Velká Británie dalším strategickým cílem německé agrese. V návaznosti na geografii Velké Británie nastal rozdíl ve způsobu boje, který se soustředil na námořnické, ale především letecké operace. Bitvy o Británii se zúčastnili i českoslovenští stíhači, příslušníci 310., 311. a 312. perutě, a získali si svými úspěchy a odhodlaností renomé.²⁴

Zásadním článkem československého zahraničního odboje ve Velké Británii byla Zvláštní skupina D, která byla součástí MNO československé exilové vlády, jejíž duší byl plukovník generálního štábu František Moravec. Moravec přiletěl do Velké Británie spolu s nejbližšími spolupracovníky, již den před vznikem protektorátu.²⁵ Zde se těšil renomé odvážné a energické osobnosti. Zpravodajská skupina v čele s Moravcem byla první složkou československého zahraničního odboje. V době svého vzniku dosáhla Zvláštní zpravodajská skupina takového uznání, které neměl ani samotný bývalý prezident Edvard Beneš²⁶.

Předchůdcem československé zpravodajské služby bylo výzvědné středisko zřízené v Londýně výnosem Vojenské správy při Národním výboru československém v Paříži ze dne 4. února 1940, podléhající náčelníku Československé vojenské správy²⁷.

Zvláštní skupina D patřila k 1. oddělení ofenzivního zpravodajství správy II. odboru MNO československé exilové vlády. Jejím přednostou byl štábní kapitán generálního štábu Jaroslav Šustr. Přednostou Správy II. odboru MNO byl plukovník

---

²³ Sborník prací historiků a pamětníků (vydaný Českým svazem bojovníků za svobodu k 50. výročí vítězného konce II. světové války), *Národ se ubránil 1939-1945*, Národní osvobození, Sdružení MAC, Praha 1995, s. 24-27.

²⁴ Sborník prací historiků a pamětníků (vydaný Českým svazem bojovníků za svobodu k 50. výročí vítězného konce II. světové války), *Národ se ubránil 1939-1945*, Národní osvobození, Sdružení MAC, Praha 1995, s. 29 a 34.

²⁵ František MORAVEC, *Špion, jemuž nevěřili*. LEDA, Voznice 2014, s. 256-259.

²⁶ Eduard ČEJKA, *Československý odboj na Západě (1939-1945)*, Mladá fronta, Praha 1997, s. 13.

²⁷ Zdeněk TITL, *Schématická rekonstrukce vývoje organizačních prvků, vazeb a personálií čs. vojenského výzvědného zpravodajství v letech II. světové války (1939-1945)*, GŠ, Inspektorát vojenské zpravodajské služby AČR, 4. oddělení, Studijní pomůcka, Praha 1996, s. 15.

generálního štábu František Moravec. Zvláštní skupina D začala nabývat na významu od roku 1942, kdy zajišťovala přípravu a realizaci výsadekárských operací na území protektorátu. Příprava těchto akcí by nebyla možná bez spolupráce se zpravodajskými organizacemi Velké Británie, ke kterým patřily zejména SIS a SOE. Organizace Zvláštní skupiny D se členila na tři sekce:

1. velitelská – měla na starosti záležitosti týkající se vhodného výběru osob, organizaci výcviku v součinnosti s britskými orgány, administrativou a cílení výcviku jednotlivců na jejich konkrétní poslání;
2. výcviková – spadala do podřízenosti sekce velitelské a předmětem její činnosti byl denní výcvikový program parašutistů během přípravy;
3. týlová – její pracovní náplní bylo zabezpečování některých potřeb výcviku, např. dopravu, stravování či úpravy oděvů.

Parašutistický základní výcvik probíhal v průměru pět až šest týdnů. Obecně platilo, že parašutista určený do operace se stal příslušníkem Zvláštní skupiny D a byl přidělený II. odboru MNO. Během let 1941 až 1945 prošlo speciálním výcvikem na 300 osob a v rámci tří operačních vln se uskutečnilo celkem 29 výsadekových operací.²⁸

1.4. Operace Anthropoid a Wolfram

O operaci Anthropoid bylo rozhodnuto již 3. října 1941 na schůzce, kterou se zúčastněnými rotmistrem Jozefem Gabčíkem a rotným Karlem Svobodou vedl plukovník generálního štábu František Moravec. V té době ještě nebylo rozhodnuto, zda bude útok mířen na osobu Reinharda Heydricha či K. H. Franka. Vzhledem k faktu, že se rotný Svoboda při nácviku na akci zranil, byl nahrazen rotmistrem Janem Kubišem. Z toho důvodu musela být operace odložena. Gabčík s Kubišem byli vysazeni nad protektorátem v prosinci 1941. Dne 27. května 1942 provedli v Praze atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, jenž běsnil v protektorátu od podzimu 1941. V této době nikdo netušil, jakou

---

²⁸ Zdeněk TITL, *Schématická rekonstrukce vývoje organizačních prvků, vazeb a personálií čs. výzvědného zpravodajství v letech II. světové války (1939-1945)*, studijní pomůcka, GŠ, Inspektorát vojenské zpravodajské služby AČR, 4. oddělení, Praha 1996, s. 36-38.

vraždící mašinérii operace Anthropoid na území protektorátu spustí²⁹. Úkol byl beze zbytku splněn, Heydrich 4. června podlehl následkům zranění.

Dne 27. května 1942 byl Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem v Praze proveden atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, jenž běsnil v protektorátu od podzimu 1941. V této době nikdo netušil, jakou vraždící mašinérii operace Anthropoid na území protektorátu spustí³⁰. Úkol byl beze zbytku splněn, Heydrich 4. června podlehl následkům zranění.

Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, třetího nejvýše postaveného muže v nacistické hierarchii, patří bezesporu k nejvýznamnější akci československého zahraničního odboje, která měla v době provedení netušený rozměr. V kontextu této práce stojí za úvahu zohlednit fakt, že původně byl pro tento zásadní úkol na základě vynikajících výsledků během výcviku vybrán Karel Svoboda.

Těžko lze pominout následné krvavé represe a spoustu zmařených životů našich vlastenců po atentátu na Heydricha. Není v lidských silách pochopit zrůdnost vyhlazení obcí Ležáků a Lidic. Rotný Karel Čurda prozradil úkryt Gabčíka, Kubiše a dalších pěti vojáků z různých výsadek v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze. Po několika hodinovém boji proti přesile gestapa a SS většina z nich ukončila dobrovolně své životy. Jediný Kubiš byl smrtelně zraněn. Morálním zadostiučiněním těchto událostí bylo oduzání podmínek Mnichovské dohody, jež mělo zásadní význam pro obnovu poválečného Československa.³¹

Svoboda po svém zranění zůstal nadále ve službách Zvláštní skupiny D. Byl účastníkem několika kurzů a vystřídal několik pozic. Nicméně stále usiloval o vysazení v protektorátu. Příležitost se mu naskytla až v létě 1944, kdy byl ve funkci radiotelegrafisty jako poslední člen přidělen do operace Wolfram. Byl jediným členem skupiny, kterého si nevybral její velitel kapitán Josef Otisk. Operace Wolfram o síle šesti mužů vysazených na území Beskyd 13. září 1944 měla

---

²⁹ Roman CÍLEK, *Jak šly dny, měsíce a roky*, Nakladatelství Čas, Řitka 2018, s. 139.

³⁰ Tamtéž, s. 139.

³¹ Vojtěch ŠUSTEK, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Edice historických dokumentů, Sv. 1, Scriptorium, Praha 2012, Úvod XIX.

za úkol v návaznosti na postup fronty z východu organizovat partyzánské skupiny. To zahrnovalo širokou škálu diverzní a sabotážní činnosti v daném prostoru.³²

V případě operace Anthropoid byl cíl jasný, jednalo se o konkrétní osobu, městské prostředí, předem vytipované místo, včetně nácviku provedení akce. Gabčík s Kubišem operovali na území protektorátu plných pět měsíců a jejich operace byla vyvrcholením dlouhodobých příprav.

V porovnání s tím je diverzní činnost v oblasti Beskyd a podpora partyzánských skupin úplně odlišná kategorie činnosti³³. Vždy se lépe bojuje proti nepříteli, kterého známe. Ještě přihlédněme k faktu, že Svoboda měl na starosti vysílačku, což byla zodpovědnost a riziko zároveň. Nutno říci, že v důsledku toho, že se ztratil a následně byl zatčen, zůstala skupina bez spojení a nemohla plně využít svůj potenciál.

Mezi těmito dvěma operacemi existuje jistá paralela a tou je výjimečnost. Posláním Operace Anthropoid jako jediné skupiny byla likvidace tyрана českého národa. Wolfram byl naopak jedinou skupinou s bojovým účelem.

1.5. Domácí odboj v protektorátu

Domácí odboj začal vznikat bezprostředně po vzniku protektorátu. Společným jmenovatelem odboje byla „síla ducha, víra v moudrost našeho lidu a svobodné Československo ve svobodné Evropě“³⁴.

K neznámějším odbojovým organizacím patřily Obrana národa (ON), Politické ústředí (PÚ), Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ) a Ústřední vedení odboje domácího (ÚVOD). V roce 1940 byly výše první tři jmenované odbojové organizace sjednoceny v jediný odbojový orgán Ústřední vedení odboje domácího (ÚVOD).³⁵

---

³² Jiří ŠOLC, *Bylo málo mužů: Čs. parašutisté na západní frontě za druhé světové války*, Merkur, Praha 1990, s. 196.

³³ Alena FLIMELOVÁ, ed., *Čs. odboj 1939-1945 – Západ – Východ – Protektorát*, Extra Publishing, Brno 2022, s. 33.

³⁴ Robert KVAČEK – Jan KUKLÍK – Helena MANDELOVÁ – Jana PAŘÍZKOVÁ, *XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech*, Dialog, Liberec 2015, s. 104.

³⁵ Český svaz protifašistických bojovníků, *Český lid proti fašismu 1939-1945: faktografický přehled*, Naše vojsko, Praha 1983, s. 18.

Hlavním cílem bylo organizování činností, zahrnujících zejména sabotáže. Docházelo k poškozování železničních a telegrafních sítí, cisteren s pohonnými hmotami a mostů. Rovněž se vyráběly bomby a nálože a v neposlední řadě se tiskly letáky a ilegální noviny³⁶. Zásadní byla rovněž komunikace se zahraničním odbojem, protože ten mohl operovat pouze na základě aktuálních informací z domova.

Nepostradatelnou součástí odboje byl poslech zahraničního rozhlasu. Již od září 1939 fungovalo v rámci rádia BBC české vysílání. Tohoto úkolu se zhostil československý vyslanec ve Velké Británii, Jan Masaryk. K národu z něj promlouval i bývalý prezident Beneš.³⁷ Během vysílání docházelo ke zveřejňování smluvených pohotovostních hesel pro odboj.

Po útoku na Heydricha byl domácí odboj v podstatě zlikvidován. V době výsadku odbojové skupiny Wolfram operovala na území protektorátu pouze jediná organizace, tzv. Rada tří. Odbojová činnost se v důsledku osvobozovacích operací přesouvala na Moravu. A právě s touto organizací Wolfram spolupracoval. Rada tří se dočkala konce války, spolupracovala s partyzánskými jednotkami, pracovala v součinnosti s Českou národní radou a rovněž se podílela na Pražském povstání.³⁸

1.6. Od osvobození k únoru 1948

Český národ byl osvobozen jako poslední v Evropě.³⁹ Předzvěstí konce války byla 30. dubna 1945 sebevražda Adolfa Hitlera, tvůrce tisíciletého projektu Třetí říše.⁴⁰ Téměř symbolicky byla stejného dne jako nejvyšší koordinační orgán domácího odboje ustavena v čele s univerzitním profesorem Albertem Pražákem

---

³⁶ Ota RAMBOUSEK, *Jenom ne strach (vyprávění Ctirada Mašína)*, Nezávislé tiskové středisko, Praha 1990, s. 11.

³⁷ Jan MASARYK, *Volá Londýn*, Práce, Lincolns-Prager, 1948, s. 15.

³⁸ Český svaz protifašistických bojovníků, *Český lid proti fašismu 1939-1945: faktografický přehled*, Naše vojsko, Praha 1983, s. 17-23.

³⁹ Jan NĚMEČEK a kol., *Kapitoly z osvobození Československa 1945, Edice 1938-1953*, Academia 2017, Praha 2017, s. 10.

⁴⁰ Roman CÍLEK, *Jak šly dny, měsíce a roky*, Nakladatelství Čas, Řitka 2018, s. 215.

Česká národní rada. Jasným vzkazem této organizace německým okupantům byla iniciace Pražského povstání.⁴¹

Praha byla osvobozena 9. května 1. ukrajinským frontem maršála Koněva a stalo se tak na základě politického rozhodnutí velmocí⁴². Demarkační linie amerických vojsk byla vymezena osou Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice.⁴³ Poslední boje na našem území probíhaly v noci z 11. na 12. května u Milína nedaleko Příbrami.⁴⁴

Již několik dní po osvobození dochází k rozčarování příslušníků odboje, kteří, ačkoli byli po celou válku ujišťováni československou exilovou vládou o tom, že se budou podílet na budování nové republiky, nebyli do tohoto procesu zapojeni.⁴⁵ Třetí republika se hlásila k ideálům první republiky, avšak v pozměněné podobě. Jednalo se o tzv. limitovanou demokracii. Jejím pilířem se staly národní výbory. Další významnou změnou bylo omezení politických stran.⁴⁶ Záhy po osvobození patřily k zásadním otázkám retribuční, potrestání válečných zločinců a odsun Němců.⁴⁷ Došlo rovněž ke geografické změně našeho území. Na základě československo-sovětského jednání z června 1945 byla odstoupena Sovětskému svazu Podkarpatská Rus.⁴⁸

Již v roce 1945 začalo postupné znárodnění, které vedle konfiskací představovalo významnou proměnu vlastnické struktury Československa.⁴⁹ V prvních poválečných volbách v květnu 1946 byla potvrzena hegemonie KSČ

---

⁴¹ Robert KVAČEK – Jan KUKLÍK – Helena MANDELOVÁ – Jana PAŘÍZKOVÁ, *XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech*, Dialog, Liberec 2015, s. 123.

⁴² Jan NĚMEČEK a kol., *Kapitoly z osvobození Československa 1945, Edice 1938-1953*, Academia 2017, Praha 2017, s. 99.

⁴³ *Osvobození západního a jihozápadního území Československa 1945, Válečné hroby a pietní místa*, z: <https://valecnehroby.army.cz/aktuality/osvobozeni-zapadniho-jihozapadniho-uzemi-ceskoslovenska-1945> [24. 11. 2024].

⁴⁴ Jindřich MAREK, *Rychlá porážka i pomalá kapitulace nacistů před 75 lety*, Vojenský historický ústav, z: <https://www.vhu.cz/rychla-porazka-i-pomala-kapitulace-nacistu-pred-75-lety/> [24. 11. 2024].

⁴⁵ Jan GEBHART – Jan KUKLÍK, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Themis, Praha 1996, s. 274.

⁴⁶ Jan RYCHLÍK, *Československo v období socialismu 1945-1989*, Vyšehrad, Praha 2020, s. 35-39.

⁴⁷ Robert KVAČEK – Jan KUKLÍK – Helena MANDELOVÁ – Jana PAŘÍZKOVÁ, *XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech*, Dialog, Liberec 2015, s. 129.

⁴⁸ Jan NĚMEČEK a kol., *Kapitoly z osvobození Československa 1945, Edice 1938-1953*, Academia 2017, Praha 2017, s. 28.

⁴⁹ Tamtéž, s. 182.

získáním čtyřiceti procent hlasů.⁵⁰ Odtud je to přes krizi na sklonku roku 1947 v Národní frontě ke komunistickému převratu jen pověstný krůček. Klement Gottwald dokázal obratně využít vládní krize ve prospěch KSČ. Do karet mu nepochybně hrál vážný zdravotní stav prezidenta Beneše.⁵¹

Tento osudový okamžik odstartoval více jak čtyřicetiletou dobu totality. V budoucnu se dotkne mnoha lidských osudů pod taktovkou StB v podobě politických procesů v 50. letech, pronásledování katolické církve a příslušníků šlechtických rodů, odchodu inteligence do exilu, ztráty adekvátního zaměstnání odpovídající vzdělání apod. „Duch doby“ bude mít vliv i na Karla Svobodu jako aktéra této práce.

2. Osobnost Karla Svobody a jeho osudy

2.1. Rodné město Slaný

Vysazení města Slaného spadá do období kolem roku 1300, ale již předtím se zde nacházela osada⁵². První písemná zmínka o někdejší královské městě Slaný sahá do roku 1239 a je zaznamenána v listině Řehoře IX.⁵³ Dominantou města je Slánská hora, která je čedičového původu. Název Slaný souvisí s dávným příběhem o tom, že solný pramen objevil při svých toukách Holot, sluha českého knížete Nezamysla. Později se zde začala z tohoto pramene sůl vařit, odtud tedy název města.⁵⁴ Také současníci pokračují originálním způsobem v tradici uctívání kdysi tak slavného a hodnotného atributu. V muzeu slánek, sídlícím v slánském informačním centru, je k vidění sbírka slánek, která je jediná svého druhu na světě. Ve 20. letech 20. stol., kdy tam vyrůstal Karel, byl Slaný malým provinčním městečkem, kde se všichni znali. V té době se nestavělo a lidé bydleli v nájmu u majitelů domů. Místní údajně v žertu nazývali město Slaný „zakopaný“.⁵⁵ Slaný

---

⁵⁰ Jan NĚMEČEK a kol., *Kapitoly z osvobození Československa 1945, Edice 1938-1953*, Academia 2017, Praha 2017, s. 189.

⁵¹ Jan RYCHLÍK, *Československo v období socialismu 1945-1989*, Vyšehrad, Praha 2020, s. 67-68.

⁵² Ivana HUŠÁKOVÁ – Vladimír Příbyl, *Zmizelé Čechy – Slaný, Paseka*, Praha 2011, s. 10.

⁵³ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech, 3. díl*, Academia, Praha 1980, s. 334.

⁵⁴ Ivana HUŠÁKOVÁ – Vladimír PŘIBYL, s. 6.

⁵⁵ Orální historie – pamětnice ze Slaného, Věra Jenšovská, roz. Hrabánková (* 1921).

měl však další rys v podobě průmyslové produkce. A vedle toho se pyšnil muzeem, knihovnou, ochotnickým divadlem a dalšími spolky a institucemi. Tyto počiny souvisely jak s průmyslovou revolucí, která byla úzce provázána s rozvojem železnice (do Slaného byla přivedena trať roku 1873), tak s bouřlivým rozvojem občanské společnosti v druhé polovině 19. stol.⁵⁶ Nedlouho po vzniku Československé republiky došlo ve Slaném v létě roku 1920 ke stržení morového sloupu. Stalo se tak 5. července, v památný den upálení Mistra Jana Husa v 17 hod. dost necitelným způsobem. Dělník, který se vyšplhal po žebříku k sloupu, sochu Panny Marie dehonestoval nejprve plivnutím a políčkem a poté jí urazil hlavu kladivem. Karlovi bylo v době této události 7 let, a protože se přihodila v odpoledních hodinách, pravděpodobně jí zaznamenal. Pokud toto „divadlo dějin“ viděl na vlastní oči, zřejmě na něj zapůsobilo. V této vypjaté době, která souvisela s hledáním národní identity, lidé houfně přestávali praktikovat v římsko-katolické církvi.⁵⁷ Tak tomu bylo i v případě rodiny Svobodových.⁵⁸

2.2. Školní léta

Karel Svoboda se narodil 18. října 1912 ve Slaném. Jeho otec Josef byl majitelem tamní sodovkárny a matka Aloisie se starala o domácnost, což bývalo tehdy naprosto běžné. Na podzim 1914 se rodina rozrostla o dalšího člena, jeho sestru Alžbětu. O Karlově dětství toho moc nevíme. Obecně se dá říci, že každé dítě je ovlivněno nejen svou rodinou a nejbližšími lidmi, které ho obklopují, ale také dobou, ve které se formuje a místem, kde žije. Karel se narodil v době Rakousko-uherského mocnářství a školní docházku zahájil na podzim 1918 ještě v době jeho dohasínající éry. Veškeré vzdělání absolvoval v rodném městě, 5 tříd obecné školy vychodil v letech 1918 až 1923. Poté začal navštěvovat gymnázium, odkud odešel během prvního pololetí pravděpodobně z důvodu neuspokojivého prospěchu. Prameny vedle vysvědčení obsahovaly i seznam žáků, kteří se dopustili kázeňských

---

⁵⁶ Libor DOBNER, *Slaný-kapitoly z historie královského města*, Slaný 2016, s. 131.

⁵⁷ Historický ústav Akademie věd ČR Praha, Archeologický ústav Akademie věd ČR Praha, Vlastivědné muzeum v Slaném, Státní okresní archiv Kladno, pracoviště Slaný, *Historický atlas měst České republiky svazek č. 6 – Slaný*, 1998, s. 20.

⁵⁸ SOA Praha, *Knihna narozených, Karel Svoboda 18. 10. 1912*, s. 274.

přestupků, na němž však Karel nefiguroval. Stejně tak jako Karel, byla bez vyznání zhruba třetina jeho spolužáků.⁵⁹ V letech 1923 až 1927 navštěvoval měšťanku. Na tomto místě se sluší poznamenat, že za první republiky patřilo k povinnému vzdělání 5 tříd obecné školy a 3 třídy měšťanky. Karlovo setrvání na měšťance o rok déle byl tedy jistý druh nadstandardu. Následně absolvoval v letech 1927 až 1929 ještě 2 třídy veřejné obchodní školy rovněž ve Slaném, z čehož lze usuzovat na dobrý sociální status. Ač nedosáhl maturity, bylo jeho vzdělání na svou dobu nadprůměrné.

2. 3. Život za první republiky

Zajímavé je pozadí sociálního původu Karlových rodičů. Dnes je běžné, že se řada dětí narodí nesezdaným partnerům. Oba Karlovi rodiče byli totiž nemanželského původu, což pro ně v 80. letech 19. století, kdy se narodili, rozhodně představovalo stigma.⁶⁰ Možná se právě na základě podobných životních zkušeností sblížili a s velkou pravděpodobností se v roce 1911 brali z lásky. Nasvědčuje tomu i minimální věkový rozdíl snoubenců jednoho roku, což bylo pro toto období dost netypické. Sňatek uzavřeli v Praze, kde se oba narodili. Josef Svoboda byl však už od října roku 1910 hlášen ve Slaném.⁶¹ Ve Slaném přišel na podzim roku 1912 na svět jejich syn Karel.

Kromě toho, jaké Karel absolvoval školy a že byl sportovec, neexistuje z doby jeho dětství žádná stopa. Po dokončení studií pracoval ve Slaném jako úředník ve velkoskladu obilí firmy Popper, následně jako pomocník civilního inženýra geometrie A. Hrušky. Poté následuje rozpor, kdy se dle jednoho archivního pramene vrátil do sodovkárny k otci do Slaného.⁶² Z dalšího archivního pramene se dovídáme, že v průběhu roku 1931 přišel o práci a byl nezaměstnaný až do nástupu vojenské presenční služby⁶³.

---

⁵⁹ SOkA Kladno, *fond I. střední škola chlapecká Slaný, Třídní katalogy z let 1921-23, nezpracováno.*

⁶⁰ AHMP, *Kniha narozených, Aloisie Zíková 16. 9. 1886, KAR N12, 1882-1888, s. 288; Kniha narozených, Josef Svoboda 23. 10. 1885, AP N57, 1885-1886, s. 360.*

⁶¹ SOkA Kladno, *Archiv města Slaný, policejní přihlášky příslušníků protektorátu 1941-1945, Josef Svoboda 23. 10. 1885, nezpracováno.*

⁶² VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Prohlášení o mé činnosti, s. 13.*

⁶³ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912.*

Ve volném čase se věnoval sportu, zvláště lehké atletice. V době jeho mládí se rozvíjel motorismus a také on si rád užíval chvílky za volantem.⁶⁴ Již od žákovského až do dorosteneckého věku byl členem Federace dělnických tělocvičných jednot (FDTJ).⁶⁵ Do politického dění se během první republiky nijak aktivně nezapojoval.⁶⁶

Od 23. května 1932 do 6. září 1933 vykonával vojenskou prezenční službu u technické rotě hraničářského praporu 2. „Roty Nazdar“ v Trutnově. Jako nováček nastoupil k náhradní rotě a dnem 15. srpna 1932 byl převelen k technické rotě.⁶⁷ Koncem října téhož roku byl v hodnosti vojína vybrán do školy pro výcvik poddůstojníků, která probíhala od 2. listopadu 1932 do 25. března 1933. Škola byla zaměřena na různé specializace a byla zakončena praktickými závěrečnými zkouškami frekventantů. Ve Svobodově případě se jednalo o telefonistické zaměření.⁶⁸ Jako žák poddůstojnické školy vojenské technické hraničářské rotě byl jmenován jako „střelec z pušky“. Toto ocenění dotyčného opravňovalo k nošení střeleckého odznaku a jmenovaný mohl v případě vzorného chování požívat výhody stálého dovolení zůstat mimo společenskou místnost 1 hodinu po večerce⁶⁹. Poddůstojnickou školu absolvoval s prospěchem velmi dobrým. Byl 4. v pořadí z 11 frekventantů technické rotě.⁷⁰ Dnem 16. března 1933 byl na návrh velitele poddůstojnické školy na základě jejího dokončení povýšen na svobodníka.⁷¹ Během vojenské prezenční služby se vypracoval na velitele telefonního družstva. V době vojenské služby, v červnu téhož roku se ucházel o místo u Sboru uniformované stráže bezpečnosti v Praze. Na pozici pomocného

---

⁶⁴ Jitka NERADOVÁ, *Doskočiště Protektorát*, Nakladatelství Jalna, Praha 2016, s. 207.

⁶⁵ AMZV, *fond Osobní spisy 1945-92, karton č. 933, složka Svoboda Karel (1912)*.

⁶⁶ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 81.

⁶⁷ VÚA-VHA Praha, *fond Hraničářský prapor 2, Velitelství – rozkazy 1931-1932*, rozkaz č. 175 ze dne 5. 8. 1932, s. 3.

⁶⁸ VÚA-VHA Praha, *fond Hraničářský prapor 2, Velitelství – rozkazy 1931-1932*, rozkaz č. 242 ze dne 27. 10. 1932, s. 1.

⁶⁹ VÚA-VHA Praha, *fond Hraničářský prapor 2, Velitelství – rozkazy 1931-1932*, rozkaz č. 288 ze dne 23. 12. 1932, s. 3.

⁷⁰ VÚA-VHA Praha, *fond Hraničářský prapor 2, Velitelství – rozkazy 1933-1934*, rozkaz č. 52 ze dne 3. 3. 1933, s. 2.

⁷¹ VÚA-VHA Praha, *fond Hraničářský prapor 2, Velitelství – rozkazy 1933-1934*, rozkaz č. 60 ze dne 14. 3. 1933, s. 3.

zřízence strážní služby nebyl z důvodu neplnoletosti přijat⁷². Propuštěn z činné vojenské služby a přeložen do I. zálohy byl 7. září 1933.⁷³

V době jeho působení u hraničářského praporu došlo ke dvěma významným událostem. Dekretem ze dne 16. května 1932 a nařízením prezidenta republiky došlo k pojmenování hraničářského praporu druhým jménem (v dnešní terminologii čestným jménem) „Rota Nazdar“.⁷⁴ Dne 21. května 1933 se v Trutnově na hlavním náměstí konala významná vojenská slavnost. Jejím účelem bylo čestné předání stuh na praporec hraničářského praporu 2 „Roty Nazdar“ bývalými bojovníky francouzské armády a „Companie Nazdar“ za účasti vyslance francouzské republiky pana Leona Noela. Tato událost byla zaznamenána na straně 5 Národní politiky ze dne 26. května t. r.⁷⁵

V roce 1936 se oženil s Irenou, rozenou Hájkovou, z Kvíčku u Slaného.⁷⁶

Po návratu do civilu působil jako dělník v sodovkárně. Nejprve pracoval ve Slaném u svého otce, potom v Běštíně u R. Havlína a poté přesídlil do Týna nad Vltavou, kde pracoval do roku 1938 u firmy Havlů.⁷⁷

V prosinci 1936 vykonal jako svobodník v záloze první pravidelné čtyřtýdenní cvičení ve zbrani. Od 17. září 1938 do 23. září 1938 vykonal druhé cvičení a v důsledku mobilizace byl přidržen v činné službě od 24. září 1938 do 10. listopadu t. r., kdy byl z činné služby v důsledku demobilizace propuštěn.⁷⁸

2.4. Odchod do zahraničí a působení v Anglii

Po demobilizaci se vrátil do Týna nad Vltavou, kde pracoval od května 1938 do února 1939 jako technický úředník, ale následně se přestěhoval do Prahy.⁷⁹ Opět

---

⁷² NA, fond Polícejní ředitelství Praha II., 1941-1950, sign. 8094/3, karton 11432.

⁷³ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*.

⁷⁴ VÚA-VHA Praha, fond *Hraničářský prapor 2, Velitelství – kroniky 1918-1936, Kronika hraničářského praporu 2*, s. 64.

⁷⁵ VÚA-VHA Praha, fond *Hraničářský prapor 2, Velitelství kroniky 1918-1936, (přílohy, 1930-1936 - nečíslováno)*.

⁷⁶ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Prohlášení o mé činnosti*, s. 13.

⁷⁷ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, *Historie a vojenství* 2008/2, ročník 57, s. 81.

⁷⁸ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*.

⁷⁹ SOKA České Budějovice, *fond archiv města Týn nad Vltavou, kniha 213 (evidence cizích příslušníků)*.

pracoval v oboru, ve stáčírně piva a výrobně sodové vody v Praze XIV-Nuslích ve firmě Antonína Havlína, kde rovněž se svojí manželkou bydlel.

S okupací se jen těžce smiřoval. 28. června 1939 kolem 7. hodiny ranní odešel ze svého bydliště. Údajně se měl sejít se svým kamarádem z vojny, od kterého měl v úmyslu vypůjčit si peníze k založení samostatné živnosti. S tím, že chce odejít do zahraničí, se zřejmě nikomu nesevěřil. Ani své manželce, která byla ve vysokém stupni těhotenství. Jeho syn, který byl pojmenován po otci, se narodil 3. září 1939. Když se Karel ani po třech dnech nevrátil domů, ohlásila matka jeho zmizení Policejnímu okresnímu komisařství v Praze-Libni.⁸⁰ Na tomto místě se můžeme pozastavit nad tím, že zmizení nahlásila jeho matka, a ne jeho manželka. Důvodem může být pravděpodobné rozrušení z dané situace v souvislosti s jejím těhotenstvím.

U popisu zmizelého bylo kromě jiného uvedeno, že poznávacím znamením může být kapesník s monogramem K. S. Pátrání bylo zpočátku poměrně důsledné, 14. července 1939 byl v rozhlasové pátrací relaci odvysílán Svobodův popis a 23. srpna 1939 byl uveřejněn v pátracím věstníku. Dne 22. září 1939 byl říšský kriminální policejní úřad požádán o pátrání v Německu. Pátrání po Svobodovi pokračovalo i v roce 1940. V březnu t. r. navštívil Irenu Svobodovou neznámý muž, který se jí nepředstavil, ale udal, že její manžel je v internačním táboře v Buchenvaldu. Toto tvrzení však bylo záhy popřeno německou tajnou policií, která telefonicky podala zprávu, že Svoboda zatčen nebyl.

Z úředního záznamu Všeobecné kriminální ústředny Policejního ředitelství v Praze kromě jiného vyšlo najevo, že Irena Svobodová po odchodu manžela upadla do dluhů. Živnost výroby sodové vody jí sice pomáhala vést její tchýně, ale i tak byly její majtkové poměry neutěšené. Při komunikaci s úřadem podala žádost o podporu a dotyčný úředník se v této záležitosti za ní přimlouval s poukázáním na skutečnost, že je odchodem manžela nezaopatřená a navíc pečuje o syna.⁸¹

Dne 1. července 1939 se přihlásil Svoboda v Krakově do zahraniční armády. Přihláška do čs. armády byla provedena ústní formou a stal se příslušníkem

---

⁸⁰ NA, *fond Policejní ředitelství Praha II., 1941-1950, sign. 8094/3, karton 11432.*

⁸¹ VÚA-VHA, *Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č.j. 323115.*

čs. legionu v Polsku pod ev. č. 699.⁸² Tehdejší jedinou možností, jak se dostat k Cizinecké legii, bylo podepsat pětiletý závazek ke službě. V Alžírsku, kam se dostal přes Francii lodí, byl presentován 2. srpna 1939 v hodnosti svobodníka k 1. pěšímu pluku v Sidi-bel Abbés. 10. srpna 1939 byl vtělen k 1. pěšímu pluku v Saidě.⁸³ V důsledku vypuknutí II. světové války byl z Cizinecké legie propuštěn a 26. září 1939 se prezentoval ve francouzském městečku Adge do čs. Armády.⁸⁴

Československý odboj ve Francii začal již před napadením hitlerovským Německem.⁸⁵ V září 1939 poskytlo přístavní město Agde vznikající československé armádě výcvikový tábor, který byl původně zřízený v době občanské války pro španělské utečence. Tábor byl v žalostném stavu a poskytoval vojákům pouze primitivní podmínky. V neposlední řadě bylo Agde nepříjemným místem k žití i kvůli klimatickým podmínkám a všudypřítomným komárům.⁸⁶ Vojákům a dobrovolníkům však okolnostem navzdory nechybělo nadšení. Vznikající armáda byla symbolem pokračování a odhodlání československého státu po vzniku protektorátu.⁸⁷ V této atmosféře, prodchnuté vlastenectvím, se tedy ocitl Svoboda, který byl zařazen k spojovací rotě 1. pěšímu pluku. Během osmi měsíců strávených ve Francii byl několikrát převelen. Prošel velitelskou rotou 1. pěšího pluku, poté následovala velitelská rota 3. pěšího pluku a posledním jeho útočištěm byla velitelská rota 2. pěšího pluku. S posledně jmenovaným plukem prodělal v červnu 1940 ústupové boje ve funkci zástupce velitele spojovací čety.⁸⁸ Dne 1. ledna 1940 se dočkal povýšení na desátníka a k 1. dubnu na četaře.⁸⁹

Po pádu francouzské fronty, kdy se zúčastnil ústupových bojů, byl v červenci 1940 evakuován do Anglie.⁹⁰ K britskému pobřeží dorazil lodí Rod el

---

⁸² VÚA-VHA, *Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č.j. 323115.*

⁸³ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912, s. 8.*

⁸⁴ VÚA-VHA Praha, fond Náhradní těleso Velká Británie – *Odvodní (presentační) lístek Karel Svoboda.*

⁸⁵ Jindřich MAREK, *Pátou kartu bere smrt*, Svět křídel, Cheb 2000, s. 25.

⁸⁶ Eduard ČEJKA, *Československý odboj na západě (1939-1945)*, Praha 1997, s. 151.

⁸⁷ *Odhalení pamětní desky v Agde k výročí obnovení československé armády ve Francii*, u: www.mzv.cz [2. 9. 2024].

⁸⁸ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Prohlášení o mé činnosti*, s. 14.

⁸⁹ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912, s. 8.*

⁹⁰ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 82.

Farag 7. července 1940⁹¹. Českoslovenští vojáci byli v Anglii vřele přijati. Byli soustředováni v hrabství Cheshire na pozemcích markýze Cholmondeley, které přiléhaly ke stejnojmennému zámku. Významnou osobností spjatou s tímto místem je generál Bedřich Neumann (krycím jménem Bohuš Miroslav – pozn. aut.). Byl to člověk, který na rozdíl od čs. vojenského a politického exilového vedení nacházejícího se v Londýně, sdílel životní podmínky s řadovými vojáky v táboře. Právě on určoval denní režim a operativně řešil aktuální problémy a stížnosti související jak s ponurou náladou po pádu Francie, tak s nastalými provizorními podmínkami.⁹²

Od 6. července do 16. října 1940 zde pobývalo v improvizovaném táboře více než tři a půl tisíce vojáků a došlo tam k jejich reorganizaci.⁹³ K 13. červenci 1940 byl Svoboda zařazen ve funkci zástupce velitele ke spojovací četě velitelské roty 2. pěšího praporu 1. čs. smíšené brigády.⁹⁴ Dne 23. července 1940 mu byl v důsledku uzavřeného příměří mezi Francií a Německem zrušen závazek převzatý vstupem do francouzské cizinecké legie.⁹⁵ Dne 28. října 1940, v den 22. výročí založení Československé republiky, byl povýšen na rotného.⁹⁶ Na jaře 1941 při náboru československých vojáků pro zvláštní použití v týlu nepřítelů patřil Svoboda k prvním, kteří se přihlásili a byli vybráni.⁹⁷

V období od 15. srpna do 13. září 1941 byl účastníkem 2. běhu základního sabotážního kurzu (Assault course) na STS-25 (Special Training School) ve Skotsku⁹⁸. STS 25 v Airsaigu poblíž jezera Loch Morar byl hlavním výcvikovým střediskem pro Čechoslováky.⁹⁹ Zmiňované jezero je nejhlubším britským jezerem

---

⁹¹ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 8.

⁹² Zdenko MARŠÁLEK, *Oceňovaný důstojník, nemilovaný velitel: Bedřich Neumann a československá armáda*, Malý region, Velké dějiny, Slaný a Slánsko ve XX. století – sborník z historické konference, 2022, 14. ročník, s. 138.

⁹³ Vzpomínková akce k 82. výročí příjezdu československých vojsk do Velké Británie v Cholmondeley, z:

https://www.mzv.cz/london/cz/aktuality/vzpominkova_akce_k_82_vyroci_prijezdu.html [11. 8. 2024].

⁹⁴ Jiří PLACHÝ, Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982), *Historie a vojenství* 2008/2, ročník 57, s. 82.

⁹⁵ Vojenský historický archiv Bratislava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 15.

⁹⁶ Vojenský historický archiv Bratislava, tamtéž, s. 8.

⁹⁷ Václav KRŮTA, K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny, *Slánský obzor*, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 60.

⁹⁸ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6 Prohlášení o mé činnosti*, s. 9.

⁹⁹ Jindřich MAREK, *Pátou kartou bere smrt*, Svět křídél, Cheb 2000, s. 21.

s hloubkou úctyhodných 329 m.¹⁰⁰ Jednou ze zásad výcviku byla izolovanost absolventů od okolního světa, což dané místo ideálně splňovalo. Mnoho výcvikových prvků bylo shodných s přípravou britských elitních jednotek Comandos, které původně patřily k britské námořní pěchotě. Někteří instruktoři pocházeli dokonce z jejich řad. Hlavní náplní výcviku byl boj zblízka, střelba a používání trhavin. Kursy SOE se speciálně zaměřovaly na výrobu bomb a trhavin z dostupných zdrojů a základy radiotelegrafického výcviku.¹⁰¹ Heslo kurzu znělo: Záškodník nebojuje, záškodník ničí!¹⁰² Denní řád kurzu začínal v 7:00 hod budíčkem, navazující rozcvíčkou a snídaní. Výuka probíhala od 9:00 do 19:30 hod. a v jejím průběhu byly pouze 2 přestávky, na oběd a v 17:00 hod. na „čaj o páté“. Vojáci se přizpůsobovali britskému životnímu stylu, ke kterému rozhodně čaj patřil. Po večeři, která byla podávána v 19:30, se konaly v rámci osobního volna debaty u plápolajícího krbu. Jediným volným dnem celého týdne byla neděle, kterou trávili příslušníci kurzu také „po britsku“, a to fotbalovými zápasy s britským personálem v roli soupeře.¹⁰³

Důležitou součástí výcviku byla i psychologická příprava. Vojáci byli předurčení pro akce státního významu a byli si toho vědomi. Při sestavování skupin, bylo přihlíženo kromě jiného i na tento faktor, protože skupiny byly minimálně tříčlenné a musela mezi jejich členy panovat shoda.¹⁰⁴ Významné bezpečnostní opatření, které se uplatňovalo ve Velké Británii, bylo pravidlo konspirace, že člověk nezná své společníky.¹⁰⁵

Po úspěšném absolvování kurzu získal každý jednotlivec hodnotící protokol, který se skládal z 11 bodů hodnotících dotyčného buď slovně, bodově nebo procentuálně v těchto disciplínách:

1. tělesná výchova
2. boj z blízka
3. provazy

---

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 8.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 21.

¹⁰² Tamtéž, s. 11.

¹⁰³ Jiří ŠOLC, *A zpívali jsme Tipperary!*, Merkur, Praha 1993, s. 49.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 80.

¹⁰⁵ Michael Richard Daniell FOOT, *SOE, Stručná historie Útvaru zvláštních operací 1940-1946*, Nakladatelství Bonus A, Brno 1997, s. 164.

4. terén
5. práce se zbraní
6. výbušniny
7. spojařina
8. chování
9. čtení mapy
10. taktika
11. speciální výcvik

Výčet protokolu zakončovaly poznámky instruktora a velitele. V letech 1941–1943 se u jezera Loch Morar konalo 13 kurzů, kterými prošlo 240 Čechoslováků.¹⁰⁶ K tomuto II. zvláštnímu kurzu se rovněž dochoval pramen s pokyny, který zmiňuje upřesňující informace. Jak již bylo uvedeno výše, akce se konala v naprostém utajení. V rámci tohoto nařízení účastníci kurzu nesměli přijímat ani odesílat soukromou korespondenci. Doprava účastníků na kurzy S. T. S. byla prováděna vlakem a jízdenky, respektive cestovní rozkazy, tzv. Railway Warrant, jim byly zajišťovány anglickou vojenskou správou. Naproti tomu kancelářské potřeby byly dodávány II. odborem MNO.¹⁰⁷

Na základní sabotážní kurz navazoval parašutistický kurz probíhající od 14. září 1941 do 20. 9. 1941 na STS-51 v Ringway (u Manchesteru), v rámci něhož absolvoval Svoboda 4 seskoky.¹⁰⁸ V době, kdy byl Svoboda účastníkem kurzu, zřejmě existovala kritéria výběru pouze neoficiálně. Teprve na základě dokumentu velitelství čs. brigády z 28. srpna 1942 musel ucházející se adept parašutistického a speciálního bojového výcviku splňovat: věk 19–40 let, zdravotní kvalifikaci A-1, výborný sluch i zrak (nesměl klesnout pod hodnotu 6/12 na oko bez brýlí), zdravý, případně dobře opravený chrup, výšku do 6 stop a 2 palců (188 cm) a váhu do 182 liber (82,5 kg). V pokynech velitelství čs. brigády z 10. června 1941 byla vedle fyzických a vojenských parametrů uchazečů vyzdvihována také mravní hodnota každého z nich.

---

¹⁰⁶ Jindřich MAREK, *Pátou kartu bere smrt*, Svět křidel, Cheb 2000, s. 16.

¹⁰⁷ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-289-23, Kurs DO-PO (zvláštní kurs)*, s. 11-12.

¹⁰⁸ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 9.

K Ringway patřil i typický černý britský humor tamních instruktorů z řad seržantů s poznámkami typu: „*Chcete-li se stát parašutistou, přesvědčte se, že máte v kapsách následující věci: jeden penny, kus provázku a toaletní papír. Ten penny má dva účely: zaprvé, abyste rozepli obal padáku, za druhé, abyste si mohli po seskoku koupit v kantýně ‚cup of tea‘. Provázek na svázání padáku do balíku. A ten papír? No, to uvidíte sami, k čemu se bude hodit, až budete na zemi.*“

Českou mentalitu vystihuje tento vtíp: „*Skupina československých vojáků, vycvičená a oblečená, sedí v leticím letadle. Čeká ji první seskok. Anglický instruktor vyzve prvního, aby vyskočil. „After you, (až po vás...)“ zní odpověď. Obrátí se proto na dalšího, ale dopadne to stejně. Instruktor je zoufalý, ale najednou ho něco napadne. Ukáže ven z letadla a zakřičí: „Hospoda!“ Všichni parašutisté se rychle vyhrnou z letadla...*“¹⁰⁹

Následně byl 21. září 1941 přidělen ke skupině zvláštních úkolů (nazývané též zvláštní skupina D) 2. odboru Ministerstva národní obrany v Londýně.¹¹⁰ Přednostou 2. odboru londýnského MNO byl plk. gšt. František Moravec a jednalo se o odbor zpravodajský. Skupina zvláštních úkolů se zaměřovala na výběr a výcvik parašutistů, kteří se měli v budoucnu zúčastnit zvláštních operací na území protektorátu.¹¹¹

Dne 3. října 1941 byl Svoboda spolu s Jozefem Gabčíkem povolán na schůzku exilové vlády MNO, kde jim bylo oznámeno, že byli vybráni k provedení diverzní akce na území naší vlasti, pod krycím názvem operace Anthropoid. Na této schůzce ještě nebylo přesně určeno, zda cílem útoku bude státní tajemník K. H. Frank nebo zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Akce měla být provedena symbolicky 28. října 1941, v den výročí vzniku naší republiky. Jak zde bylo řečeno, jednalo se o úkol historicky vážný s velkým rizikem. V návaznosti na to byli oba vybraní uchazeči po všech stránkách prověřeni a plně mu vyhovovali. Nebyl na ně vyvíjen nátlak, bylo však na ně apelováno, aby v případě jeho přijetí a následného plnění dbali důsledné opatrnosti, rozvahy a měli srdce na pravém

---

¹⁰⁹ Jindřich MAREK, *Ringway – kolébka československého výsadkového vojska*, Historie a vojenství 2013/2, ročník 62, s. 48-51.

¹¹⁰ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 3.

¹¹¹ Jindřich MAREK, *Pátou kartu bere smrt*, Svět křídel, Cheb 2000, s. 146.

místě. Svoboda i Gabčík svorně úkol převzali. Odchod do vlasti byl naplánován na 10. října t. r.¹¹²

Pro akci byli vybráni jako nejlepší z absolventů základního sabotážního kurzu. Rtm. Gabčík a rt. Svoboda se v kurzu nepotkali. Gabčík absolvoval 1. běh kurzu konaný od 17. července 1941 do 7. srpna 1941 v délce 3 týdnů, ve kterém bylo 8 účastníků. Svoboda byl absolventem 2. běhu kurzu, který byl prodloužený na 4 týdny, zúčastnilo se ho 20 dobrovolníků a probíhal od 15. srpna 1941 do 14. září 1941. Svoboda byl tedy nejen podroben delšímu výcviku, ale obstál ve větší konkurenci než Gabčík.¹¹³

Ještě týž večer odjeli oba do Manchesteru, aby v následujících dnech pokračovali v Ringway ve výcviku. Vedle zopakování skoků si měli oba aktéři procvičit práci s výbušninami a 7. října 1941 se vrátit a připravit se k odletu. Za zmínku stojí, že se hovorově místo výrazu parašutista, používal termín skokan.¹¹⁴

Dne 4. října 1941 však Svoboda při seskoku z upoutaného balonu dopadl tak nešťastně, že se poranil na hlavě. Z důvodu přetrvávajících bolestí hlavy a zhmožděnému obličejí šel 6. října k lékaři. K uvedeným obtížím se následující den přidaly též bolesti zad a podezření vnitřního zranění. Na základě vyjádření lékaře byl nakonec Svoboda plk. Moravcem z operace Anthropoid odvolán.¹¹⁵

Po Svobodově zranění Gabčík místo něj navrhuje svého přítele rtm. Jana Kubiše. Tato volba je stvrzena generálem Palečkem. V Palečkově deníku je věcná poznámka týkající se Svobody: „že ačkoli je zraněn, asi se mu do toho nechce“. A následuje douška: „může býti na tom mnoho pravdy“. Z toho lze usuzovat, že to nebyl jeho názor, ale myšlenka někoho jiného, kterou přejal.¹¹⁶

Jan Kubiš byl vybrán na základě naprosto odlišného kritéria, kterým byl přátelský vztah s Jozefem Gabčíkem. Při plánování této operace bylo dalším důležitým požadavkem, aby byl jeden z účastníků Čech a druhý Slovák, což bylo jistě dost prozíravé, i když nikdo nemohl tušit, jaký význam bude tato operace

---

¹¹² VÚA-VHA, sbírka č. 37, sign. 37-308-3, *Úřední záznam pořízený z jednání ze dne 3. října 1941 u plk. F. Moravce k provedení atentátu.*

¹¹³ Jindřich MAREK, *Pátou kartu bere smrt*, Svět křidel, Cheb 2000, Příloha č. 1 Seznam účastníků výcviku u jezera Loch Morar 1941-1943, s. 208.

¹¹⁴ VÚA-VHA, *Zápis z Palečkova deníku ze dne 7. 10. 1941*, nevydaný pramen, ročenka VHA 2012.

¹¹⁵ KRŮTA Václav, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, str. 61.

¹¹⁶ VÚA-VHA, *Zápis z Palečkova deníku ze dne 7. 10. 1941*, nevydaný pramen, ročenka VHA 2012.

v budoucnu mít. Součinnost obou národů byla morálního charakteru a náhradou Kubiše za Svobodu zůstala tedy tato podmínka zachována.

Na tomto místě se zastavme a vraťme se k podmínkám výběru kandidátů zvláštních operací. Vedle fyzické zdatnosti, duševní odolnosti a technických dovedností museli být připraveni jít na smrt. První otázka, kterou jim generál Moravec pokládal, byla: „*Jste připraven zemřít pro svou vlast?*“ Dalším kritériem výběru bylo, že měli být svobodní a neměli pocházet z Prahy.¹¹⁷ A nyní se dostáváme k záhadě, jak mohl být Svoboda pro úkol vůbec vybrán? Nejen, že byl ženatý, ale dokonce měl syna. Svůj rodinný stav i syna měl uvedené v Odvodním (presentačním) lístku. Příslušný byl sice do Slaného, ale několik měsíců před odchodem do Polska v Praze pracoval a dokonce žil.

Svobodovo zranění mělo za následek odložení akce, protože Kubiš nebyl na operaci Anthropoid připraven. Akce byla realizována až 27. května 1942 provedením atentátu na R. Heydricha¹¹⁸. Svoboda se údajně s vyřazením z akce těžko smiřoval. S největší pravděpodobností čelil také nahlas nevyřčeným pomluvám, že se zranil záměrně, aby nemusel do akce nastoupit.¹¹⁹ Po této události byl k 1. 11. 1941 přemístěn k II. odboru MNO jako osoba pro zvláštní účely na telegrafní ústřednu¹²⁰.

Protože chtěl být prospěšný, poskytl 2. odboru MNO ještě před atentátem záchytnou adresu svých rodičů ve Slaném. Ta byla využita při operaci Biouvac, která byla spolu se skupinami Bioscop a Steel vysazena nad protektorátem 27. dubna 1942.¹²¹ Josef Svoboda jim útočiště opravdu poskytl.¹²² Počátkem května 1942 jeden ze zajatých členů vyzrazené operace Biouvac, rt. Jindřich Čoupek, poskytl gestapu při výslechu informace, které vedly k dopadení Svobodova otce.¹²³

---

¹¹⁷ František MORAVEC, *Špion, jemuž nevěřili*, Leda, Voznice 2014, s. 336.

¹¹⁸ Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 61.

¹¹⁹ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 82.

¹²⁰ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-357-2, Parašutisté obecně – výběr osob do zvláštních operací, výcvik, požítky ad.*, s. 13.

¹²¹ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 82.

¹²² VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 7.

¹²³ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 82.

Dne 29. května 1942 jej zatklo kladenské gestapo a 31. května byl v době stanného práva zastřelen na kobylické střelnici. Spolu s ním sdílela stejný osud i jeho snacha, manželka Karla Svobody, Irena Svobodová, roz. Hájková. Na základě opisu dodatečné zprávy vypracované dne 3. června 1942 záložním poručíkem Schutzpolizei Moerschelem se dovídáme, že: „*Během poprav 31. 5. 1942 bylo chování 15 mužských odsouzců klidné a pokojné. Odsouzená žena utrpěla přechodný nával slabosti. Výroky žádné nepadly.*“ Vzhledem k tomu, že Irena Svobodová byla toho dne jedinou popravenou ženou, tato strohá věta vystihuje její duševní rozpoložení těsně před smrtí.¹²⁴ Dne 9. června 1942 byla popravena rovněž Svobodova matka, Aloisie Svobodová, roz. Zíková.¹²⁵ Z dokumentace související s popravou vysvítá, že Aloisie Svobodová byla hlášena se svou snachou na stejné adrese v Dagonově ulici č. p. 27 v Praze-Nuslích.¹²⁶ Jediného z rodiny, kterého gestapo ušetřilo, byl tehdy dvouapůlletý Svobodův syn Karlík.¹²⁷ Svobodova sestra Alžběta vyvázla alespoň pro tento okamžik díky skutečnosti, že již byla tou dobou provdaná za Ladislava Pužmana a bydlela v jiné domácnosti. V září 1942 byla gestapem realizována tzv. Akce E (Aktion Emigraten), v rámci které byli zatýkáni rodinní příslušníci vojáků a politiků v exilu. V souvislosti s touto akcí byl zřízen internační tábor Svatobořice u Kyjova.¹²⁸ Ve stejné době byla Alžběta Pužmanová zatčena a vyšetřována. Sice jí nebyla prokázána odbojová činnost, ale stejně byla internována na základě příbuznosti s osobou v zahraničí. Po pětiměsíčním měsíčním pobytu byla propuštěna 2. února 1943.¹²⁹ O její roční dcerku Zdeňku se během internace starala její švagrová z Prahy, sestra jejího manžela, po které byla její dcera pojmenována.¹³⁰

---

¹²⁴ Vojtěch ŠUSTEK, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Edice historických dokumentů, Sv. 4, Scriptorium, Praha 2022, s. 10.

¹²⁵ Zlatuše KUKÁNOVÁ, *Seznam žen popravených z rozhodnutí stanného soudu v Praze ve dnech 30. května až 3. července 1942*, Pražský sborník historický 23, 1990, ročník 23, s. 83.

¹²⁶ Vojtěch ŠUSTEK, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Edice historických dokumentů, Sv. 4, Scriptorium, Praha 2022, s. 53.

¹²⁷ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 82.

¹²⁸ Databáze vězňů internačního tábora Svatobořice 1942-1945, z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/vezen/svatiborice> [staženo 26.12.2023].

¹²⁹ ABS, fond 325 stíhání nacistických zločinců, 325-106-4/102-103, protokol z hlavního líčení s V. Gerikem ze dne 18. 4. 1947.

¹³⁰ SOKA Kladno, *Archiv města Slaný, policejní přihlášky příslušníků protektorátu 1941-1945, Ladislav Pužman 6. 12. 1906, nezpracováno.*

Dne 23. června 1942 byl Svoboda vyslán na STS 52 do speciálního radiového kursu, který trval do 16. září 1942. Po absolvování kurzu byl přidělen k československé výcvikové stanici STS 46 v Chicheley Hall, kde patřil k jejímu personálu.¹³¹ Účastníci kurzů i instruktoři používali krycí jména. Používání krycích jmen bylo běžnou praxí i při vzájemném styku.¹³² Svobodovi bylo přiděleno krycí jméno Karel Hájek. Nevíme, zda hříčkou osudu, či záměrně Svoboda obdržel legitimaci se jménem Hájek. Stejně příjmení měla za svobodna jeho manželka, popravená nacisty v roce 1942.¹³³ Na STS 46 pobyl do 3. května 1943 a následně byl přidělen do nově zřízené konspirativní vily čs. zpravodajství na Stanhope Terrace 8 v Londýně. Dne 14. září téhož roku byl jmenován výkonným rotmistrem tamtéž.¹³⁴ Toto nepochybně dokazuje Svobodovy ojedinělé schopnosti, profesní růst a především důvěru, kterou do něj vložila skupina zvláštních úkolů 2. odboru MNO.

Dne 7. března 1944 obdržel Československou vojenskou pamětní medaili se štítkem F-VB (medaile udělovaná všem příslušníkům čs. armády v zahraničí a propůjčovaná příslušníkům spojeneckých armád, kteří se účastnili bojů na území Československa během II. svět. války).¹³⁵

Svoboda nebyl již po smrti svých příbuzných do žádné z akcí nasazen, protože mezi veliteli panovala obava, zda by vydržel psychický tlak s tím spojený. Každý prožívá smutek po svém. Pravděpodobně byl sklíčen, ale mohl patřit k typu člověka, kterého naopak soustavná práce natolik zaměstná, že ho odvede od chmurných myšlenek a rozporuplných pocitů. Ale protože mezi jeho vlastnosti bezesporu patřila vytrvalost, nakonec si vymohl, aby byl vysazen v rámci skupiny Wolfram¹³⁶. V době od 28. května do 7. června 1944 absolvoval kurs přijímacích skupin na STS 40 Eureka – S – phone (radiomaják, pomocí něhož probíhala navigace letadel parašutisty ze země). Od 14. června do 26. června 1944 absolvoval

---

¹³¹ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-195-1, Zpravodajský deník*, s. 9.

¹³² VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-288-11, Paraskupiny-kádrové záležitosti*.

¹³³ Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 62.

¹³⁴ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 3.

¹³⁵ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 3.

¹³⁶ Jitka NERADOVÁ, *Doskočiště Protektorát*, Nakladatelství Jalna, Praha 2016, s. 209.

na STS 52 kurs radiostanice B-1 a B-2 obsluhování.¹³⁷ Částečně souběžně absolvoval od 22. června do 28. června konspirativní výcvik u 2. zpravodajského odboru zvláštní skupiny D.¹³⁸

Existuje seznam Svobodova soukromého majetku z června 1944, který obsahuje několik zajímavých položek. Za zmínku bezesporu stojí Nástin čsl. dějin, Pravidla čsl. pravopisu, 2 učebnice ruštiny a česko-francouzský slovník. Tyto knihy mají určitou výpovědní hodnotu, která demonstruje nejen Svobodovo vlastenectví, ale také jeho vzdělanost. S tímto „duševním materiálem“ nejen opouštěl v červnu 1939 svou vlast, ale doprovázel ho na životní pouti přes Polsko, Alžír, Francii až do Anglie.¹³⁹ Běžnou praxí před nástupem do každé operace bylo sepsání tzv. osobního přání. V něm dotyčný uvedl, komu případně jeho veškerý soukromý majetek v případě jeho úmrtí.¹⁴⁰

2.5. Příprava a návrat do protektorátu

V roce 1944 mělo evropské bojiště jiný ráz, než když se Svoboda chystal k seskoku v roce 1941. Letadla, kterými byly skupiny dopravovány do protektorátu, již neshodila z Anglie, ale z Itálie. 3. července 1944 byl Svoboda letecky dopraven na základnu v Lauretu, kde byla skupina Wolfram zformována a vybavena. Skupina obdržela materiál, k němuž patřily zbraně včetně střeliva, oblečení a peněžní hotovost. Byly jí poskytnuty veškeré dostupné informace o situaci v protektorátě, které jí měly co nejvíce usnadnit její nadcházející náročný úkol. Kromě toho také záchytné adresy a samozřejmě falešné doklady.

Skupina Wolfram byla výjimečná hned v několika ohledech. Předně tím, že nebyla do protektorátu vyslána Zvláštní skupinou D, ale Štábem pro vybudování branné moci.¹⁴¹ Následně, že operovala v historicky nejvyšším počtu 6 mužů, a také

---

¹³⁷ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37*, sign. 37-350-7, *Paraskupina Wolfram – činnost skupiny*, s. 47.

¹³⁸ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37*, sign. 37-350-6, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 9.

¹³⁹ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37*, sign. 37-350-6, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 19.

¹⁴⁰ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37*, sign. 37-350-6, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 15.

¹⁴¹ Jiří ŠOLC, *Bylo málo mužů: Čs. parašutisté na západní frontě za druhé světové války*, Merkur, Praha 1990, s. 196.

úkolem, kterým byla organizace partyzánské činnosti v Beskydech. Tou dobou již existovaly prognózy na blížící se konec války a partyzánská činnost měla být oporou postupující Rudé armády. Také se věřilo v očekávání skutečnosti, že se Slovenské národní povstání stane podnětem k rozšíření bojové euforie i na Moravu a do Čech.¹⁴²

Za velitele skupiny byl vybrán štkt. Josef Otisk a Svobodovými druhy byli rt. Vladimír Řezníček, rt. Josef Černota, rt. Josef Bierský a čet. Robert Matula. Svoboda jako jediný z nich absolvoval radiotelegrafický kurz už v létě 1941, proto se musel kvůli osvěžení znalostí zúčastnit tzv. Refresher course. Do operační skupiny byl zařazen jako poslední 18. května 1944.¹⁴³

Operaci předcházela náročná příprava. Vedle té fyzické a teoretické byla důležitou součástí přípravy i péče o chrup, kterou absolvovali všichni účastníci před přesunem do Itálie.¹⁴⁴ Zásadní akcí bylo noční cvičení skupiny Wolfram, které se uskutečnilo v noci z 10. na 11. června 1944 v prostoru Peterborough, vzdáleném 80 mil severně od Londýna. Cílem cvičení bylo vyzkoušení důležitých poznatků v praxi: - délka trvání akce; - zmapování rozptylu vysazených osob; - ověření viditelnosti světel a padáků; - potvrzení nutnosti vyznačování směru větru; - vyzkoušení odolnosti čs. stanic. Již při tomto cvičení nastal problém s nepřesností navádění pomocí Eureka. Problém nebyl v přístroji, který vyžaduje přesný odhad při velké rychlosti, ale v selhání lidského faktoru (navigátor neměl potřebné zkušenosti, protože byl ve výcviku). Časté chyby pramenily vedle nezkušenosti rovněž ze stresu a únavy.¹⁴⁵ O vážnosti svěřeného úkolu svědčí i zmínka z jednání 29. června 1944 v budově ŠVBM za přítomnosti gen. Miroslava, plk. Sázavského, pplk. Souhrady a štkt. Otiska. Velitel skupiny Wolfram byl nabádán k opatrnosti při navazování kontaktů s místním obyvatelstvem. Bylo výslovně řečeno, že v případě krajní nutnosti bude skupina muset zneškodnit podvratné živly přímo na

---

¹⁴² Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 62-63.

¹⁴³ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 9.

¹⁴⁴ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-365-3, Zpravodajský deník*, s. 143.

¹⁴⁵ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-7, Paraskupina Wolfram – činnost skupiny*, s. 60-62.

místě soudem utvořeným ze členů skupiny pod velením kpt. Otiska dle služebního řádu.¹⁴⁶

Přesun skupiny z Itálie na území protektorátu, který se uskutečnil 13. září 1944 britským letounem s novozélandskou posádkou, byl poněkud dramatický. Než se letounu podařilo doletět na místo určení, stal se dvakrát terčem protiletadlové palby. Ještě předtím došlo k plánovanému shozu válečného materiálu na jugoslávské pobřeží pro Titovy partyzány.¹⁴⁷ Naložený letoun by měl totiž mnohem horší manévrovací schopnosti. Těžko odhadnout, co se honilo v hlavách všech zúčastněných. Cesta byla dobrodružná i v jiném ohledu. Těsně před plánovaným seskokem bylo veliteli skupiny kpt. Otiskovi pilotem oznámeno, že se s největší pravděpodobností nenachází nad plánovaným místem seskoku v oblasti Grůň. Není známo, zda kpt. Otisk zaváhal, ale navzdory této informaci se skokem souhlasil. Výsadek byl odstartován ve 22:30 téhož dne předem smluveným světelným znamením pilota. Později uvedl kpt. Otisk, že rt. Bierský, který měl skákat první, z důvodu nervozity nereagoval na světelné povely dostatečně rychle a vyskočil později, než měl. V důsledku toho opustili i další 2 členové letoun s časovou prodlevou, což mělo za následek velké rozestupy při doskoku. Tmavá bezhvězdná obloha, která byla příznivá ohledně výsadku, byla nakonec důvodem toho, že se členové po přistání nesešli¹⁴⁸. Později kpt. Otisk objasňoval technické potíže při vysazení parašutistů, které vyplývaly ze shozu skupiny ve dvou částech, avšak ne do jednoho místa. První část skupiny byla ve složení rt. Bierský, rt. Svoboda a kpt. Otisk a skákala v tomto sledu.¹⁴⁹ Rt. Řezníček, který byl součástí druhé skupiny, skákal z jiného letadla spolu s rt. Matulou a rt. Černotou. Ve svých pamětech uvedl, že se Svobodovi cosi vzpříčilo při seskoku v otvoru a propadl jím až s několika sekundovým prodlením.¹⁵⁰ Příčinou Svobodova uvěznění v otvoru byl s největší pravděpodobností nožní pytel. Řezníčkova výpověď byla však pouze zprostředkovaná, protože se v době události nacházel jinde. Také Robert Matula

---

¹⁴⁶ VÚA-VHA Praha, Sbíрка 37, sign. 37-350-7, *Paraskupina Wolfram – činnost skupiny*, s. 71.

¹⁴⁷ Martin VAŇOUREK, *Podplukovník Josef Otisk „Až válka ukáže kvality každého jedince...“*, Martin Vaňourek, Mohelnice 2012, s. 55.

¹⁴⁸ Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 63.

¹⁴⁹ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-6, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 4.

¹⁵⁰ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-2, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Řezníček Vladimír*, s. 15.

vzpomínal na to, že měl Svoboda při seskoku problémy, a za důvod označil vzpříčení zásobníku se stanicí v otvoru. Jeho tvrzení však také není možné posuzovat jako hodnověrné, protože i on se nacházel v druhém letadle spolu s Řezníčkem a Černotou.¹⁵¹

Na tomto místě bych ráda ocitovala Otiskovu vzpomínku z jeho deníku, o svém, a hlavně seskoku svých spoludruhů: „*Josef Bierský se připravuje těsně na okraj díry, držíme ho, aby snad nevypadl. Červené světlo a Josef vsouvá ztěžka nohy zatížené 35 kg materiálu do díry – modré světlo a Josef nic – dívá se na dispatchera a ten na něho, voláme všichni: „Skoč!“*. Jsou to snad jen 3 vteřiny zpoždění. Josef zvyklý na mávnutí stále čeká, strkám do něho, obrací se na mě, ale hned mizí v bezedné tmě. Za ním také opožděně skáče Karel Svoboda a samozřejmě se zpožděním i já.“¹⁵² Otisk nezmínil, že by nastal jakýkoli problém při Svobodově seskoku kromě prodlení. Jistě by si Svobodova údajného vzpříčení v otvoru všiml, protože skákal hned po něm.

Svobodovým neplánovaným místem seskoku byl prostor u vrcholu Slavíč nacházející se v 1055 m n. m. v blízkosti obce Morávka.¹⁵³ Druhá část skupiny ve složení Matula, Řezníček a Černota provedla seskok bez obtíží. Ihned po seskoku zakopali veškerý materiál, na čemž by nebylo nic neobvyklého. Kuriózní byl způsob, jakým to provedli, protože k tomu použili dýky (trvalo jim to přibližně půl hodiny). K vybavení skupiny sice patřila lopatka, sekerka i pilka, ale všechno toto vybavení se nacházelo u příslušníků první části skupiny. Poté se jednotliví členové druhé části skupiny sešli na smluveném místě srazu. Bierský se sešel s příslušníky druhé části skupiny za 10 dní a den poté se všichni shledali i s vedoucím skupiny Otiskem.¹⁵⁴ Svoboda byl jediný, kdo po seskoku nenašel nikoho ze skupiny. Pro dokreslení problému s orientací v neznámém terénu je dobré uvést, že mapu měl

---

¹⁵¹ Jan KLINKA – Jan BŘEČKA – Václav KOLESA, Robert MATULA. *Parašutista skupiny Wolfram*, Václav Kolesa, Zlín 2009, s. 68.

¹⁵² Martin VAŇOUREK, *Podplukovník Josef Otisk „Až válka ukáže kvality každého jedince...“*, Martin Vaňourek, Mohelnice 2012, s. 56.

¹⁵³ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-6, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel*, s. 4.

¹⁵⁴ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-2, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Řezníček Vladimír*, s. 16.

jenom velitel skupiny Otisk. Černota jako jeho zástupce vlastnil pouhý výsek plánovaného místa seskoku.¹⁵⁵

Svobodovo zmizení, respektive skutečnost, že skupina nedisponovala vysílačkou, nevěstilo nic dobrého a značně ohrozilo zdar akce, protože se skupina nemohla spojit s hlavním velitelstvím v Londýně. Každý večer chodil některý člen skupiny poslouchat rozhlas u jejich pomocníka, hajného Josefa Faldyny. Hajný býval pro partyzány ideálním pomocníkem, protože se mohl bez podezření pohybovat po lese a poskytovat potřebné informace. Smluvené heslo „Voláme kapry“ však v londýnském vysílání nezaznělo.¹⁵⁶ Wolfram se asi 3 týdny po seskoku podařilo navázat spojení s Londýnem prostřednictvím odbojové skupiny „Rada Tří“, která organizovala partyzánské hnutí na Českomoravské vrchovině. O něco později pak za pomoci ruských parašutistů přes Moskvu.¹⁵⁷ Skupina splnila úkol předáním částky 100 000,- RM, která byla vydána oproti stvrzence na stravování partyzánské skupiny Jana Žižky z Trocnova.¹⁵⁸ Za zmínku stojí, že finanční hotovost měl kpt. Otisk neustále při sobě ve speciálním peněžním pouzdře připnutém na těle.¹⁵⁹ Wolfram operoval v Beskydech až do počátku května 1945 v součinnosti s partyzánskou skupinou mjr. Murzina. Během své činnosti byla skupina podporována místním obyvatelstvem, ale také rodinnými příslušníky Otiska a Řezníčka. Čelila kromě jiného i problémům s chatrnou obuví a letním oblečením v horských podmínkách během zimy. Teplým oblečením měla být skupina zásobena v následném shozu, ke kterému však kvůli nemožnosti navázání spojení nedošlo.¹⁶⁰ Skupina měla pouze to, co měla na sobě, a jednalo se o speciální výstroj, kterou navrhoval velitel skupiny Otisk.¹⁶¹ Ač byla skupina Wolfram původně šestičlenná, přišla vedle Svobody v říjnu 1944 tragicky i o dalšího člena Bierského. Ten byl zákeřně zavražděn (vražda měla loupežný motiv) konfidentem

---

¹⁵⁵ Miroslav IVANOV, *Akce Tetřev: Svědectví o partyzánské skupině*, Československý spisovatel, Spirála, Praha 1974, s. 30.

¹⁵⁶ Miroslav IVANOV, *Akce Tetřev: Svědectví o partyzánské skupině*, Československý spisovatel, Spirála, Praha 1974, s. 42-43.

¹⁵⁷ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-7, *Paraskupina Wolfram – činnost skupiny*, s. 78.

¹⁵⁸ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-7, s. 84.

¹⁵⁹ Jiří ŠOLC, *Bylo málo mužů: Čs. parašutisté na západní frontě za druhé světové války*, Merkur, Praha 1990, s. 197.

¹⁶⁰ VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-350-2, *Paraskupina Wolfram – osobní spis Řezníček Vladimír*, s. 18.

¹⁶¹ Jiří ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 197.

brněnského gestapa a partyzánem Stanislavem Kotačkou. Paradoxem osudu je, že si Bierský vybral Kotačku za svého druha sám (byli spolu na cestě na schůzku ohledně zásobování skupiny proviantem). Navíc byl velitelem skupiny Otiskem nabádán, aby si za druha vybral někoho z Wolframu a ne z Murzinovy skupiny. Kotačka byl ozbrojen a zbraň mu dal Bierský rovněž dobrovolně, navzdory protestům ostatních členů skupiny.¹⁶²

Svoboda tedy v rámci odbojové skupiny Wolfram vůbec působit nezačal. O vývoji situace, ve které se po seskoku ocitl, a následném osudu, podal písemné svědectví v poválečném Prohlášení o mé činnosti: „*Italii jsme opustili 13. 10. 1944 (správné datum 13. 9. – pozn. aut.) asi v lůl [půl] osmé večer. Během cesty neměli jsme nepříjemnosti. Shozeni jsme byli v 11.hod., jak jsem si později zjistil asi 5 km od místa určení. Seskok byl proveden na dvakrát. Já byl druhý v celkovém pořadí. Dopadl jsem u nějakého stavení, kde pytel se mi zachytil na plot a padák na špičku střechy. Pokoušel jsem se ihned vyprostít z padáku a při tom jsem zjistil, že nemám výhled a také jsem letadlo neviděl, když nalétávalo po druhé a myslím, že v téže situaci byl vel. (velitel) i Bucek (přezdívkou Josefa Bierského – pozn. aut.), protože jsem slyšel letoun letět po třetí, ačkoliv jsme měli ujednáno, že nebude zbytečně nad námi létat. Po třetím kole zbalil jsem si své věci a šel na místo, kde jsem podle zvuku tušil dopad dalších třech. Hledání mi trvalo až do 11 hod. dopol. příštího dne. Poté jsem se ukryl a stále pozoroval krajinu. Zde jsem zůstal přes noc a příštího jitra vyhledal dobrý úkryt pro materiál a hledal opět partu. Dne 18.jsem se rozhodl, že půjdu na místo nového shození materiálu, který se měl stát od 20. dle počasí. Po několika hod. pochodu chtěl jsem se jenom ujistit, jsem-li ve směru a tázal jsem se mladého Čecha na směr přibližně stejný. Potvrdil mně moji správnost, nabídl mně bližší cestu. Asi po 1 km byl jsem zaskočen něm.policíí, v okamžiku jsem měl svázané ruce a byl prohledán. Byl jsem odveden do Sokol. Chaty (Sokolská chata v Ostravici – pozn. aut.), kde mne vyslychali, kdy jsme byli shozeni a kde. Tvrdil jsem totiž, že nás bylo 5 až do mého zatčení, já že byl první a vyhledával směr. Kde*

---

¹⁶² Renáta ZIKOVÁ, Masarykova universita Brno, FF HÚ, Magisterská diplomová práce Konfident brněnského gestapa Stanislav Kotačka, s. 51. (MZA, fond C 141, kart. 147, inv. č. 1316, Lsp 238/46, fol. 24–25, Protokol s Josefem Otiskem z 16. dubna 1946) a Martin VAŇOUREK, *Podplukovník Josef Otisk „Až válka ukáže kvality každého jedince...“*, Martin Vaňourek, Mohelnice 2012, s. 62.

jsem byl shozen nevím, neboť jsme se orientovali až u vesnice ... Určené místo jsme měli Mizerov. O veliteli jsem tvrdil, že jest již dávno zde, u partyzánů a že jdeme k němu jako pomocný personál. Víme pouze o něm, že je to čs.důst. (československý důstojník) z Anglie, poznávací heslo Karel-Karel.

Asi za 3 hod. byl jsem odvezen 2 členy Gestapa do Těšína, kde jsem byl podroben výslechu. Věřil jsem, že jest to můj poslední den a proto se dovolávám protokolu v Těšíně, Mor. (Moravské) Ostravě a v Brně, abych dokázal, že jsem nikoho z party nezradil a že taká (také) nikdo t členů jejich rodiny nemohl být zatčen na základě mého prozrazení. Výslech viz str. I. místo srazu s vel. (velitelem) jsem udal na Moravce (Morávce), sev. (severní) okraj pěšiny přesně v záhybu, denně po dobu jednoho týdně (týdne). Po uplynutí vždy každý třetí den po dalších 14 dnů. V případě nesetkání s vel. (velitelem), skupina se připojí (připojí) na kteroukoliv partyz. (partyzánskou) skup. (skupinu), pátrá dále po svém veliteli a event.. (eventuálně) dá zprávu do skup. Jiné do Anglie., neb použije v tomto případě skup. ruských, nebo se dá přímo pod jejich vedení. Zásobovat jsme měli partyz. (partyzány) potravinami a zbraněmi. Jména svých kamarádů jsem udal pouze křestní, vymlouvaje se, že z důvodů bezpečnostních, jsme nesměli znát jeden druhého. Pocházíme všichni (všichni) z Čech. Zaměstnání jsem udal správná, abych zde později neudělal chybu. Na téže výpovědi jsem trval přes metody výslechu, které v mém případě použili, bití, pouštění vodu do úst gum. (gumovou) hadicí, takže jsem se topil v sedě. Přivázání na židle, které pak porazí, takže mám dojem, že mám zlomenou nohu a ruku. Tento výslech trval od 2 hod.-11 hod. več. (večer). Po té nastala krátká přestávka, po které mně byly uvolněny pouta a přišel velitel Těš. (Těšínského) Gestapa, který hovořil velmi pěkně anglicky. Neptal se mne vůbec na můj případ, pouze se zajímal o Anglii a poměry tam. Asi za hod. (hodinu) odešel, mně byly dány opět pouta, odveden do vězení, svlečen do naha a připoután na bet. (betonovou) podlahu za ruce a nohy. Druhý den jsem dostal rozkaz nalézt materiál. V obavě abychom nenarazili na partu, bloudil jsem a materiál nenašel. Tuto noc jsem spal v polic. (policejní) věznici, zacházení docela slušné. Třetí den jsme jeli do Mor. (Moravské) Ostravy, kde po krátkém výslechu jsme jeli do Brna. V obou místech se mi na uvítanou dostalo 5 cigaret, kousek salámu a chleba. V Brně jsem byl odveden k veliteli brněnského Gestapa, který dal rozkaz k odejmutí pout., Po té jsem byl odveden ke komisaři Schauschnizovi, kde jsem byl podroben velmi

podrobnému výslechu jedním z jeho referentů. K výslechu jsem byl převážen denně z Kalnycovy (Kounicovy) koleje vždy sám. Pakliže jsem byl v autu s ostatními, byl jsem zavřen do zvláštní komůrky ve voze.

Výslech měl tyto části: Osobní data; důvod k odchodu za hranice; výcvik pro tento úkol; jména stanic; jména osob; Zbraň VI; o americkém vojsku; o anglickém vojsku; všeobecně o Anglii. Rozdíl oproti Těšínu a Mor. Ostravě byl v tom, že zde byl výslech velmi podrobný. Osobní data jsem udal správná. Jako důvod k odchodu za hranic e jsem udal nevěru mé ženy a úmysl můj byl do cizinecké legie, kam jsem se dostal, odkud však jsem byl vzat našimi úřady po vypuknutí války a řazazen (zařazen) do čs. armády ve Francii.

O výcviku nebylo možno zapřítí ničeho, neboť moje jméno bylo hlášeno již prvními partymi (partami), kde jsem osobně četl jména škpt.Šustr; npor. Hrubec, prap.Hrabec a tr. (rt.) Svoboda. V jednom hlášení jsem měl poznámku: Nebude použit do akce, jeho rodina byla popravena. Velmi důkladný popis byl o st. (stanici) 46, a Stan. Ter. (Stanhope Terrace), kde byly uvedeny přesně party. Měli velmi důkladné foto-album osob, které prchly za hranice. Referent, který mluvil perfektně česky a mě vyslyšel, byl Brňák. Jeho jméno by se dalo zjistit v hostinci na Růžku (Růžku) cca 500 m od budovy Gestapa, kam mě vzal asi 5x na oběd. Samozřejmě, že jsme byli vždy zajištěni. Připomínám, že mně bylo při příchodu do Brna řečeno, pakliže budu mluvit pravdu a budu pracovat pro ně, zachráním si hlavu a dostane se mně úplné svobody. V dané situaci jsem se vším souhlasil a věřil jsem, že se mi musí podařit v takovém případě prchnout.

Asi po 14 dnech mně bylo řečeno, že půjdeme pro Zemka a Škácha (Jan Zemek a Vladimír Škácha byli členové odbojové skupiny Silver B – poznámka autorky). Podřekl jsem se, že je mi známo, že pracují pro ně. Smáli se tomu všichni, a ujišťovali mne, že tomu tak není. Byl mně též představen konfident. Jest to brněnský fotbalista a syn řezníka. O pár dní později mně bylo řečeno, že Zemek a Škácha změnili bydliště a že se o nich neví. Tím byl tento případ pro mne vyřešen, neboť již o tom se mnou nemluvil. V té době byl jsem nucen nalézt svůj materiál. Nejhorší chvíle jsem v Brně měl ohledně šifř. (šifrovacího) klíče, který jsem zapíral, že jej znám. Nechtěl jsem jej za žádnou cenu prozradit, protože veškerá dodatečná ujednání, které jsme vedli s pplk.. Stanchmüllerem, nebyla jím nikam zapsána a věřil jsem, že na to již zapomněl a každý telegram v Londýně budete brát za

pravý. Trvalo mi to několik dní, než se mi podařilo je přesvědčit, že jest to z toho důvodu, aby pouze velitel otevíral a zavíral teleg. (telegram) a mojí povinností jest, pouze tlg. Předat radiem, aniž bych věděl obsah. Po č (4) nedělích byl výslech se mnou zastaven, a trvalo to přesně dalších 4 neděle, nežli bylo pokračováno. Můj referent byl nemocen a pokračoval jsem s druhým, který nebyl do věci zasvěcen, takže se mi podařilo během 4 dnů výslech skončiti. V té době jsem viděl v budově Em Zuvače (Stanislav Emanuel Zuvač byl členem odbojové skupiny Potash – poznámka autorky). Jeden večer, nepamatuji se přesně kdy, byl jsem volán opět a zde jsem spatřil mapy, plášt, peníze a zbraně, jak jsem zjistil, patřili Buckovi. V kanceláři seděl též Buckův vrah, který se u ni ukrýval a později, nevím proč, Bucka zastřelil. Co se s ním stalo, nevím. Těsně před vánoci byl dán do mé cely člen party, která byla utvořena v Itálii. Od něho jsem se dozvěděl, že v Itálii je npor. Pernický a rtm. Musil. Na vánoce jsme dostali dort a tabák asi na 50 cig. (cigaret). V lednu bylo na nádvoří Kaunyc. kol popraveno mnoho partyzánů. Ve 14 dnech třikrát asi po 15 lidech. Dne 12.1. večer, byli jsme prořacováni a při tom jsem po prvé viděl Škáchu, který měl zlomenou ruku, stopy po třech střelných ranách v hlavě. Pro zbytek noci byli jsme umístěni všichni pohromadě a to: já Slovák z Itálie, Zuvač, Škacha, dva Češi, kteří přišli z Ruska a jeden partyzán, který znal moji partu a řekl mně, že byl zabit Bucek, později Matula a Černota. Ještě tu noc jsme byli naloženi do vlaku a vezení neznámo kam. Po cestě jsem se stále vyptával na svoji partu, ale byli jsme upozorněni, že je to zrádce. Jméno zná Zuvač. Byli jsme odvezeni do koncent. (koncentračního) tábora Flossenbürg., Slovák byl asi za 4 dny odeslán na práce do něm. (německých) továren. O 2 dny později dostali jsme všichni zde jmenovaní ŠPÉRU, t.j. nesmí být poslán do práce. Půjde k výslechu a odtud rovnou na popraviště. Skutečně dvě osoby, které ukrývali Škáchu byli voláni k soudu a popraveni. Ke konci dubna jsme však všichni opustili tábor a po třídenním pochodu, při kterém každý, kdo klesl byl zastřelen, byli jsme zachráněni amer. (americkou) armádou, u města Cam. Dva týdny žili jsme volně po vesnicích, pak amer. zřídili pro nás nemocnice, kam také hned 1. den odešel Zuvač. Já jsem tam byl

*převezen 2 dny po něm a dostalo se mi transf. (transfuzie) krve. Z nemocnice jsme byli dáni do tábora a odtud odvezeni domů“.*¹⁶³

2.6. Návrat do země a nový život

Válka skončila, začala obnova země a všichni věřili v lepší zítřky. Svoboda se vrátil do Prahy, a protože stále nebyl zdrav, pokračoval v léčbě. Potkal se se svým pětiletým synem, kterého viděl poprvé v životě. Ten od roku 1942, kdy mu popravili maminku, vyrůstal u Karlovy sestry Alžběty Pužmanové spolu s jejími dvěma dětmi.¹⁶⁴ Po návratu do Prahy bydlel Svoboda v malém bytě v Lotyšské ulici č. 8 v Praze-Bubenči, společně s rt. Aloisem Vyhňákem a čet. Jaroslavem Klemešem. V tomto domě žila krátké období po válce parašutistická komunita ze západu.¹⁶⁵

Dnem 13. června 1945, po ukončení zdravotní dovolené, byl přidělen k MNO, 2. oddělení hlavního štábu (tzv. Likvidační skupina) v Praze.¹⁶⁶ Radost z konce války a z toho, že přežil, mu kromě toho, že ztratil většinu svých blízkých, kalilo i to, že byl vyšetřován pro možnou zradu. Na základě pokynu Čs. polní prokurátora v SSSR bylo učiněno vůči jeho osobě dne 18. června 1945 trestní oznámení.¹⁶⁷ Toto bylo u parašutistů ze Západu, kteří přežili válku v německém zajetí, běžnou praxí. Zároveň se v této době praktikovala hromadná podání trestních oznámení i provádění soudních procesů. Spolu se Svobodou byl ve stejné záležitosti obviněn četař Stanislav Emanuel Zuvač. Svoboda se vůči svému obvinění v přesně nedatovaném srpnovém podání téhož roku bránil. Podání vystihuje tehdejší praktiky, jeho citové rozpoložení i odhodlanost pro věc: *„Před několika dny mně [mně] bylo sděleno škpt. Nechanským MNO – II. odb., že jakmile to můj zdravotní stav dovolí, mám býti z Vašeho příkazu zajistěn [zajištěn] a dodán do vazby. Z tohoto nařízení vyrozumívám, že je proti mně vedeno u Vás vyhledávací řízení,*

---

¹⁶³ VÚA-VHA Praha, Sběrka 37, sign. 37-350-6, Paraskupina Wolfram – osobní spis Svoboda Karel – Prohlášení o mé činnosti, s. 23-27.

¹⁶⁴ Jitka NERADOVÁ, *Doskočiště Protektorát*, NERADOVÁ Jitka, Nakladatelství Jalna, Praha 2016, s. 210-211.

¹⁶⁵ Jiří PLACHÝ, Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912–1982), *Historie a vojenství* 2008/2, ročník 57, s. 85.

¹⁶⁶ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 17.

¹⁶⁷ VÚA-VHA, Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č. j. 32311596.

nebo alespoň zatímni pátrání, třebaš jsem o tom dosud zpraven nebyl. Víím, že jako jiní mám se zodpovídati za svou činnost jako parašutista v roce 1944/45 na území ČSR, ale nepředpokládal jsem nikdy, že za tuto činnost se budu zodpovídati před vojenskými justičními úřady a že dokonce tyto úřady budou chtít na mě uvaliti vazbu. I když pomínu okolnost, že místo ocenění mé pevnosti při výsleších Gestapem jsem jako nějaká podezřelá osoba předáván k výslechu polnímu prokurátorovi, nemohu se smířiti s tím, že mám býti vězněn [vězněn]. Tomuto věznění [věznění] budu se brániti všemi [všemi] zákony prostředky, protože se dotýká nejen mé cti, ale i cti mých Němci popravených rodičů a ženy a všech ostatních příbuzných. Nevím přesně [přesně] z čeho jsem viněn [viněn]. Bylo mně [mně] řečeno, že jde o prozkoumání zmíněné [zmíněné] mé činnosti a za tím účelem, snad z důvodů usnadnění výslechu, mám býti dán do vazby. Můj nynější zdravotní stav jest toho druhu, že vazby zatím nejsem schopen. I kdyby proti tomu mému podání bylo o vazbě rozhodnuto v můj neprospěch [neprospěch]. Navrhuji proto, aby byly zatím provedeny důkazy v přiloženém podání uvedené a jsem jist, že pak nebude naprosto žádných vazebních důvodů. Tak nebude dotčena moje čest a věc – když již vůbec došlo k jejímu předání pol. (polnímu) prokurátorovi-může býti přesto důkladně vyšetřena. Jen krátce zde uvádím hlavní body, které mluví v můj prospěch [prospěch] tak, že nelze pochybovati o mé nevině.

1./ Můj otec a žena byli Němci popraveni dne 31.5. 1942, matka pak 9.6.1942 všichni pro pomoc nepřátelským parašutistům /dukaz [důkaz]: dotaz u obec. (obecního) úřadu [úřadu] ve Slaném, denní tisky z té doby/.

2./ 19. 9. 1944, byl jsem dopaden Schuppo a pak předán Gestapu. Němcům [Němcům] se nepodařilo vynutiti jména a bydliště mých soudruhů a tak jsem zachránil členy jejich rodin a po případě [případě] i je samé./ Důkaz: výslech špkt. Josef Otisk, por. Matula Robert, por. Černota Josef, Řezníček Ladislav, všichni příslušníci mé skupiny, dále spisy Gestapa v Těšíně, Moravské Ostravě a v Brně/.

3./ Přesto, že Němci [Němci] dostali do rukou mou vysílačku, nepřinutili mne k vyzrazení šifr. (šifrovacího) klíče ani k navázání spojení s naší stavicí v Londýně./ Důkaz: výslech pplk.. Solanského Matěje [Matěje], hl. štáb, důstojníků býv. (bývalého) II. odb. MNO v Londýně a předložení protokolu prohlášení, ev. uvedu při svém výslechu. V případě, že byste se přes toto mé podání, ať již po provedení navrhovaných důkazů, či bez nich, prosím, aby toto podání bylo považováno za

stížnost ve sm. ust. § v tr. ř. (nevyplněno). Připojuji plnou moc pro svého obhájce. rt. Karel Svoboda v. r.

Součástí podání byl i popis jeho činnosti v letech 1944/45. Na konci tohoto dokumentu prosil Svoboda o urychlení vyřízení jeho případu, aby se mohl řádně věnovat výchově svého syna.¹⁶⁸

Počátkem září se za urychlení projednání Svobodova případu zasazuje přednosta 2. oddělení hlavního štábu pplk. just. JUDr. Anton Rašla. Podpořil jeho žádost o vyšetřování na svobodě a uvedl, že v jeho případě jedná se spíše o formální očišťovací řízení než o nález viny cestou soudní. Poukázal rovněž na to, že: „v daném případě jde skutečně o případ hluboké lidské tragedie v rámci skvělých vojenských kvalit“.¹⁶⁹

V říjnu bylo proti němu zahájeno provedení soudního vyhledávacího řízení na svobodě společně s čet. Zuvačem. K jeho zatčení nakonec nedošlo, protože se za něj rozhodně postavil jeho bývalý velitel mjr. Josef Otisk. Zopakoval, že Svoboda nevyzradil nic, co by uškodilo ostatním členům skupiny, ani jejich rodinným příslušníkům. Rovněž prohlásil, že zná lidsky Svobodu velmi dobře, protože spolu sloužili u 2. praporu v Anglii.¹⁷⁰ Koncem listopadu bylo v jeho záležitosti upuštěno od stíhání s poukázáním na skutečnost, že ač byl týrán, neprozradil nic, co by již nebylo známo, tudíž se nejedná o trestný čin. Počátkem prosince bylo řízení proti němu i čet. Zuvačovi zastaveno.¹⁷¹

Do poměru mimo činnou službu byl propuštěn 2. listopadu 1945¹⁷². Dne 15. prosince téhož roku začal pracovat na MZV. Ve svém novém působišti byl zaměstnán jako telegrafista na radioustředně.

2.7. Poválečné osudy

---

¹⁶⁸ VÚA-VHA, Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č.j. 32311596.

¹⁶⁹ VÚA-VHA, tamtéž.

¹⁷⁰ VÚA-VHA, Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb., osobní spis Karla Svobody, 1912, č. j. 32311596.

¹⁷¹ VÚA-VHA, tamtéž.

¹⁷² Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 17.

Po válce byl Svoboda povýšen a vyznamenán. Dne 26. ledna 1946 byl rt. Karel Svoboda jmenován ppor. pěch. v zál.¹⁷³ Stejného dne mu byla udělena Československá medaile za zásluhy II. stupně a Československý válečný kříž 1939¹⁷⁴. Rovněž mu byl v tomto období na základě zákona č. 255/1946 Sb. o příslušnících čs. armády v zahraničí přiznán statut účastníka národního odboje za osvobození. Byl to dvojitý statut v návaznosti na započtená období: v době od 15. srpna 1941 do 5. března 1945 jako parašutisty shozeného v týlu nepřítele a v rozmezí od 1. července 1939 do 5. května 1945 jako příslušník čs. zahraniční armády¹⁷⁵. Z dokumentu Návrh na povýšení stojí za zmínku 3 kolonky, které mají výpovědní hodnotu o jeho charakteru:

- osobní vlastnosti: inteligentní, veselý, kamarádský;
- vojenské vlastnosti: ukázněný, spolehlivý, odvážný, dobrý velitel;
- zevrubný kvalifikační popis vojenské činnosti v nynější hodnosti.

Jako parašutista v týlu nepřítele projevil mimořádnou odvahu tím, že zradou chycen, týrán a mučen neprozradil nikoho ze svých spolupracovníků, a tím zabránil dalšímu zatýkání a prozrazení celé organizace (autentický záznam).¹⁷⁶

Zevrubný kvalifikační popis vojenské činnosti v nynější hodnosti: Jako parašutista v týlu nepřítele projevil mimořádnou odvahu tím, že zradou chycen, týrán a mučen neprozradil nikoho ze svých spolupracovníků, a tím zabránil dalšímu zatýkání a prozrazení celé organizace (autentický záznam).¹⁷⁷

V osobním životě se věnoval výchově svého malého syna a těšil se zřejmě po prožitých útrapách ze šťastného období. V roce 1946 se v obci Smolnice u Touše podruhé oženil s Marií, rozenou Špringerovou, a následujícího roku se narodila dcera, která byla pojmenována po matce. Po válce panovala v zemi tíživá bytová situace, a proto vstoupil do řad Československé strany lidové, díky které získal v únoru 1946 byt. Jednalo se o byt v Bezejmenné ulici na Pankráci, kde žil po

---

¹⁷³ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 17.

¹⁷⁴ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, Historie a vojenství 2008/2, ročník 57, s. 85.

¹⁷⁵ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 17.

¹⁷⁶ VÚA-VHA Praha, *Sbírka 37, sign. 37-350-6, Osobní spis – Svoboda Karel*, s. 5.

¹⁷⁷ VÚA-VHA Praha, *tamtéž*, s. 5.

zbytek života.¹⁷⁸ Již v následujícím roce Československou stranu lidovou z důvodu nesouhlasu s její politickou ideologií opustil.¹⁷⁹

Svoboda určitě doufal, že si vše zlé odbyl, ale opak byl pravdou. Na podzim roku 1946 se opětovně otevřela jeho válečná konfidentská kauza a byl znovu vyslýchán. V Brně se totiž schylovalo k monstróznímu procesu s bývalými příslušníky místní řídicí úřadovny gestapa. Gestapácké praktiky osvětlil a Svobodovi tím pomohl jeho bývalý vyšetřovatel Rigobert Eiselt. Poznamenal, že pokud by byl Svoboda skutečný konfident, byl by s blížící se frontou propuštěn, nikoli poslán do koncentračního tábora. Eiselt, který vyslýchal Svobodu více než měsíc, měl možnost ho lidsky poznat. Prohlásil, že je pevného charakteru a má klidnou a sympatickou povahu¹⁸⁰. Svobodův případ byl tedy opět odložen, ale člověk si snadno představí, co to udělalo s jeho nervy¹⁸¹.

Poválečná doba se chýlila k zásadnímu historickému milníku Únoru 1948. Kdo si chtěl udržet práci a vést v rámci možností spokojený život, vstoupil do strany. K tomuto kroku se rozhodl i Svoboda. Není jasné, proč s tím tak dlouho otálel a neučinil tak již v době První republiky, kdy tam vstoupili oba jeho rodiče¹⁸². Přihlášku do KSČ si v místě svého bydliště podal den po únorovém převratu, 26. února 1948. V odůvodnění uvedl, že toto rozhodnutí činí po zralé úvaze, neboť si uvědomuje, že dnes není možno zůstat stranou, což unaven válečnými poměry a v návaznosti na rodinnou tragédii až dosud činil. Jeho minulost západního parašutisty mu v této době ještě nebyla přítěží a byl bez problémů přijat. Na jeho pracovišti, doposud nestranickém MZV, však mezitím začala radikální čistka. Zřejmě to bylo důvodem, proč si Svoboda podal druhou přihlášku, tentokrát u závodní organizace na MZV. Tato druhá přihláška podaná 5. března 1948 byla z důvodu, že už jednu podal, zamítnuta. Politická situace se rychle měnila, a protože Svoboda pracoval na exponovaném pracovišti, byl označen vzhledem ke své minulosti za politicky nespolehlivého.

---

¹⁷⁸ NA, fond Policejní ředitelství Praha II., 1941-1950, sign. 8094/3, karton 11432.

¹⁷⁹ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, *Historie a vojenství* 2008/2, ročník 57, s. 85.

¹⁸⁰ Václav KRŮTA *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, *Slánský obzor*, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 71.

¹⁸¹ Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, *Historie a vojenství* 2008/2, ročník 57, s. 85-86.

¹⁸² Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Krátký osobní spis*, Svoboda Karel, s. 21.

V mezidobí, kdy se stále řešila tato záležitost, došlo ve Svobodově životě k další události, která měla mít pro něj v budoucnu dalekosáhlé důsledky. Dne 16. června 1948 zazvonil na MZV telefon, ve kterém si muž, který se nepředstavil, přál mluvit s Antonínem Šimandlem, přednostou radiotelegrafické ústředny. Dotyčného dne však Šimandl nebyl na pracovišti přítomen, a když to oznámil muži na konci aparátu, ten zaváhal a vyžádal si k telefonu Svobodu. Volající Svobodu nabádal, aby se sešli ještě téhož dne večer. Svoboda určil čas setkání v 17 hod. poblíž Prašné brány.

Rozhovorem byl rozladěn, ihned zašel za kolegou Vítků a svěřil se mu s obavou, že je zatahován do protistátní činnosti. Načež mu kolega doporučil, aby skutečnost oznámil kontrašpionážnímu sektoru MV¹⁸³. Svoboda ihned na Ministerstvo vnitra zavolal a sdělil důstojníkovi svůj zážitek. Dotyčný jej vyzval, aby se co nejdříve dostavil k němu do kanceláře. Z toho, co Svoboda vyprávěl, pracovníka kontrašpionáže nejvíce zajímalo, že ve volajícím s jistotou poznal po hlase špkt. Václava Knotka. Pro úplnost uveďme, že záznamy o tomto rozhovoru neexistují. Svoboda byl instruován, aby na schůzku šel a zjistil, zda se skutečně jedná o domnělého Knotka. V kladném případě jej má vyslechnout a přistoupit na spolupráci s ním. Úředník si zároveň smluvil se Svobodou setkání na týž večer ve 20 hod v jedné pankrácké restauraci, kde měl být zpraven o průběhu schůzky. Kromě jiného byl Svoboda ubezpečen, že nebude sledován a v žádném případě tedy nehrozí Knotkovo zatčení.

Svoboda se vydal na smluvené místo schůzky, kam Knotek dorazil s pětiminutovým zpožděním. Poblíž Prašné brány v té době sídlil Ústřední výbor KSČ, proto nikoho nepřekvapovala přítomnost několika uniformovaných příslušníků policie. Z tohoto rušného místa se proto rychle vzdálili a mířili k Vltavě. Protože byli zabráněni do hovoru, nezaznamenali, že jsou sledováni. Na Dvořákově nábřeží v těsné blízkosti právnické fakulty se posadili na lavičku. Knotek ukazoval Svobodovi nějaké dokumenty, které všimnuv si, že se k nim blíží policejní hlídka, spěšně ukryl do náprsní kapsy. Vzápětí byl Knotek zatčen a zatýkácí skupinou dopraven (tramvají a část cesty pěšky) do vězeňské cely ve Washingtonově ulici.

---

¹⁸³ Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 71.

Bez pout a provedení osobní prohlídky byl umístěn do cely a střežen jejími otevřenými dveřmi dvěma agenty. Ačkoliv měla státní bezpečnost o Knotka enormní zájem, nic se od něho nedozvěděla, protože záhy po svém zatčení spáchal sebevraždu požitím jedu. Paradoxně k tzv. „Knotkově aféře“ existuje pouze sporá agenda, která nezaznamenala vůbec žádnou Svobodovu výpověď. Rozum zůstává stát nad údajem, že seděli na šesté lavičce od mostu.

Sluší se alespoň nastínit, za jakým účelem se sir John Robert Coles (jméno, pod nímž Knotek přicestoval do Československa) se Svobodou sešel. Jednalo se o přijímání šifrovaných zpráv z Londýna, které měl Svoboda přijímat, aniž by znal jejich obsah, a předávat je další osobě k dešifrování. K navázání radiotelegrafního spojení mělo dojít během dvou dnů, protože Mr. Coles se měl vrátit do Anglie. Navázání spojení se kvůli Colesově zatčení neuskutečnilo (pravděpodobně k němu mělo dojít prostřednictvím Colesem pověřené osoby) a tudíž nedošlo logicky ani k předání informací ohledně délky vysílání a jeho času.¹⁸⁴ O tom, že Britové nenechali nic náhodě, svědčí změna Knotkovi vizáže.¹⁸⁵ Jediné, co podcenili, byly tristní komunistické poměry s vsudypřítomnou StB, které stály jejich agenta život.

Ještě v prosinci 1948 řešila Svobodův vstup do strany kádrová komise na MZV. Situace se v jeho prospěch změnila až po udělení doporučení komunistické poslankyně Ústavodárného národního shromáždění Barbory Škrlantové, která byla v roce 1946 zvolena za Slánsko. Jejím přispěním byl pro svou funkci nejen přijatelný, nýbrž byl dokonce schválen pro střídání radistů v době dovolených v Londýně a ve Varšavě. Svoboda byl navzdory tomuto faktu 24. září 1949 z MZV propuštěn. Udaným důvodem byla reorganizace instituce a nemožnost vyslání do ciziny související s jeho minulostí příslušníka západní armády. Proti svému propuštění vznesl písemnou stížnost panu předsedovi vlády, nicméně ani ten nedokázal rozhodnutí zvrátit.¹⁸⁶ Během svého předúnorového působení na MZV byl několikrát vyslán do zahraničí, což svědčí o tom, že požíval důvěry. Jeho odchod z této instituce tedy úzce souvisel se změnou politického režimu a ne jeho

---

¹⁸⁴ Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném, rok 1999, ročník 6, s. 71-72.

¹⁸⁵ Jiří PLACHÝ, *Horší než doba války... Osudy parašutistů z Velké Británie v pounorovém Československu*, Svět křídél, Cheb 2014, s. 169.

¹⁸⁶ AMZV, *fond Osobní spisy 1945-92, karton č. 933, složka Svoboda Karel (1912)*.

neschopností, či jiným prohřeškem.¹⁸⁷ To, potvrzuje i další pramen z pozdější doby, který poukazuje na Svobodovo propuštění z MZV související s jeho politickou nespolehlivostí.¹⁸⁸

Po propuštění z MZV působil až do června 1960 jako letecký pozorovatel ve Státním ústavu meteorologickém na letišti v Ruzyni.¹⁸⁹ Alespoň tak to uvedl ve svém Kmenovém listě, což je základní vojenská dokumentace každého vojáka. V záznamech z ABS bylo naopak uvedeno, že Svoboda v meteorologickém ústavu obsluhoval jako telegrafista vysílací stroj. Tato práce spočívala v odesílání zpráv na perforovaných na papírovou pásku.¹⁹⁰

V roce 1949 Svobodu oslovil po svém návratu do vlasti mjr. Pavel Hromek, který po únoru 1948 odešel do zahraničí. Svoboda ho znal ze svého působení v Anglii stejně jako Knotka. Kontakt s Hromkem ohlásil bezpečnostním orgánům. Svoboda údajně spolupracoval i na zjišťování ilegálních přechodů hranic a na základě jeho spolupráce byl zadržen jeden člověk. Těžko říci, co ho k tomuto jednání vedlo, protože v případě Knotka byl v naprosto odlišné situaci. Věřil, že se jedná o provokaci v návaznosti na jeho západní minulost, a navíc byl ubezpečen, že schůzka s Knotkem nebude sledována.¹⁹¹

Oficiálně byl Svoboda osloven státní bezpečností ke spolupráci Návrhem k zavázání dne 18. června 1952 a zavázán byl dnem 6. ledna 1953. Součástí Návrhu k zavázání byla tzv. ustanovka, což bylo tajné šetření dotyčného a získání co nejvíce informací ze všech oblastí jeho života. Ve spisu je uvedeno, že je Svoboda před nepřitelem dostatečně zkompromitován. Je zde zajímavá zmínka o tom, že v souvislosti s úmrtím Knotka se proti Svobodovi zatvrdil jeho bývalý šéf z doby působení na MZV, Antonín Šimandl, kterému byl telefon původně určen.¹⁹²

Ve spisu se dočteme také o Svobodově prohlášení: „*že po vyvraždění téměř celé jeho rodiny si váží rodinného života, klidné existence a toho, že může nerušeně pracovat*“. Zároveň poukazoval na to: „*že je pro něj v současné době s minulostí*

---

¹⁸⁷ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Krátký osobní spis*, s. 21.

¹⁸⁸ ABS, Sběrka tajných spolupracovníků, arch. č. TS-399867 MV, s. 19.

¹⁸⁹ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 37.

¹⁹⁰ ABS, Sběrka tajných spolupracovníků, arch. č. TS-399867 MV, s. 25.

¹⁹¹ ABS, Sběrka tajných spolupracovníků, arch. č. TS-399867 MV, s. 23.

¹⁹² ABS, tamtéž, s. 23.

příslušníka západní armády těžké dokazovat lidově demokratickému zřízení i svému okolí své poctivé a upřímné úmysly.“¹⁹³

Svobodova spolupráce s StB trvala 4 a půl roku a byla s ním rozvázána na základě nespokojené StB. V odůvodnění rozvázání spolupráce z 2. srpna 1957 stojí: „*Spolupracovník byl převzat k obsluze koncem roku 1955 od orgánu II. odboru KRMV Praha, kde pracoval v problematice „západní emigrace“.* Důvodem předání bylo, že s ním v této problematice nebylo docilováno podstatných výsledků. Během dosavadní spolupráce pro zdejší odbor se projevoval jako spolupracovník, který nemá plně zájem o spolupráci s organizací MV. Úkoly přijímal ochotně bez jakýchkoliv výmluv neb podobně, avšak plnění úkolů bylo jednak zdlouhavé a nepřinášelo podstatných výsledků, zprávy byly všeobecné a povrchní, nehledě k tomu, že se týkaly osob z jiného objektu, který zdejší správa neobhospodařuje. V samotném objektu ČSA spolupracovník možnosti neměl. Kromě toho spolupracovník vzhledem ke svému pracovnímu zařazení má malé možnosti ke styku s ostatními spoluzaměstnanci, zejména v poslední době, kdy jeho pracoviště bylo přemístěno do jiné části objektu ČSA. Mimo to spolupracovník nemá možnost se vzdálit ze svého pracoviště, jelikož je na ně plně vázán. V důsledku toho také nemá možnost k rozšiřování styků a ani se o ně nesnažil.“¹⁹⁴

K běžným praktikám Státní bezpečnosti patřilo používání přezdivek. Svobodovi byla přidělena přezdívka „Kapr“, která byla v návaznosti na jeho odvedený výkon v této instituci velmi příznačná.

Po více než deseti letech působení v Ruzyni změnil v červnu 1960 zaměstnání a začal pracovat jako technik v Hydrometeorologickém ústavu v Komořanech. Zde setrval až do srpna 1969, kdy odešel do důchodu.¹⁹⁵

Dne 9. května 1965 byl povýšen do hodnosti nadporučíka pěchoty v záloze.¹⁹⁶ V pozdějším věku trpěl zdravotními problémy, které bezesporu souvisely jak se zraněními utrpěnými za války, tak psychickými útrapami. Až do

---

¹⁹³ ABS, tamtéž, s. 21.

¹⁹⁴ ABS, Sběrka tajných spolupracovníků, arch. č. TS-399867 MV, s. 37-39.

¹⁹⁵ Vojenský archiv – centrální registratura MO SR Trnava, *Kmenový list Karla Svobody 1912*, s. 37.

¹⁹⁶ Martin REICHL, *Cesty osudu-životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*, Svět křidel, Cheb 2004, s. 415.

konce života byl sledován StB. Karel Svoboda zemřel 3. dubna 1982 v Praze v 69 letech.¹⁹⁷

V roce 1996 se jeho druhá manželka Marie Svobodová obrátila na Správu sociálního zabezpečení na základě zákona č. 217/1994 Sb., který jednorázově odškodňoval i rodinné příslušníky některých obětí nacistické perzekuce. K žádosti připojila dopis, který přibližuje životní podmínky celé rodiny a nastínění psychického rozpoložení jejího životního druha: *„Po převratu 1948 byl můj manžel bez jakékoliv náhrady propuštěn z MZV uprostřed měsíce. Od této chvíle začal řetězec nesnází, úkladů a psychického nátlaku. Manžel byl pod neustálým dohledem Státní bezpečnosti odvážen k výslechům. Nevěděl dne ani hodiny, kdy se již nevrátí ke své rodině. Kontroly Státní bezpečnosti se konaly samozřejmě i doma. Ve významné dny 1. a 9. května, 28. října a 7. listopadu nesměl opouštět domov a hlásit se u svého „věčného stínu“. Byl hlídán a s ním celá naše rodina. Nikdy nemohl zastávat v zaměstnání místo odpovídající jeho schopnostem a vzdělání. Jeho výdělky byly omezené. Mám snad popisovat, co to bylo, celá léta žít v takovýchto poměrech? Manžel byl tímto velice deprimován. V roce 1963 dostal mozkovou mrtvici, v roce 1971 mu selhaly ledviny a byl na velice těžké operaci.“*¹⁹⁸ Paní Svobodová naprosto dokonale vystihla svou myšlenku pocitu křivdy a zmaru svou poslední douškou: *„Nikdo nevymyslel náhradu a paragraf za prožitá psychická traumata poválečných let.“*

3. Závěr

Česká společnost je primárně kritická a vynáší břitké soudy nad dobou, ve které nežila, a hodnotí jednání lidí, jejichž osudy nezná. Hranice mezi hrdinstvím a jeho opačným pólem je tenká a její proměnné nelze vysledovat. Někdo se stane hrdinou jen tak mimoděk a druhého, který má pro to předpoklady „semele kolo osudu“. Obecně platí, že zásadním kritériem pro hodnocení člověka je skutečnost, zda šel do něčeho s dobrým úmyslem. A to nelze Karlu Svobodovi upřít.

---

¹⁹⁷ Jitka NERADOVÁ, *Doskočiště Protektorát*, Nakladatelství Jalna, Praha 2016, s. 212.

¹⁹⁸ VÚA-VHA, *Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona. č. 255/1946 Sb.*, osobní spis Karla Svobody, 1912, č. j. 32311596.

S odhodláním bránit okupovanou zemi ji opustil už v létě 1939. Nejprve byl příslušníkem cizinecké legie a působil v Alžírsku. Po vypuknutí II. světové války se stal příslušníkem čs. zahraniční armády. Zúčastnil se bojů o Francii a po jejím dobytí Němci se přesunul do Velké Británie. Patřil k prvním dobrovolníkům, kteří se hlásili v rámci náboru pro „zvláštní použití“ v týlu nepřítele a byli vybráni. Na základě vynikajících výsledků během výcviku byl vybrán spolu s Jozefem Gabčíkem pro operaci Anthropoid. Z důvodu zranění během nácviku na akci byl nahrazen Janem Kubišem. Jeho „selhání“ ho velmi trápilo, proto z důvodu prospěšnosti poskytl záchytnou adresu svých rodičů. Svobodovi parašutistům ze skupiny Bivouac nocleh poskytl a v době heydrichiády za to skončili na Kobylišké střelnici. Stejný osud postihl i Svobodovu manželkou Irenu. Existovalo nepsané pravidlo, že pokud někdo přišel o rodinné příslušníky, neměl být propříště do akce nasazován. Svoboda si navzdory rodinné tragédii vymohl, aby se stal součástí paraskupiny Wolfram na pozici radisty. I zde zařadoval osud, jako jediný se nesešel s ostatními členy skupiny. Dezorientován v horském terénu prozíravě ukryl vysílačku. Vysílen po několikadenním bloudění, byl zajat německou policií na základě udání Čecha, kterého se zeptal na správný směr cesty k místu srazu. Následovaly výslechy, mučení a věznění v Kounicových kolejích v Brně. S postupující frontou byl v polovině ledna 1945 odeslán do koncentračního tábora Flossenbürg. Koncem dubna, když byl tábor zrušen, byl nucen se vydat na pochod smrti, který zázrakem přežil. Po třídenním pochodu byl zachráněn americkou armádou v neutěšeném zdravotním stavu s hmotností pouhých 37 kilogramů.

Po válce se šťastně shledal se svým synem, v což patrně vůbec nedoufal. Hned v červnu však byl nařčen z konfidentství s gestapem z doby věznění v Brně. Soudní stíhání proti jeho osobě bylo nakonec zastaveno. Ve stejném roce si našel lukrativní práci na Ministerstvu zahraničních věcí, v roce 1946 získal byt, znovu se oženil a v následujícím roce se rodina rozrostla o dceru. Nutno říci, že ještě v roce 1946 se zúčastnil jako svědek soudního procesu vedeného proti členům brněnského gestapa. Ten pro něj dopadl také dobře, i když mu byly k tíži válečné sympatie některých Němců vůči jeho osobě. Doba se chýlila k zásadnímu mezníku únoru 1948. Svoboda nebyl členem KSČ, což se stalo ke změně poměrů nutností. Zřejmě, aby záležitost uspil, podal si dvě přihlášky, což musel nakonec pracně vysvětlovat. V červnu téhož roku zazněl na Ministerstvu zahraničních věcí osudný

telefon. Svoboda byl požádán o schůzku svým bývalým spolubojovníkem z válečné doby, nynějším britským agentem. Telefonát zřejmě považoval za provokaci, a proto se šel poradit s kolegou, co má dělat. Ten mu poradil, aby jej ohlásil. Ujistěn, že nebude sledován, vyšel ze situace jako viník, protože Knotek byl zatčen, liknavě střežen a spáchal sebevraždu. Těžko se vžít do psychiky člověka, který se trýznil výčitkami ze zavinění smrti svých nejbližších, ke kterým přibyl další člověk. Dalším rozměrem bylo, že byl odsouzen společensky. O místo na Ministerstvu následující rok přišel. Spolupráce s StB v 50. letech na základě této minulosti a v souvislosti s válečnými zkušenostmi na Západě již zřejmě nikoho nepřekvapí. Je však kuriózní, že StB iniciovala rozvázání spolupráce se Svobodou na základě neuspokojivosti jeho zpráv po několika letech sama. Nicméně byl stejně až do konce života spolu s celou rodinou sledován. V důsledku těchto útrap se z něj stal psychicky zlomený, uzavřený a nemocný člověk. Do důchodu odešel v létě roku 1969 z Hydrometeorologického ústavu v Komořanech, kde pracoval jako technik. Jeho smutný osud se uzavřel v roce 1982 v šedesáti devíti letech.

Máme právo odsoudit někoho za jeho činy? Je ironií osudu, že Svoboda obstál v době války a těsně po ní. Byl obětí nacistického a komunistického režimu, založených na tyranii a strachu. Svoboda se nedožil roku 1989 a těžko říci, zda by vůbec stál o obhajování sebe sama.

S odstupem času je Svoboda vnímán spíše jako smolař. Badatel Jaroslav Čvančara na jedné z přednášek bez patosu prohlásil: „že Svoboda byl smolař, který na co sáhl, to zkazil.“ Určitě to není lichotivé, ale je to tzv. „z nouze ctnost.“

Osud každého člověka, tedy i Karla Svobody, je směsicí toho, do jakého prostředí se narodí, charakteru a doby, ve které žil. K tomu, aby člověk v životě uspěl, nestačí dobrá vůle, disciplína ani odhodlání, ale je potřeba i onen pověstný kousek štěstí.

Obrazová příloha

Obrazová příloha č. 1.

Mapa Slaného z roku 1925, vydavatel neznámý, kreslil Hulinský Václav.

Prague, 30 June 1933.

PP

Policejní ředitelství,

v Praze.

Obvolávajíc se na veřejnou soutěž vyhlášenou v Úředním listě republiky Československé, ze dne 14. června 1933, č. 136, prosvědčuji a a propůjčení místa pomocného zúčastněného strážní služby u sboru uniformované strážní bezpečnosti v Praze, a uvádím:

Jsem narozen 13. října 1912 v Raném, chráněném, příslušníkem, da Raného Svoboda. Navštěvoval jsem 5. tří. abec. školy, 4. tří. měst. školy a 2. tří. abec. školu. Vojenskou povinnost vykonávám u Sboru uniformované strážní bezpečnosti v Praze jako svobodník, strážník, demobilizovateli v záv. t. v.

Matěři šel jsem ovládnut v době i psaní době, německy mluvím, a říši, dosti, dobře. Byl jsem, dosud nikdy, soudně ani policejně trestán, nemám žádných nemanzelových dětí.

Prohlásuji tímto, že jsem nebyl ani nejsem v žádné státní nebo jiné veřejné službě zaměstnán.

Bude-li má žádost příznivě vyřizována a já přijat, slibuji již předem, že budu, dani, povinnosti, všechny řádně plnit.

V, dokonale, uctě

Karel Svoboda,
Praha, Seltzova tř. 529.

Přiložky: křestní, domovský list,
dvě kopie zvl. zvl. voj. potvrzení.

Obrazová příloha č. 2.

Svobodova žádost o místo u Sboru uniformované strážní bezpečnosti v Praze ze dne 30. června 1933, Národní archiv – fond Policejní ředitelství.

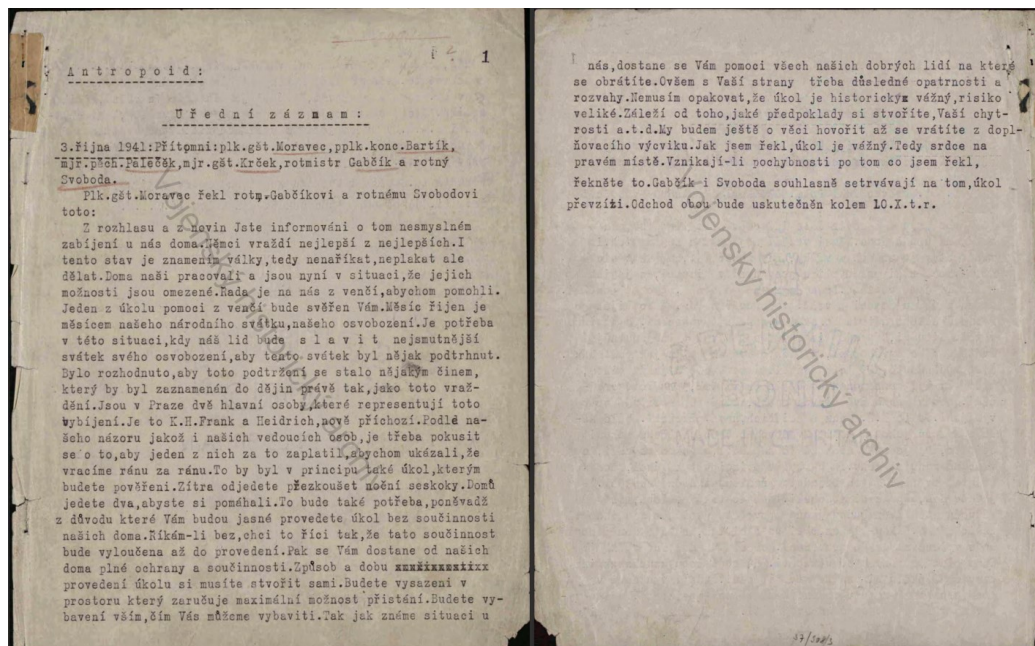

Obrazová příloha č. 3.

Rodný dům Karla Svobody, Palackého ul. č. p. 201, Slaný.

Soukromá sbírka badatele Marka Kryla, datum pořízení 3. 3. 2023.

Obrazová příloha č. 5.

VÚA-VHA, Sběrka 37, Sign. 37-308-3, Úřední záznam z 3. října 1941, pořízený z jednání u plk. gšt. Františka Moravce k provedení atentátu.

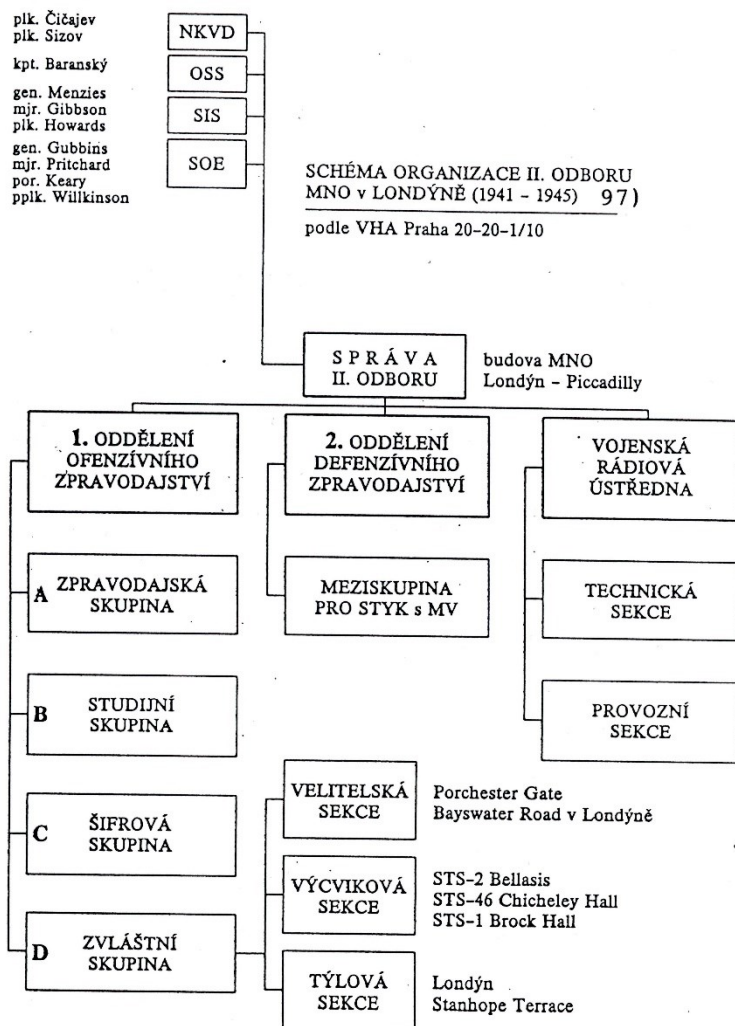
Obrazová příloha č. 6.

VÚA-VHA, Sbíрка 37, sign. 37-372-04, Fotografie, fotokopie, negativy –
portrétní fotografie členů skupiny Wolfram, Karel Svoboda.

Poznámka autorky: foto vpravo nebylo dosud publikováno.

Léta 1941 - 1945 (souhrnné schéma a personalie)

Obrazová příloha č. 7.

Schéma organizace II. odboru MNO v Londýně v letech 1941-1945

podle VHA 20-20-1/10.

zdroj: PhDr. Zdeněk TITL, CSc., *Schématická rekonstrukce vývoje organizačních prvků, vazeb a personalii čs. vojenského výzvědného zpravodajství v letech II. světové války (1939-1945)*, GŠ, Inspektorát vojenské zpravodajské služby AČR, 4. oddělení, Studijní pomůcka, Praha 1996, s. 33.

Obrazová příloha č. 8.

Zleva: Řezníček, Černota, Bierský, Otisk, Svoboda, Matula.

Pořízeno v létě 1944 na stanici Laureto v jižní Itálii.

Soukromá sbírka Jaroslava Čvančary.

Obrazová příloha č. 9.

Místo pořízení Laureto, léto 1944.

Zleva: Matula, Svoboda, Otisk, Bierský, Černota a Řezníček.

Soukromá sbírka PhDr. Jana Břečky

KL. FLOSSENBURG T/D Nr.

SOBOTA Karel
N A M E Vorname

18.10.1912 Schlan 44561
Geb.-Datum Geb.-Ort Haft.-Nr.

Häftl. Pers. Bogen . . .	☐	☐	Dokumente:	1
Häftl. Pers. Karte . . .	☐	☐	Inf. Karten:	
Effektenkarte	☒	☐	Bemerkungen:	
Transportkarte	☐	☐		
Häftlingskarte	☐	☐		
Postkontr.-Karte	☐	☐		
Krankenblätter	☐	☐		
Todesmeldung	☐	☐		
Leichenschauchein . . .	☐	☐		
Sterbeurkunde	☐	☐		
Korrespondenz	☐	☐		

Umschlag-Nr.: 53050

See

Vor- und Zuname: S o b o t a K a r e l Tsch. 44561 Haft-Nr.

Beruf: FLOSSER geboren am: 18.10.12 in: Schlan

Anschiffs-Ort: _____

Eingel. am: 26.1.45 / Uhr von KdS. Brinn Entl. am: _____ / Uhr nach _____

Bei Einlieferung abgegeben:

Paar Schuhe, halb	Schlüpfer, Makko	Mantel: Tuch	Paar Handschuhe: Stoff	Effektensack
Paar Schuhe, hohe	Leibchen	„ Leder	Handtasche	Invalidenkarte Nr. _____
Paar Schuhe, Haus	Korsett	„ Pelz	Geldbörse	Invalidenquittung
Paar Schuhe, Überzieh	Strumpfhaltergürtel	Jacke: Tuch	Spiegel	Arbeitsbuch
Paar Strümpfe, Wolle	Unterrock	„ Leder	Messer	Photos
Paar Strümpfe, Seide	Bluse	„ Pelz	Kamm	Schreibpapier
Paar Söckchen	Kleid, Rock	„ gestrickt	Ring	_____
Hemd	Schürze: Kittel	Hut	Uhr m. Kette	_____
Hemd hose	Schürze: Träger	Mütze	Uhr m. Armband	_____
Büstenhalter	Taschentuch	Schal	Halskette	_____
Schlüpfer, Seide	Pullover	Paar Handschuhe: Wolle	Armband	_____
Schlüpfer, Wolle	Trainingsanzug	Paar „ Leder	Koffer	_____

Bemerkungen: _____

Abgabe bestätigt: _____

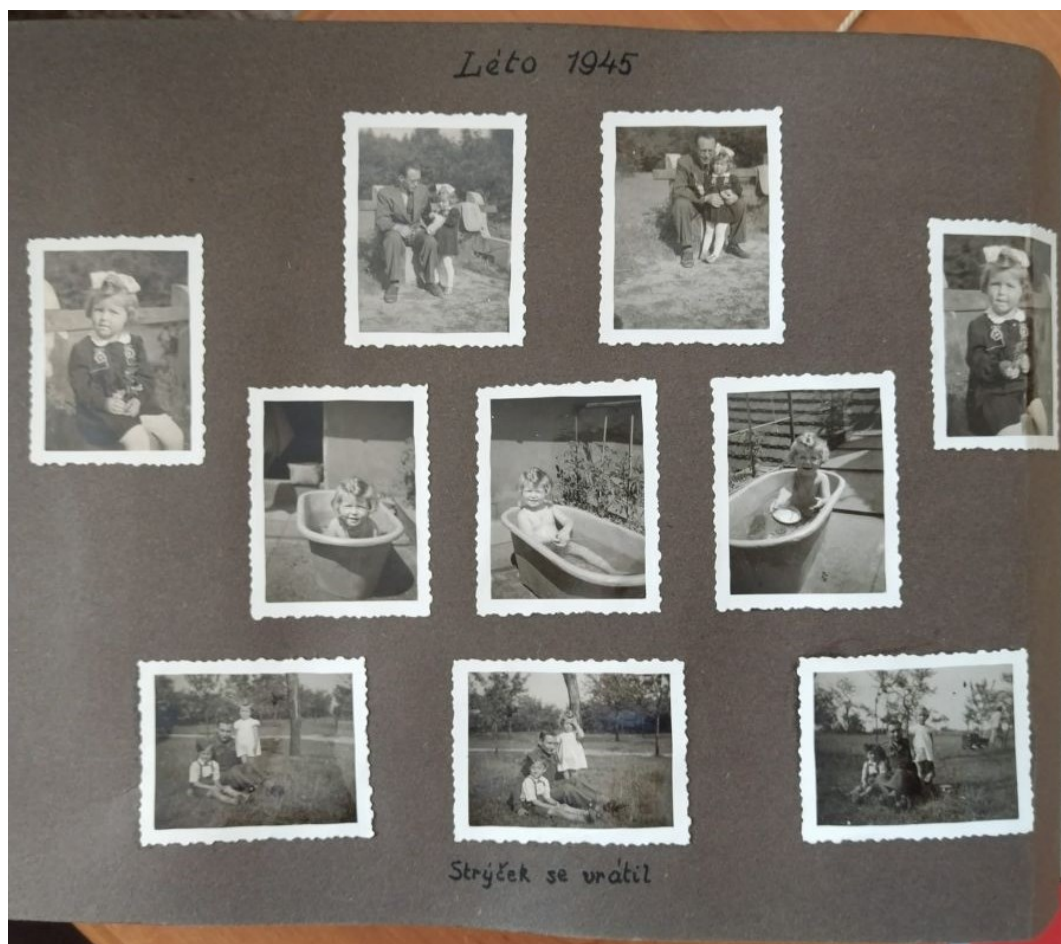
[Signature]
 Effektenverwalter:
 44 Oberkammerführer

Obrazová příloha č. 10.

Dokumentace z doby Svobodova věznění v KT Flossenbürg – Památník KT Flossenbürg.

Arolsen Archives, collections.arolsen-archives.org, z: https://collections.arolsen-archives.org/de/archive/1-1-8-3_01010803-110-240, [3.1.2024]

Obrazová příloha č. 11.

Léto 1945 – „strýček se vrátil“.

Soukromá sbírka Zdeňky Hříbalové, roz. Pužmanové.

Obrazová příloha č. 12.

Karel Svoboda se svým synem Karlem a neteří Zdeňkou, pořízeno v létě 1945 v Sulci.

Soukromá sbírka Zdeňky Hříbalové, roz. Pužmanové.

Obrazová příloha č. 13.

Svatební fotografie Karla a Marie Svobodových, 1946.

Soukromá sbírka Zdeňky Hříbalové, roz. Pužmanové.

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

Kancelář československých legií

čj. 74055-Pu-14-1947-

Evid. číslo: 5706

Kolku prosto
podle § 21 zák. č. 255/1946 Sb

Osvědčení

podle § 8 zák. č. 255/1946 Sb

Jméno a příjmení Alžběta Pužmanová, nar. dne 29. 9. 1914
v Slaném okres Slaný země Čechy
dom. přísl. Slaný okres _____ země _____

stát. občan československý, je ve smyslu § 1 odst. 1, písm. e/ g/ odst. 2 zákona ze dne 19. prosince 1946 č. 255 Sb — o příslušnicích československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození —

účastníkem národního boje za osvobození.

Podle ustanovení § 15 výše uvedeného zákona započítává se mu doba:

od 27. dubna 1942 do 17. září 1942 jako příslušníku čs. dom. illeg. hnutí -
od 17. září 1942 do 2. února 1943 jako čs. politickému vězni -

Výkonným letcem byl ode dne 7. 19 do dne -/- 19 - -

Jako parašutista byl v týlu nepřítelů ode dne -/- 19 do dne -/- 19 - -

Toto osvědčení je dokladem k uplatnění práv vyhrazených účastníkům národního boje za osvobození ustanovením §§ 3 až 5, 16 až 18 výše uvedeného zákona.

~~Všichni výše jmenovaní účastníci národního boje za osvobození padli zemřeli je nezvěstny~~
lidní — přecházejí jeho práva podle ustanovení § 6 odst. 1, písm. _____, § 7 odst. 2 výše uvedeného zákona na jeho _____

nar. dne 19 v _____ okres _____ země _____

přísl. do _____ okres _____ země _____

V Praze dne 23. září 1947.

Za ministra:

[Handwritten signature]

Vlastnoruční podpis majitele osvědčení:

Alžběta Pužmanová

Obrazová příloha č. 14.

Osvědčení účastníků národního boje za osobní svobodu podle zákona č. 255/1946 Sb., Alžběta Pužmanová čj. 74055 – Pu-14/1947.

Obrazová příloha č. 15.

Sestra Karla Svobody, Alžběta, provdaná Pužmanová, nedatováno.

Soukromá sbírka Zdeňky Hříbalové, roz. Pužmanové.

Obrazová příloha č. 16.

Josef Svoboda

Soukromá sbírka Zdeňky Hříbalové, roz. Pužmanové.

Obrazová příloha č. 17.

30. výročí seskoku odbojové skupiny Wolfram, 13. 9. 1974, Borová u Frýdlantu,
zleva: Černota, Řezníček, Otisk a Svoboda.

Soukromá sbírka PhDr. Jana Břečky.

Obrazová příloha č. 18.

Dům, ve kterém žil Karel Svoboda: U gymnázia 5, Praha 4 – Nusle.

Fotografii pořídila autorka práce dne 22. 4. 2024.

Obrazová příloha č. 19.

Ze sbírek Moravského zemského muzea, získáno dne 19. 9. 2020.

Obrazová příloha č. 20.

Kobyliská střelnice.

Fotografii pořídila autorka práce, datum pořízení 27. 5. 2024.

Obrazová příloha č. 21.

Pamětní deska z roku 2011, kdy byla umístěna na budově Porchester Gate v Londýně, kde za II. světové války sídlila čs. zpravodajská služba.

Zdroj: Památník národního útlaku a odboje Panenské Břežany.

Fotografii pořídila autorka práce, datum pořízení 13. 9. 2024.

Prameny a literatura

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek:
Sbírka tajných spolupracovníků
fond 325 Stíhání nacistických zločinců.

Archiv hlavního města Prahy:
Kniha narozených.

Archiv ministerstva zahraničních věcí:
fond Osobní spisy 1945-92.

Národní archiv:
fond Policejní ředitelství 1941-1950.

Státní oblastní archiv Praha:
Sbírka matrik
Kniha narozených.

Státní okresní archiv České Budějovice:
fond Archiv města Týn nad Vltavou.

Státní okresní archiv Kladno:
fond I. střední škola chlapecká Slaný
fond Archiv města Slaný, policejní přihlášky příslušníků protektorátu 1941-1945.

Vojenský historický archiv Bratislava:
Kmenový list Svoboda Karel 1912
Krátký osobní spis Svoboda Karel 1912.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha:
Sbírka 37

fond Hraničářský prapor 2

fond Náhradní těleso ve Velké Británii

Osvědčení účastníka národního boje za osvobození podle zákona č. 255/1946 Sb.

Nevydané prameny

Deník generála Karla Palečka (rukopis).

Edice

Vojtěch ŠUSTEK, *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*, Edice historických pramenů, Sv. 1-4, Scriptorium Praha 2012, 2020, 2020, 2022.

Alena FLIMELOVÁ, ed., *Čs. odboj 1939-1945 – Západ – Východ – Protektorát*, Extra Publishing, s.r.o., 2022.

Literatura

Monografie

Edvard BENEŠ, *Šest let v exilu a druhé světové války*, Orbis Praha, 1946.

Roman CÍLEK, *Jak šly dny, měsíce a roky*, Nakladatelství Čas, Řitka 2018.

Eduard ČEJKA, *Československý odboj na Západě (1939-1945)*, Mladá fronta Praha 1997.

Sborník prací historiků a pamětníků (vydaný Českým svazem bojovníků za svobodu k 50. výročí vítězného konce II. světové války), *Národ se ubránil 1939-1945*, Národní osvobození, Praha 1995.

Český svaz protifašistických bojovníků, *Český lid proti fašismu 1939-1945: faktografický přehled*, Naše vojsko, Praha 1983.

Libor DOBNER, *Slaný-kapitoly z historie královského města*, Slaný 2016

Jiří FIDLER, *Kronika republiky 1918-1968*, Ottovo nakladatelství, Praha 2019.

M. R. D. FOOT, *SOE, Stručná historie Útvaru zvláštních operací 1940-1946*, Nakladatelství Bonus A Brno, 1997.

Jan GEBHART, JAN KUKLÍK, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Themis, Praha 1996.

- Ivana HUŠÁKOVÁ, Vladimír PŘIBYL, *Zmizelé Čechy – Slaný, Paseka, Praha 2011.*
- Miroslav IVANOV, *Akce Tetřev, (Svědectví o partyzánské skupině), Československý spisovatel Praha 1974.*
- Olin JURMAN, *Čeští jidášové: Největší zrádci v našich dějinách, Fortuna Libri, Praha 2019.*
- Jan KLINKA, Jan BŘEČKA, Václav KOLESA, *Robert Matula. Parašutista skupiny Wolfram, Václav Kolesa, Zlín 2017.*
- R. KVAČEK, J. KUKLÍK, H. MANDELOVÁ, I. PAŘÍZKOVÁ, *XX. století o sobě. Dějiny v dokumentech, Dialog, Liberec 2015.*
- Jindřich MAREK, *Pátou kartu bere smrt, Svět křídel, Cheb 2000.*
- Jan MASARYK, *Volá Londýn, Práce, Lincolns-Prager, 1948*
- František MORAVEC, *Špion, jemuž nevěřili. LEDA, Voznice 2014.*
- Autorský kolektiv, *Vojenské dějiny Československa (1939-1945) IV. díl, Naše vojsko, Praha 1988.*
- Jan NĚMEČEK a kol., *Kapitoly z osvobození Československa 1945, Edice 1938-1953, Academia 2017, Praha 2017.*
- Jitka NERADOVÁ, *Doskočiště Protektorát, Nakladatelství Jalna, Praha 2016.*
- Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech, 3. díl, Academia, Praha 1980.*
- Jiří PLACHÝ, *Horší než doba války... Osudy parašutistů z Velké Británie v poúnorovém Československu, Svět křídel, Cheb 2014.*
- Ota RAMBOUSEK, *Jenom ne strach (vyprávění Ctirada Mašína), Nezávislé tiskové středisko, Praha 1990.*
- Martin REICHL, *Cesty osudu-životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii, Svět křídel, Cheb 2004.*
- Jan RYCHLÍK, *Československo v období socialismu 1945-1989, Vyšehrad, Praha 2020.*
- Jiří ŠOLC, *A zpívali jsme Tipperary!, Merkur Praha 1993.*
- Jiří ŠOLC, *Bylo málo mužů: Čs. parašutisté na západní frontě, za II. světové války, Merkur Praha 1990.*
- Martin VAŇOUREK, *Podplukovník Josef Otisk „Až válka ukáže kvality každého jedince...“, Martin Vaňourek, Mohelnice 2012.*

Renáta ZIKOVÁ, *Magisterská diplomová práce Konfident brněnského gestapa Stanislav Kotačka, Masarykova universita Brno, FF HÚ, 2011.*

Studie

Zlataše KUKÁNOVÁ, *Seznam žen popravených z rozhodnutí stanného soudu v Praze ve dnech 30. května až 3. července 1942*, in: *Pražský sborník historický* 23, 1990, s. 74-88.

Václav KRŮTA, *K pestrým osudům slánského rodáka, parašutisty z Anglie Karla Svobody a jeho rodiny*, in: *Slánský obzor, ročenka Vlastivědného muzea ve Slaném*, ročník 6, rok 1999, s. 43-76.

Jindřich MAREK, *Ringway – kolébka československého výsadkového vojska*, in: *Historie a vojenství*, ročník 62, 2013/2, s.42-63.

Zdenko MARŠÁLEK, *Oceňovaný důstojník, nemilovaný velitel: Bedřich Neumann a československá armáda*, in: *Malý region, Velké dějiny, Slaný a Slánsko ve XX. století – sborník z historické konference*, 14. ročník, 2022, s. 115-149.

Jiří PLACHÝ, *Příběh muže, který nevstoupil do dějin. Rotný Karel Svoboda (1912-1982)*, in: *Historie a vojenství*, ročník 57, 2008/2, s. 81-91.

Jan GAZDÍK, *Připravoval se na Heydricha, skončil jako zlomený muž*, *Mladá fronta Dnes*, rok vydání 2012, ročník 23, datum vydání 16. 1. 2012, číslo 13, s. 4.
Miroslav ŠÍŠKA, *Smutný osud muže, který nezabil Heydricha*, *Magazín Práva*, rok vydání 2012, ročník 18, číslo 16, datum vydání 21. 4. 2012, s. 26-29.

Jan BOHATA, *Výsadkář obětí gestapa i StB*, *Mladá fronta Dnes*, rok vydání 2021, datum vydání 17. 6. 2021, rubrika: *Střední Čechy*, ročník 32, číslo 139, s. 19.

Zdeněk VÍŠEK, *Slánský rodák – parašutista Karel Svoboda (1912-1982)*, *Slánská radnice* č. 10, rok vydání 2012, ročník 13, číslo 154, datum vydání listopad 2012, s. 15.

Jindřich JIRÁSEK, *Stopy vedou do Slaného*, *Svoboda*, rok vydání 1967, ročník 129, číslo 76, datum vydání 31. 5. 1967, s. 4.

Orální historie

Orální historie – pamětnice ze Slaného, Věra Jenšovská, roz. Hrabánková (*1921).

Orální historie – pamětnice z Prahy, Magdalena Lípová, nepřála si uvést rodné příjmení (*1938).

Orální historie – pamětník z Prahy, Vladimír Vondráček (*1935).

Orální historie – pamětnice z Prahy, Zdenka Hadžisadikovičová, roz. Hývlová (*1950).

Internetové zdroje:

Alej československých parašutistů, z:

<https://alejceskoslovenskychparasutistu.cz/o-nas/> [staženo 10.10.2024].

Ebadatelna, SOA Praha, Slaný 62, Kniha narozených 1907–1916 z:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13966/278> [staženo 12.8.2024].

Osvobození západního a jihozápadního území Československa 1945, Válečné hroby a pietní místa, z: <https://valecnehroby.army.cz/aktuality/osvobozeni-zapadniho-jihozapadniho-uzemi-ceskoslovenska-1945> [staženo 24. 11. 2024].

Jindřich MAREK, *Rychlá porážka i pomalá kapitulace nacistů před 75 lety*, Vojenský historický ústav, z: <https://www.vhu.cz/rychla-porazka-i-pomala-kapitulace-nacistu-pred-75-lety/> [24. 11. 2024].

https://www.mzv.cz/london/cz/aktuality/vzpominkova_akce_k_82_vyroci_prijezd_u.html [staženo 11. 8. 2024].

Odhalení pamětní desky v Agde k výročí obnovení československé armády ve Francii, z: www.mzv.cz [staženo 2. 9. 2024].

Databáze vězňů internačního tábora Svatobořice 1942-1945, z:

<https://www.pamatnik-terezin.cz/vezen/svatiborice> [staženo 26.12.2023].

Arolsen Archives, collections.arolsen-archives.org, z: https://collections.arolsen-archives.org/de/archive/1-1-8-3_01010803-110-240, [staženo 3.1.2024]

Varia

PhDr. Zdeněk TITL, CSc., *Schématická rekonstrukce vývoje organizačních prvků, vazeb a personálií čs. vojenského výzvědného zpravodajství v letech II. světové války (1939-1945)*, GŠ, Inspektorát vojenské zpravodajské služby AČR, 4. oddělení, Studijní pomůcka, Praha 1996.